

Episodis de la història de Llagostera

Segle XVIII

JOSEP CANTÓ I ANTONI MASCORT

els llibres de
CRÒNICA

JOSEP CANTÓ I PAGÈS (*Llagostera* 1926) i ANTONI MASCORT VERT (*Llagostera* 1935) han desplegat des de la seva joventut activitats culturals i cíviques. Van ser cofundadors de l'Agrupació Filatèlica i Numismàtica Llagosterenca l'any 1956 des d'on impulsaren, juntament amb altres membres de l'associació, l'edició de la revista local *Lacustària* (1961-1967).

L'any 1999 van publicar el treball *Les muralles de Llagostera*, fruit de tres anys de recerca en diferents arxius, sobretot a l'Arxiu Històric de Girona, on van poder documentar el traçat de la muralla medieval a través de les afrontacions de les finques en els documents de compravenda.

L'any 2000 varen guanyar la segona edició de la Beca Esteve Fa Tolsanes amb el treball titulat *Episodis de la Història de Llagostera. Segles XVI i XVII*, que es va publicar el 2003.

En aquests *Episodis* que teniu a les mans Josep Cantó i Antoni Mascort han continuat la tasca iniciada recollint un seguit de fets ocorreguts a Llagostera durant el s. XVIII que ens permeten aproximar-nos a la vida dels nostres avantpassats.

Episodis de la història de Llagostera

Segle XVIII

JOSEP CANTÓ I ANTONI MASCORT

Llagostera

Ajuntament

2006

Col·lecció: Els llibres La Crònica, núm. 4

Edició: Ajuntament de Llagostera. Arxiu Municipal

Col·laboració: Diputació de Girona

© 2006 del text: Josep Cantó i Antoni Mascort

Correcció lingüística: Maria Eugènia Mascort

Assessorament: Santi Soler Simón

Fotografies: Foto Kim

Plànols: Joaquim Paredes Baulida

Muntatge i impressió: Palahí Arts Gràfiques

Dipòsit Legal: Gi-276-2006

ISBN: 84-922266-6-8

SUMARI

Presentació	7
Pròleg	9
Introducció	13
1. Camí esglesier	15
2. La confiscació dels béns del marquès d'Aitona	19
3. Un cavall del rei mor a Llagostera	21
4. Palla per a l'exèrcit	22
5. Dues denúncies per violació	24
6. Reclamació d'uns diners	27
7. Aldarulls de la companyia de fusellers de l'Esquadra Nova	30
8. La violència d'uns militars	34
9. Dues pistoles comprometedores	37
10. Repartiment de càrregues	42
11. Tragines de barrils de pólvora	46
12. Elecció de regidors segons el decret de nova planta	48
13. Venda il·legal de tabac del Brasil	50
14. Lligada darrere la mula del batlle	52
15. Una concòrdia entre la Universitat i els seus creditors	54
16. Robatori a l'església	56
17. Negativa dels veïns a pagar impostos	58
18. El cadastre	60
19. Les conseqüències d'un tret fortuït	62
20. Reunió per afrontar la greu crisi econòmica de la Universitat	67
21. Un llarg litigi	71
22. Presa de possessió d'una herència	76
23. Narcís Llambí, nou batlle de Llagostera	79
24. Díscols	83
25. Declaracions davant del notari	87
26. El primer estanquer a Llagostera	90
27. Amb la mula a Barcelona	92

28. Matxos, mules i cavalls a la plaça	94
29. La picardia d'un cirurgià	97
30. Els capítols matrimonials.....	102
31. Els regidors amb problemes per perdre possessió	105
32. El tap de suro a Llagostera.....	107
33. La casa Vidal de Llobatera	109
34. Gat per llebre.....	115
35. Inventari de Margarida Riera, vídua	117
36. Problemes en l'administració de l'Hospital	120
37. Conflictes a les banyalques.....	125
38. Venda de vi a sant Llorenç.....	128
39. Petites històries.....	131
40. Puresa de sang.....	135
41. Descens de venedors al mercat.....	137
42. Trifulga familiar.....	139
43. S'han acabat els deutes	142
44. Disputes entre sagristà i cirurgià	144
45. La Universitat contra Guerau Pujol	147
46. Incidents amb la tropa a can Fonalleras	149
47. Desacord per nomenar síndic personer i diputat	155
48. La butlla de santa Croada.....	159
49. Adquisició d'una propietat per al municipi.....	162
50. Denúncia pel preu del vi	166
51. L'afer dels cirurgians	168
52. Un mas compartit	172
53. Dues morts violentes	176
54. Defensa del privilegi del rei Jaume I.....	180
55. Un cas de massa llet que va sortir car	183
56. El mas Collell.....	185
57. Protesta de l'arrendatari de la fleca	193
Batlles del castell de Llagostera.....	195
Reconstrucció de l'estructura urbana de Llagostera. Segle XVI	201

PRESENTACIÓ

Aquest llibre que teniu a les mans és el tercer que l'Ajuntament publica de Josep Cantó i Antoni Mascort, dos llagosterencs entusiasmats per la història del nostre poble que saben transmetre aquest entusiasme a la resta de convilatants.

L'any 1999 el treball sobre les muralles de Llagostera va suposar un avenç important en el coneixement del passat de la vila. Gràcies al seu treball per primera vegada vàrem poder dibuixar el traçat de les muralles medievals, cosa que ens ha permet planificar-ne la conservació i restauració.

L'any 2003 amb *Episodis de la història de Llagostera, s. XVI-XVII* ens oferien un recull de petites històries de la vida quotidiana, de l'activitat econòmica i també de la vida institucional, retalls de la història recuperats dels arxius i exposats de manera amena i entenedora.

Amb aquest nou episodi, aquesta vegada dedicats al segle XVIII, continuen oferint-nos més material per conèixer el passat de la vila, de la seva gent i de les seves institucions.

De ben segur que aquest no serà l'últim treball que Antoni Mascort i Josep Cantó prepararan i esperem amb delit les seves noves recerques.

LLUÍS POSTIGO I GARCIA
Alcalde de Llagostera

A l'Arxiu Històric de Girona rebem moltes persones que s'interessen per la història de les nostres terres, la recent i la remota. Professores i professors universitaris, estudiants de diferents camps del coneixement humà, persones que vénen a la recerca d'informació que consta en documents administratius d'una certa antiguitat per a fer-los servir en causes i litigis; professionals del camp de la cultura que busquen materials per exposar, com ara cartells, fulletons, bans o fotografies; documentalistes que pensen que entre la documentació de l'arxiu poden completar la seva investigació, que serà el guió d'algun documental de televisió o de cinema; persones interessades en la història dels seus pobles, que amb constància i tenacitat ressegueixen en els llibres antics entre vendes, testaments, encants, contractes matrimonials, censals i àpoques els fets que els portaran al coneixement històric.

En Josep Cantó i l'Antoni Mascort són d'aquesta darrera mena d'investigadors, dues persones entranyables que ja fa anys que estan dedicant el seu temps a treure l'entrellat de la història de Llagostera amb la recerca pacient entre protocols notariais. O per dir-ho amb les seves paraules "fent sortir petites històries de fets passats que resten adormits, que no oblidats", perquè estan esperant el treball dels investigadors, d'entrada la transcripció i després la interpretació de tot allò que està escrit en forma d'actes notariais, no sempre fàcils de comprendre.

Aquest llibre, que ja és el tercer d'aquests autors, comprèn els fets succeïts durant el segle XVIII, la cronologia del llibre va del 1704, data de la primera acta de la qual ens parlen, fins al 1799, darrera acta del llibre i darrer episodi.

Fou aquest segle una època de canvis importants per a la història de Catalunya, ja que foren els fets de la Guerra de Successió Espanyola de començaments d'aquest segle els que marcaren la fi dels privilegis i les lleis catalanes en favor del rígid centralisme borbònic que va instaurar Felip V. Certament amb la pujada al tron espanyol dels Borbons l'estructura política de Catalunya va canviar radicalment. A partir de 1716 s'imposà la Nova Planta a Catalunya, per la qual es liquidaren les institucions i les lleis anteriors i es va crear tota una nova estructura política i econòmica que afectà lògicament els municipis, la seva organització i competències i el seu règim econòmic.

En l'aspecte econòmic i sobretot pel que fa a tributs i impostos que estaven obligats a pagar vilatans i pagesos i la mateixa universitat, s'implantà tot un sistema nou de contribucions que fins al moment fóra impensable i que afecta l'obligatorietat de pagar o contribuir de tota la població, sigui quina sigui la seva situació social, política o econòmica. Aquest impost, la filosofia del qual ha arribat als nostres dies, és el que s'anomenà "Real Catastro". El Cadastre en realitat eren dos tipus de contribució, el personal que gravava el treball de les persones i del qual estaven exempts com sempre els estaments privilegiats, la noblesa, l'església i algunes professions. I el Cadastre real, que gravava totes les cases i terres i del qual en principi no s'escapava ningú, tot i que es va haver de salvar moltes resistències d'aquelles classes privilegiades.

Tots aquests canvis es reflecteixen en els episodis que els autors ens presenten i que són fruit de situacions reals que els habitants de la vila de Llagostera i per extensió els habitants de Caldes i Santa Ceclina, van viure i que van relatar als notaris en forma de denúncies, de testaments, de concòrdies o d'inventaris. També trobarem entre els relats les activitats dels representants del poble, els regidors i els batlles.

Molts dels primers relats són denúncies de fets relacionats amb les obligacions dels habitants del poble envers l'exèrcit en temps de guerra, totes les cases del poble, excepte nobles i eclesiàstics, estaven obligades a allotjar, donar menjar, foc i llit als soldats de l'exèrcit reial que passava pel poble. Això, que era una veritable sagnia, es reflecteix en les nombroses actes notariales que els autors han trobat que són denúncies i queixes dels habi-

tants i regidors d'aquests pobles contra els abusos de les tropes. L'exèrcit gaudia d'una abusiva situació de privilegi mentre que els pobres pagesos estaven obligats no sols a allotjar-lo, sinó fins i tot donar el que no tenien en molts casos.

Tot un altre grup de relats ens parlen dels problemes econòmics endèmics de la Universitat de Llagostera, contínuament endeutada amb els senyors de la baronia, amb el Monestir de Sant Feliu i altres creditors. Ens trobem que els habitants de Llagostera no sempre estan disposats a pagar les contínues derrames i delmes que els demanen els seus regidors per a cobrir els censos. També es fan avinents les diferències entre els que vivien a vila i els que vivien a pagès pel que els tocava pagar a cadascú, que de cap manera tenia relació amb les terres i les cases que posseïen. Llegint aquestes queixes entre veïns del mateix poble ens queda clar que aquest era un tema pendent i recurrent que el nou impost, el Cadastre, va venir a resoldre en part.

L'administració de la Universitat és el tema que recorre tots els relats de forma més o menys explícita, ens trobem l'elecció de batlles i de regidors, les feines que aquests acomplien, l'establiment i les subhastes de la carnisseria, l'estanc o la taverna, que eren de competència municipal. El manteniment dels privilegis que la vila de Llagostera tenia concedits des de l'època medieval i que no sempre, diuen els autors, foren fàcils de conservar. Cal esmentar una acta que els autors mateixos han titulat "Elecció de regidors segons el Decret de Nova Planta" que dóna testimoni de la implantació de la Nova Planta a Llagostera ja des de 1719. Així com també n'és testimoni el canvi de llengua que es fa servir en els documents oficials, ja no s'escriu en català, sinó en el castellà oficial que manava el nou règim i entre els textos triats n'hi ha uns quants en els quals els autors en ho deixen ben palès, com el dels regidors amb problemes per prendre possessió o el de la casa Vidal de Llobatera.

Dels documents que han anat treballant al llarg del temps, tot prenent notes i casant dates pacientment (totes les feines que impliquen investigar demanen paciència), en Mascort i en Cantó han elaborat la llista dels batlles de Llagostera des de 1513 fins al 1808 i la presenten en aquest tercer llibre amb el qual acaben el segle XVIII.

Aquest llibre, que és d'història, es llegeix com si fos un conjunt de narracions curtes protagonitzades per personatges que al final de la lectura ja et sonen familiars, el peculiar cirurgià i estanquer Gerard Pujol, el porter reial Narcís Bartí portant noves d'una casa a l'altre, en Joan Tarré, el taper que va ser el primer i més antic de Llagostera, la Caterina del Mas Vidal, que fou ferida per un tret fortuït i que després de les cures del cirurgià restà viva de miracle, en Narcís Llambí, el regidor amb les seves cuites. També les famílies i els llinatges llagosterencs són protagonistes d'alguns episodis, la influent família dels Fonalleras o dels Vidal de Llobatera o també els Collell.

Ens deixen, en resum, una pintura del seu poble al s. XVIII amb grans pinzellades de molts colors que permet entreveure la silueta de Llagostera durant aquesta època i una feina feta que desperta l'interès per a futures investigacions que d'altres llagosterencs de ben segur que realitzaran en el futur, perquè la documentació notarial, com es pot veure en aquest treball, és una font inesgotable per als historiadors de professió o de vocació.

MONTSERRAT HOSTA REBÉS
Directora Arxiu Històric de Girona

Fa tres anys va veure la llum el llibre *Episodis de la història de Llagostera-Segles XVI i XVII* en què es narren un seguit de fets ocorreguts a la nostra vila en aquells anys, i ara el que tenim a les mans es basa en esdeveniments del segle XVIII. Per tant, podríem considerar-lo com una continuació.

Seguint el mateix mètode d'investigació que l'anterior, que consisteix a furgar en els lligalls guardats als arxius, posant especial atenció en les actes notariais de l'època i fent esment d'aquestes explícitament, procurem descriure els fets d'una manera entenedora per al lector.

El context històric del llibre no és res més que la recopilació de petits fragments de la història local, però malgrat la seva petitesa hem de reconèixer i no subestimar la importància que li correspon pel fet de donar-nos a conèixer part del passat de Llagostera.

Han transcorregut tres segles i podem comprovar la diferència entre la manera de viure d'antany i l'actual i ens adonarem de la gran transformació soferta.

L'evolució ens ha portat uns canvis molt importants a la nostra societat i això ens fa veure l'enorme diferència del sistema de vida ancestral amb el present. No obstant això, enyorem alguns d'aquells costums que el progrés ha modificat i pretenem mantenir-los com a record i no per necessitat, sinó per la manera de fer d'aquells artesans que eren mestres cadascú en el seu ram, com van ser els ferrers, espardenyers, carboners, fusters, paletes, tapers, esparters, cistellers, etc. Entre ells hi havia veritables artistes i aquí hem de remarcar que la majoria estaven mancats completament d'estudis i que tot el seu saber provenia de l'aprenentatge i l'experiència adquirits dels seus antecessors.

Fent un punt i a part, aprofitarem l'avinentsa per fer un aclariment sobre

els plànols de la vila que incorporem en els nostres llibres.

En aquest volum que llegireu hi englobem el plànol del segle XVI. El més lògic seria que hi adjuntéssim el del segle XVIII, però aquest ja forma part del llibre *Les muralles de Llagostera*. S'ha fet d'aquesta manera perquè quan elaboràvem el llibre de les muralles no disposàvem de prou elements per confeccionar el plànol del segle XVI, que hauria estat més adient per inserir-lo a l'obra esmentada.

Després d'aclarir aquest anacronisme, finalitzarem aquest preàmbul afegint que un dels nostres propòsits amb el conjunt de petits episodis és el de contribuir al coneixement d'un tros més de la història de la nostra vila.

CENTRES CONSULTATS:

- (AMLLA) Arxiu Municipal de Llagostera
- (APLL) Arxiu Parroquial de Llagostera
- (AHG) Arxiu Històric de Girona
- (ADG) Arxiu Diocesà de Girona
- (ACG) Arxiu Capitular de Girona
- (AHCG) Arxiu Històric de la Ciutat de Girona
- (ACA) Arxiu de la Corona d'Aragó
- (AC.SCF) Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners
- (ACo.AG) Arxiu Col·legi d'Arquitectes de Girona
- (BPLL) Biblioteca Pública de Llagostera
- (BPG) Biblioteca Pública de Girona
- Registre de la Propietat de Girona

1 CAMÍ ESGLESIER

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 429, pàg. 381 a 383

Els camins esglesiers o missaders eren els que anaven des d'una o més cases de pagès fins a l'església del poble. Aquests camins més aviat podríem dir que, en bona part, eren corriols, sobretot en llocs de muntanya, i tots ells formaven una extensa xarxa per tota la parròquia, que avui pràcticament ha desaparegut.

El 19 de gener del 1704 Feliu Buada, pagès del terme del castell de Llagostera, requerit pels propietaris del mas Gascons, i del mas Xifre¹ i pel masover del mas Gasconell, va comparèixer davant del notari per donar testimoni que el camí esglesier d'aquests masos, del seu record, sempre havia estat públic.

El motiu d'aquesta compareixença era que dos propietaris de terreny per on passava aquest camí negaven que fos públic. Buada, va detallar-ne punt per punt la ubicació.

...ques troba en lo territori del present Castell de Llagostera anomenat de las Balcas, en lo qual lloch passa un camí esglayher, o branca de camí Real que venint del Castell de Llagostera te son principi en lo camí Real qui va de dit Castell a la vila de Hostalrrich y a altres parts, prenent a ma dretha a la que se troba lo Camí per anar a la torra de Albertí y passant a la cantonada de la Capella construhida en dita casa, o torra de Albertí passa sota de la hera de dita casa y després prenent dret a ponent en vers la riera, estant en eix puesto avadrunat, passa per la riera dita de Gotarra...

Fins aquí no hi ha pèrdua, ja que ens serveix de referència la casa Albertí, coneguda popularment com “la torre”, propietat del vescomte d'Estoles².

1. En el document només hi consta mas Xifre, però es tracta del mas Xifre de la Serra, avui conegut com a can Ziu.

2. Originàriament el títol nobiliari era “vescomte d'Hostoles”, però a partir de l'any 1928 en què Mercè de Casanova i de Ferrer hereda la titularitat, el va canviar pel “d'Estoles”.

Camí al bosc de la Torre. El 1704 forma part d'un ramal del camí Ral que comunicava amb Barcelona passant per Hostalric.

Aquesta finca del segle XVI està molt ben conservada, així com la capella –mencionada per Buada– que data de l'any 1581. Més endavant és molt complicat poder esbrinar aquest camí, atesa la gran transformació que s'ha produït en tres-cents anys.

Feliu Buada va continuar explicant que, un cop passada la riera, el camí seguia cap a ponent i que també estava vedrunat per cada costat i anava a unir-se a una carretera que, del veïnat de Llobatera, servia per anar a la vila de Cassà de la Selva, a Girona i a altres llocs. Travessant la carretera seguia de dret al lloc anomenat *sot de las Balcas*, passant pel mig d'una peça de terra que era del mas Soler; després va ser de Jeroni Axandri, notari de Sant Feliu de Guíxols que la va vendre a Joan Costa, àlies Arenas, treballador del castell.

Aquest terreny ara transformat en terra de cultiu pel propietari actual sempre l'havia vist erm i boscós. El camí, després de passar aquesta terra d'en Costa, feia una mica de colzada i passava per un cantó de la terra de Joan Barceló, ferrer, per després anar a trobar un torrent dit *del territori del Sot de las Balcas*. Un cop travessat, el camí entrava en una peça de terra boscosa del mas Xifre que tenia Miquel Adroher, pagès de Santa Ceclina, i tirant vers ponent anava a trobar el camí ral, que des de Santa Coloma de Farners, Vilobí, Caldes i altres llocs anava fins a Llagostera, Sant Guerau i altres parts. Un cop el camí estava integrat al camí ral, d'aquest sortien camins i travessies als tres masos citats. Aquest era el recorregut que feia el camí esglesier o missader dels masos Gascons, Gasconell i Xifre, camí per on Buada havia passat moltes vegades, tant de nit com de dia, sabent molt bé *que lo dit camí sobre designat es lo propi Camí esglayher de las ditas tres cases*.

Continua explicant que del seu record –més de trenta anys– ha vist passar la gent dels masos per aquest camí per a batejos, enterraments i casaments. Ell mateix en alguna ocasió els hi havia acompanyat. També recorda haver-hi vist passar els capellans i els curats de l'església de Llagostera per administrar els sagraments a cada una de les cases. Així mateix hi ha vist passar cavalcadures carregades, descarregades i carretes. Per últim, diu que té plena memòria d'haver sentit els seus pares i gent gran com deien que sempre l'havien vist així, és a dir, un camí públic, però feia poc que sentia a dir que en Costa, àlies Arenas, i en Barceló s'hi oposaven, al·legant que aquest era privat.

Per reforçar el testimoni de Feliu Buada, el mateix dia Jeroni Matheu, fuster, va fer una declaració, també davant el notari, en què afirmava el mateix. Encara va haver-hi una tercera declaració assegurant també que el camí era públic. Van fer-la conjuntament Joan Moner i Joan Soler, treballadors de Llagostera. No es tenen notícies de la manera com va acabar aquest assumpte, però creiem que les autoritats el van considerar com a públic, tenint en compte els testimonis que s'han citat i el fet que ja ho era poc abans d'esclatar la polèmica, així com pel fet que tots els declarants afirmaven que per aquest camí també havien conduït difunts cap a l'església i el cementiri.

Pel fet de passar-hi un enterrament es considerava que el camí quedava d'ús públic fins a la casa del difunt, mentre aquesta continués essent habitada.

2 LA CONFISCACIÓ DELS BÉNS DEL MARQUÈS D'AITONA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 430, pàg. 346 a 348

El conflicte entre la Corona d'Aragó i Castella per la successió al tron d'Espanya, que va desembocar en una lluita llarga coneguda com a "Guerra de Successió", també va tenir conseqüències per al baró de Llagostera, marquès d'Aitona, Guillem Ramon de Montcada, ja que en prendre partit pel duc d'Anjou, futur Felip V –candidat per Castella–, tots els seus béns van ser confiscats per l'arxiduc Carles d'Àustria –l'altre aspirant proposat per la Corona d'Aragó–, que havia estat nomenat rei d'Espanya l'any 1703 a Viena.

El marquès havia participat en la campanya que el duc d'Anjou havia portat a terme al ducat de Milà l'any 1704. Dos anys més tard van procedir a l'embargament, mentre ell restava fugitiu fora de Catalunya.

L'11 d'octubre del 1706 l'arxiduc Carles –com a rei, Carles III– des de València va nomenar jutge per als territoris confiscats el marquès d'Aitona a Joan Fèlix Fornés, jutge ordinari d'Hostalric a qui va adreçar el privilegi reial següent:

Nos Don Carlos (por la gracia de Dios) Rey de Castilla, de Aragón...[segueixen trenta-vuit títols més].

Por quanto los estados y haciendas de los vasallos que habitan y se hallan en la obediencia del Rey de Francia y del Duque de Anjou, como a bienes de enemigos de nuestra Real Corona, han sido confiscados y a nuestro Real patrimonio aplicados, por cuya razón toca a nos inmediatamente proveher los oficios y cargos de que se necesita para la buena y recta Administración de Justicia y demás dependencia de nuestro servicio, atendiendo a que entre otros de los Segrestados son los que posehia el Marqués de Aythona en quien estan comprendidos los Biscondados de Cabrera y Bas, Condado de Osona, Baronias de Monbull, Llagostera i Caldes y que en estas vaga el officio de Juez y asesor ordinario que conviene proveherle en persona de toda satisfacción (...). Por tanto con the-nor de las presentes de nuestra certa sciencia y Real autoridad deliberadamente y consulta hos elegimos constituhimos y nombramos por juez y

asesor ordinario de dichos Biscondados de Cabrera y Bas, Condado de Osona, Baronias de Monbull, Caldes y Llagostera, villas, lugares y términos de su jurisdicción a vos dicho Dr. Juan Félix Fornés, dándohos y concediéndohos durante nuestra R. Voluntad, poder y facultad para regir, exercer, Governar y Administrar dicho officio de Juez y asesor ordinario, con todos y qualesquier derechos, salarios, lucros y emolumentos, prerrogativas, inmunidades, honores y exenciones a dicho officio pertenecientes segun y de la manera que vuestros predecesores han acostumbrado usar (...).

El nou jutge tenia un bon currículum amb fets de guerra importants, a favor de l'arxiduc Carles, que ben segur van influir a l'hora del nomenament per a aquest càrrec.

Destaquen la seva participació al capdavant de sis-cents sometents acudint a Bàscara quan les tropes franceses i felipistes l'havien conquerit; durant la batalla va rebre dues ferides al cap. També la seva intervenció en la primavera d'aquell 1706, quan Barcelona estava assetjada, en què va acudir amb els seus homes a ajudar els encerclats, segons s'explica en l'escrit del seu nomenament, *como tambien en el último sitio de nuestra ciudad de Barcelona en que se halló de continuo en las Montañas de San Gerónimo y en todas las ocasiones se ofrecieron a nuestro servicio y expuso su persona a los evidentes peligros de perderla.*

Dies després –25 de novembre– Joan Fèlix Fornés va visitar Llagostera on va fer jurament de respectar, servir i defensar els privilegis, usos i costums de la baronia de Llagostera.

Aquest jurament el va fer primer a l'església, agenollat davant l'altar major, amb la mà dreta damunt l'evangeli que aguantava Joan Passapera, sagristà, i amb l'assistència del batlle Antoni Rissech i dels jurats Llorenç Codolar, Guerau Gascons i Ramon Barceló.

Després es van dirigir a la plaça de Dalt, actualment de la Llibertat, i va tornar a fer el jurament, també sobre l'evangeli que sostenia el batlle.

Hem pogut comprovar com al llarg dels segles les autoritats locals, quan ho consideraven necessari, feien jurar de respectar els privilegis atorgats a la vila, cosa que ens porta a creure que tenien una gran importància per als nostres avantpassats i que de cap manera volien que els fossin arrabassats.

3 UN CAVALL DEL REI MOR A LLAGOSTERA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 439, pàg. 37

En els llibres notariais es troben moltíssims documents amb petites històries o fets passats que estan, diguem-ne, dormint o oblidats en aquests llibres, els quals ens permeten descobrir, amb paciència i a poc a poc, una part del nostre passat. N'hi ha de tota mena. Unes històries són molt interessants; d'altres, menys; unes són molt completes, mentre que n'hi ha que són poc més que un apunt, però que no deixen de tenir el seu interès, ja que ens aporten una mica més de coneixement del que passava al nostre poble en segles passats.

Ara en presentem una d'aquestes últimes, que data del 27 de gener del 1709.

En aquest dia Feliu Buada -de seixanta anys- i Salvi Coll -de trenta-, pagesos de Llagostera, es van presentar davant el notari, a requeriment de Josep Tarré, Joan Mestres i Vicenç Madreny, aquell any jurats de la Universitat del castell de Llagostera, que també estaven presents quan els primers van declarar el següent:

El 24 de desembre passat, sobre les dues de la tarda es trobaven tots dos dintre la casa de Jaume Soler, treballador, i van veure *un cavall de pel negre ajegut en terra y aquell ja mort, lo qual cavall era de edad, segons judican ells per la experiencia tenen en semblants coses, de dotse anys complerts y saben molt be que aquell morí de mort natural y que era propi del Rey nostre Sr. (que Deu guardi) y aquell tenia encomenat temps ha dita Universitat.*

Com a testimonis figuren Bartomeu Font i Miquel Estarach, tots dos treballadors del castell de Llagostera. Fins aquí el contingut del document. No hi ha res més que ens permeti saber com havia anat aquesta història, ni tampoc no hem localitzat cap altre escrit que ens ho aclareixi.

Què feia aquest cavall a casa de Jaume Soler? Per què aquesta declaració davant el notari quan havia passat més d'un mes? Aquestes preguntes i altres queden sense resposta. Però tal com hem apuntat, sempre en resta alguna cosa. Almenys sabem que un cavall del Rei va fer estada al nostre poble i s'hi va morir.

4 PALLA PER A L'EXÈRCIT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 439, pàg. 38 i 39

La guerra seguia el seu curs amb moltes tropes situades en aquestes contrades, i amb les consegüents càrregues per als habitants, tant del poble com del terme, que veien com se'ls esgotava la ja minvada economia en haver d'alimentar els soldats i la cavalleria.

El 3 de febrer del 1709 Miquel Vilaret, jurat de la Universitat de Sant Feliu de Guíxols, va venir a Llagostera per reunir-se amb Josep Tarré i Vicenç Madreny, jurats de la nostra vila, per tractar d'un assumpte relacionat amb l'abastament de l'exèrcit estacionat en aquella localitat. La reunió van fer-la a la notaria de Manuel Gualsa, situada a la plaça de Dalt, per així tenir constància del que tractarien mitjançant el document que faria el notari.

Vilaret estava molt enfadat, ja que el dia 31 de gener passat havia entregat als jurats allà presents una ordre del Rei en què manava que venguessin palla per a la cavalleria de l'exèrcit reial que es trobava a Sant Feliu. El preu a pagar seria a raó de 5 sous el quintar. Fins avui no havia rebut cap resposta i davant dels jurats i els testimonis Francesc Llaurador, pagès de Solius, i Silvestre Romaguera, treballador del castell de Llagostera, protestava per la manera com es desobeïa el Rei.

Els dos jurats al·ludits van respondre dient que *accepten dit orde ab la deguda reverencia emperó no creuen haver de vendre palla ni a un preu ni altre, no sols per la dita cavalleria se troba en dita vila de St. Feliu, però ni en altre part, per quant la palla que es troba en dit Castell y terme de Llagostera se ha de menester per lo sustento de la cavalleria se troba allotjada en lo mateix Castell y terme (...).*

Els jurats locals no estaven disposats a cedir a les pretencions de Vilaret ja que la palla escassejava. Precisament dies enrere *molts pagesos y manestrals de dit Castell y terme de Llagostera per poder cumplir en la palla, los ha tocat per sa part a passar en Gerona de noucents quintars que se ni ha hagut de portar per cumplir al servey del Rey (que Deu guarde) la han haguda de comprar cerca la mateixa Ciutat de Gerona.*

Aquesta va ser l'explicació que van donar i es van mantenir fermes dient que *sempre que convinga se justificará*.

Si el jurat de Sant Feliu de Guíxols va arribar molest al nostre poble, més enfadat devia marxar tant per la negativa rebuda com per la feina que se li presentava d'haver de buscar uns altres proveïdors de la palla, que necessitava amb urgència l'exèrcit estacionat al seu poble.

5 DUES DENÚNCIES PER VIOLACIÓ

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 440, pàg. 67 i 69

El 16 d'agost del 1711 Margarida Duran, de trenta anys, muller de Salvi Duran, treballador del veïnat de Panedes, davant del notari de Llagostera va presentar denúncia d'haver estat violada — quatre dies abans - per *dos mossos o fedrins*, els quals reconeixeria si els tornés a veure. Va fer-ne una descripció davant del notari i dels honorables Feliu Buada, Feliu Collell i Joan Borrell, jurats de la Universitat del castell de Llagostera, que junt amb els dos testimonis -Jaume Buada i Narcís Vicens-, pagesos, eren presents en aquest acte.

Va dir que un d'ells portava un gipó de cotonina blanca, calces amples de blavet i una pistola al xarpó, mentre l'altre portava calces amples de color verd i gipó blanc³. A més tots dos portaven escopeta.

Tot seguit va passar a explicar els fets succeïts el passat dimecres dia 12. Es trobava sola al pati de casa seva, quan van arribar els dos homes sobre les dotze del migdia; el primer que van dir-li va ser *si volia fotrer*⁴, i tot seguit van entrar dintre la casa. Ella, en veure-ho els va seguir, tement que poguessin agafar quelcom. Un cop dintre *lo mosso o fedrí que aportava las calces de blavet se agafá ab dita attestant, posantli la ma faldillas amont y fent ella molta resistencia y cridant molts crits, luego lo dit mosso o fedrí arrencá de la daga o punyal aportava y amanesant ab ell de matar a ella perquè feya resistencia y cridava y luego se ficá la ma en la bolsa aporta-va y tregué un real de vuyt y digué a ella: Jo vull fotra, veuos aquí un real de vuyt y si no voleu fotrer de bon grat, també vos fotrarem y altrament vindrem assi un vespre y vos posarem foch a la casa y després la gent diran que vosaltres sou cremats*.

Després d'intimidar-la amb aquestes amenaces, va ser l'altre home qui *agafá a ella dita attestant (no obstant lo fer molta resistencia pera guar-*

3. Gipó: peça de vestir cenyida, fins a la cintura, amb mànigues.

4. Fotre: tenir relacions sexuals.

dar son honor y dir no fessen perdre lo que aportava y aporta en lo ventre, per esser com es ella prenyada de set mesos complerts) y la hajagué violentament en terra y gosaren a ella tots dos mossos o fedrins y después hagueren gosat violentament a ella, li digueren que no digués ninguna cosa, que si deya ninguna cosa materian a ella y li cremarian la casa. Dit això tots dos homes van marxar.

Aquesta va ser la declaració feta per l'atestant que, estant embarassada va ser maltractada, amenaçada i violada per aquests dos subjectes violents i sense escrúpols. Tots dos anaven armats, com també hi anava el que figura en la denúncia següent, presentada igualment el 16 d'agost davant del mateix notari. Els fets en aquest cas havien succeït el mes de juliol passat, però per la causa que sigui no es va presentar denúncia fins aquest dia. Possiblement el fet d'haver-se donat el cas ressenyat de Margarida Duran va fer decidir la víctima d'un altre fet denigrant i vergonyós a presentar la denúncia.

Es tractava de Marianna Sabater, d'uns trenta-cinc anys, muller de Guerau Sabater, treballador del veïnat de Sant Llorenç, i els fets van passar quan ella, muntada a cavall, passava per la “font viva d'en Codolar” i va trobar un home que va preguntar-li si anava bé per anar a la torre... Deixem que sigui ella qui ho expliqui, segons va recollir el notari:

En lo mes de juliol prop passat, que lo die sert no recorda, si be a toch de oració o de la Avemaria, trobantse ella en dit veynat y en lo lloch anomenat la font viua den Codolar, encontrá un home de alta estatura, lo qual aportava en lo coll una escopeta y en lo xarpó dos pistolas de manor mida de tres palms de cana barcelonesa y digué a ella, o li preguntá si anava be per anar a la torra y encontinent se acercá lo tal home ab ella y acercat que fou, agafá a ella per las faldillas afficantli la ma faldillas amont y ella luego saltá del cavall y fent acció de pagarli una bastonada (a vista del gran atraviment) digué a ella lo dit home: quet pensas bastonejarme tu a mi; y luego cridant dita atestant dos vegades Marededeu, tenint sempre fort lo dit home a ella, digué axí mateix lo dit home a ella: si dius res te mato, y fent acció de matar o denyar a ella, lo tal home ajagué luego a ella violentament y la gosá...

Creiem que aquest relat dels fets és clar i entenedor. El que no és tan clar és que aquest home utilitzés una altra dona per trametre, dies després, les amenaces de mort a la víctima de la seva agressió, quan per acabar la declaració Marianna fa constar que...*y de després ensá, per Clara Vilaseca muller de Miquel Vilaseca, pagés de dit terme, lo dit home feu dir a ella dita attestant, que si deya ninguna cosa la mataria.*

6 RECLAMACIÓ D'UNS DINERS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 431, pàg. 174 i 175

A mitja tarda d'un dia de primavera de l'any 1712 arribava a Llagostera Jaume Antiga, tragner d'Olot, portant dos quintars de ferro encomanats pel ferrer Joan Bufill. El preu de la comanda era de 52 rals el quintar, per tant, el que havia de cobrar eren 10 lliures i 8 sous en moneda barcelonesa. Després de descarregar el ferro, el tragner, junt amb un altre del mateix ofici, va deixar les cavalcadures a casa de Ramon Rissech⁵ –casat amb una germana de Joan Esteve, hostaler del poble- i va anar a l'hostal, on s'havia de trobar amb el ferrer per pagar-li el que havien acordat.

Passada una estona va entrar Bufill i, dirigint-se a l'hostaler, va dir: *Mirau Joan, que si vos nom donau aquells diners jo no puch pagar lo ferro he comprat a aquest home*. L'hostaler va respondre que si volia diners de 2, després els hi donaria.

El tragner, que ho va escoltar, va contestar que ell no volia cobrar-ho tot en ardits⁶. Llavors Esteve va dir que venint el seu fill de Sant Feliu de Guíxols li donaria una dobla de 2, o si no, si ell anava a aquella vila que anés a casa del seu fill que li donaria els diners que havia de cobrar, que seria moneda de plata, almenys per a un quintar de ferro.

Aleshores la seva dona va dir-li: *si en la vila de Sant Feliu los hi has de fer donar, dónali assí*.

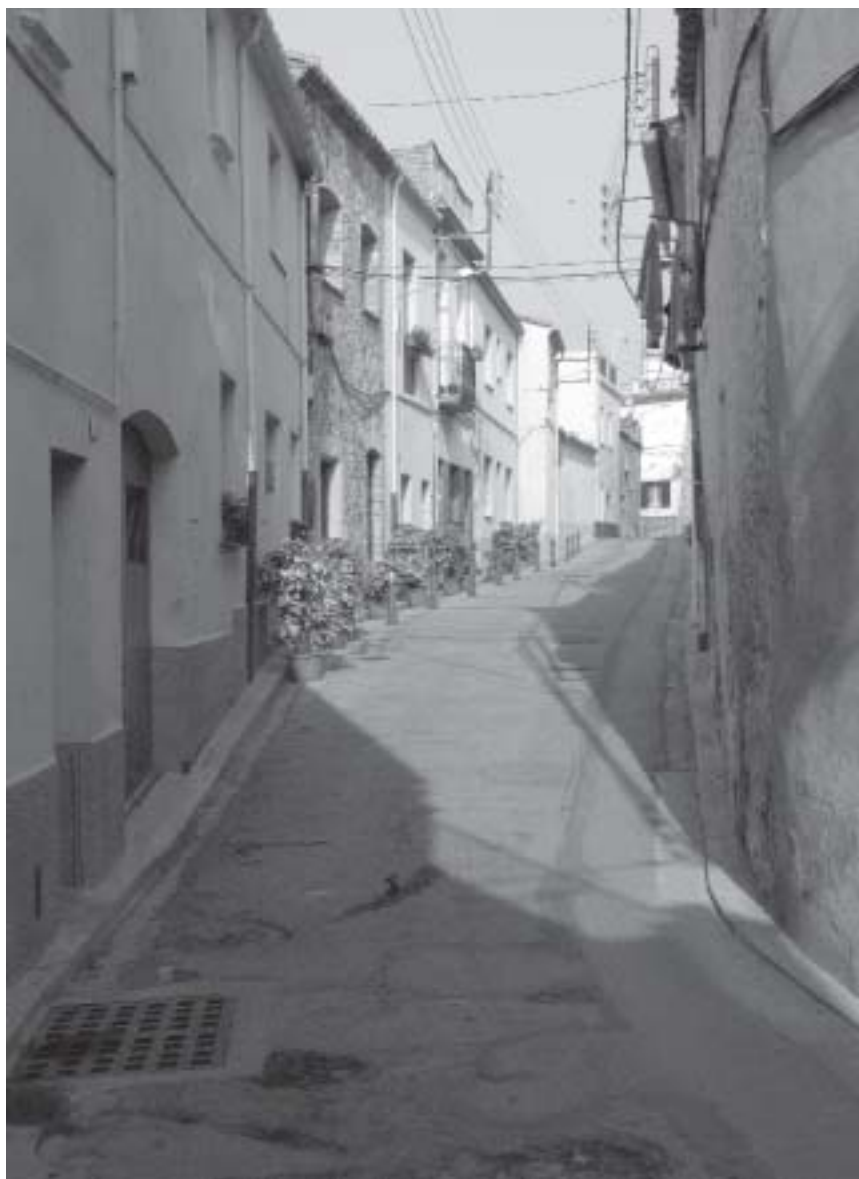
L'hostaler, movent el cap, va pujar l'escala tot murmurant: *no sé si ni haurá prou...*

Mentre pujava a buscar els diners, tant Joan Bufill com Jaume Antiga, en no veure-ho clar, van marxar de l'hostal.

Passada una bona estona, Joan Esteve va presentar-se a casa de la seva germana, a qui deien “na Masa” –on el tragner tenia la cavalcadura-, per pagar una part del ferro, però Jaume Antiga va dir-li que ja havia cobrat totes les 10 lliures i 8 sous del ferrer.

5. Correspon a la casa número 6 del carrer Olivareta.

6. Ardit: moneda catalana de billó usada del segle XVI al XVIII.

Carrer Olivareta. A l'actual número 6 d'aquest carrer Jaume Antiga va deixar les cavalcades després de descarregar el ferro encarregat pel ferrer Joan Bufill.

Això va quedar liquidat, però passats uns tres mesos, Joan Bufill va demanar al traginer —que de tant en tant venia al nostre poble— si volia explicar davant el notari el que havia passat aquella tarda-vespre de primavera. Aquest va acceptar i el 5 de setembre Jaume Antiga, d'uns trenta anys, va declarar al notari, sota jurament, el que havia passat quan va fer aquell viatge de ferro un dia de finals de maig o principis de juny *que lo die cert no recordo, però que éram a principis de sega*, i va afegir tot seguit:

He sentit a dir en esta vila de Llagostera a moltes persones, públicament, que los diners que demanava Joan Bufill ferrer, a dit Joan Esteve hostaler, son unas quantas doblas en or que li havia encomanadas perquè les hi guardás y el dit Joan Esteve las hi negava y no las hi volia tornar, lo que dich saber per recordarme com ho tinch dit. Y esta es la real veritat.

Es pot considerar que el que va declarar Jaume Antiga, sobre aquests rumors que havia sentit pel poble que Joan Esteve devia diners a Bufill, era cert, ja que en cas contrari quan aquest havia dit a l'hostaler que si no li donava aquells diners ell no podria pagar el ferro, Esteve li hauria contestat d'una forma molt diferent de la manera com ho va fer.

Així ho explicava el traginer als coneguts que li preguntaven per aquell fet, ja que en ser una vila petita casos com aquest eren del domini públic.

7 ALDARULLS DE LA COMPANYIA DE FUSELLERS DE L'ESQUADRA NOVA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 431, pàg. 313 i 317

Durant la guerra començada a principis del segle XVIII, també els llagosterencs van patir moments dramàtics com els viscuts el 14 i el 15 d'agost del 1712.

En aquesta data pràcticament només quedaven Catalunya i Balears lluint a favor de qui hagués estat rei amb el nom de Carles III, en contra de Castella i França, que en guanyar la guerra van imposar el seu candidat –de trista memòria- que va regnar com a Felip V.

Cenyint-nos als fets al nostre poble, el dia 16 els tres jurats de la Universitat de Llagostera

- Antoni Rissech, Josep Gruartmoner i Miquel Caldes- van declarar davant del notari Josep Sala el que havia succeït.

El dia 14, poc abans del primer toc de l'avemaria va tornar al poble Miquel Pons Joan, també dit Xalic, tinent de la companyia de fusellers de l'esquadra nova, junt amb tres o quatre voluntaris –un dels quals vulgarment dit Carletas- i alguns mossos. Tots ells feia uns dies que eren fora del poble. En arribar i trobant-me a la plaça de Baix [actualment del Mercat] – explica Miquel Caldes - on en aquell moment hi havia algunes persones, van parar-se davant meu els citats junt amb l'alferes de la companyia i altres mossos. Em digueren que algun paisà del poble havia dit al tinent que es trobarien amb cinquanta homes de la vila que s'enfrontarien amb ells. Llavors *cridant ab altes veus públicament digueren moltes y diferents vegades que tots los de est poble, tant Jurats com demás persones eren uns traydós a Deu y al Rei y que des de ara los desafiaven a tots, que ell dit tinent ab sa companyia exiria contra de ells; que hisquessen los sinquanta homes, que hisquessen. Y a cada paraula molts botos, blasfemias, sagrats y altres ignominiosas paraulas hi amenassas que causavan horror a qui las ohia, a fins dir que, o volian matar tot arreu, fins las criaturas y digueren també que lo andemá en exir de missa quant tots los Jurats, personas de Concell y demás del poble serien presents los ho diria, com en effecte ahir dia de Nostre Senyora quant la*

gent exia de Missa matinal se trobaran ja en esta vila, so es, dit tinent, voluntaris y tots los mossos de la companyia.

Pel que explica Miquel Caldes devien passar-ho molt malament, tant ell com els qui van presenciar aquesta escena, amb la tropa esverada i amenaçant tot el poble. Això va ser una mostra del que esdevindria l'endemà a la sortida de missa on, davant l'actitud amenaçadora dels militars, els jurats van posar-se les insígnies que els acreditava com a tals i els van dir que els tinguessin respecte.

Els fets del 15 d'agost van ser aquests:

La tropa va arrimar les armes a la plaça de Dalt, per on passava la gent que sortia de missa. El costum era arrambar-les a la plaça de Baix. Una vegada arrimades les escopetes, el tinent, l'alferes, els voluntaris i els mossos, alguns dels quals tenien armades les pistoles al costat i les mans a sobre d'elles, van apropar-se als tres jurats preguntant-los on eren els cinquanta homes i dient-los que sortissin ja que encara que ells només eren trenta

La plaça de la Llibertat. El 1712 va ser l'escenari de l'enfrontament entre els Jurats, equivalents a l'actual Alcalde i Regidors, i l'exèrcit.

es veurien les cares. A aquestes paraules van seguir un reguitzell de blasfèmies, amenaces i moltes injúries, fins que van començar a donar empenyes a Antoni Rissech, jurat major, de manera que, veient el risc que corrien, els tres jurats van posar-se les insígnies que els acreditava com a tals, tot dient que els tinguessin respecte i que els tractessin com calia. Els jurats van demanar que els ensenyessin la persona que havia dit que trobarien homes que lluitarien contra ells, que la farien castigar.

El tinent va respondre que quan el paísà va dir això va córrer darrere seu amb una pistola a la mà sense poder-lo atrapar i que devia haver desaparegut.

Amb aquesta resposta els jurats van veure clar que era mentida que algú del poble hagués dit al tinent que a Llagostera trobarien cinquanta homes armats i que només ho deia *per ocasionar algun motí en est poble y voler ferlo perdre tractantnos de traydós*.

Una de les causes de l'actitud amenaçadora i prepotent dels militars podem trobar-la en un fet succeït uns dies abans quan Antoni Rissech, com a jurat major, va presentar una queixa al tinent perquè els voluntaris havien batut uns quants cavallons de civada per donar-la als cavalls, dient-los que no estava bé que fessin això, ja que els patrons que els havien allotjat ja els donaven gra suficient. El tinent només va contestar que es queixava per poca cosa, però a continuació el voluntari "Carletas" va afegir que si parlava més dels cavallons de civada li *badaria el cap*.

Després de posar-se les insígnies, els jurats van recordar aquest fet al tinent –amb l'amenaça feta pel seu subordinat a un d'ells– al mateix temps que també li deien que, per no passar per tals intimidacions i mortificacions, de tot el que estava passant volien fer-ne acta i donar-ne part als superiors.

Sentint això "Carletas" va dir: *Jo so estat que he dit que li badaria el cap y no men desdich y ab lo acta ja mi... /no se expresa lo que digué per no causar fastidó/*. A més va afegir que l'avisessin quan anessin a donar-ne part, que ell ja els acompanyaria. Per acabar-ho d'arrodonir, després de molts crits, blasfèmies i amenaces va dir al jurat major, Antoni Rissech, que ja les hi pagaria.

Dit això, la tropa va marxar repetint les amenaces que els matrien.

Els jurats van quedar abatuts, sense saber què fer davant d'aquest nou acte intimidador que se sumava a les moltes barbaritats comeses pels com-

ponents de la companyia de fusellers, des que estaven allotjats a la vila. Van explicar que aquests elements *una nit quan sen anaven a dormir fora vila, toparen ab un pobre home de esta vila que venia de acaptar, al qual agafaren y sel enportaren, lo lligaran, lo nuegaran y li escopiran a la cara ab gargalls de tabaco, dientli que era espia, y no obstant de donarlos lo dit pobre moltras satisfaccions y haver trobat quil coneixia y abonava ab tot, li feren molts vituperis com está dit.*

Diferents vegades els jurats s'havien queixat als oficials que es trobaven a Llagostera, i en particular al tinent Miquel Pons, dels abusos i salvatjades de la tropa. L'única resposta que van aconseguir va ser que els voluntaris no es volien regir per ell, en referència al tinent.

Durant els dies que aquestes tropes van estar allotjades al poble, tot i que els veïns que els tenien a casa seva a despesa els donaven pa, carn fresca, pollastres, vi i tot el que bonament podien, ben aviat els soldats van començar a fer el brètol a tort i a dret.

A més del fet del captaire explicat pels jurats, n'hi podem afegir uns quants més. Des d'escorcollar la casa on s'allotjaven i fer-se donar de menjar i beure a discreció, fins a agafar-los el blat per donar-lo als cavalls i robar coses; des de matar les gallines i tirar-les, fins a desembeinar el sabre i córrer al darrere d'algun veí; també es dedicaven a anar de nit a alguna casa fent obrir la porta, i en algun cas la tiraven a terra.

Després d'estar uns dies fora, algun voluntari havia fet pagar amb escreix al propietari de la casa on s'allotjava la despesa del temps que havia estat absent. Algun altre quan s'absentava es feia pagar tres dies a raó de 10 rals al dia.

Per evitar les molèsties i els abusos, en algunes cases fins i tot els havien promès 2 o 3 rals diaris, a més de pa i altres coses, però els voluntaris de la tropa no en tenien prou i volien viure a cos de rei.

Els llagosterencs començaven a tastar el que tres anys més tard, amb la pujada al tron de Felip V, passaria a tot Catalunya, amb repressió i pèrdua de les seves institucions.

8 LA VIOLÈNCIA D'UNS MILITARS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 433, pàg. 248 i 249.
Ll. 439, pàg. 393 i 394

L'any 1714 les tropes felipistes seguien guanyant terreny i l'11 de setembre va caure la ciutat de Barcelona; aquest fet va accelerar la fi de la guerra i va consolidar la victòria del pretendent francès al tron espanyol.

Pel mes de juliol Llagostera es trobava ocupada per aquestes forces i com era habitual quan els soldats s'allotjaven al poble es produïen excessos i maltractaments als veïns, com hem vist en el capítol anterior.

Quatre anys abans ja hi havia hagut incidents a la vila; van tenir lloc el 30 de setembre del 1710.

Els germans Miquel i Maria Buada, de vint-i-sis i vint-i-cinc anys respectivament, van testificar davant dels jurats de la Universitat de Llagostera i del notari per donar-ne fe i estendre el document sobre els fets succeïts a casa del seu pare, Feliu Buada, protagonitzats pel capità d'infanteria palatina del regiment del coronel Lluís Greber, on s'allotjava des de l'arribada de la tropa.

Aquell dia cap al tard el capità va arribar a la casa i van sentir com *digué moltes vegades: Cuyonch y entrant luego dins dita casa, ab un de sos criats digué moltes paraulas en sa llengua*; paraules que no van entendre perquè no sabien francès, però els va semblar que estava fora de si. Uns moments després –van continuar explicant– Maria, que es trobava al portal de la cuina, va veure *un llampech de foch dins de la entrada* que provenia del tret d'una pistola que el capità portava en una mà. La noia es va apartar perquè no la matés. Llavors l'oficial, portant una altra arma carregada, va sortir de la casa amenaçant Miquel que es trobava una mica apartat; aquest en veure que se li apropava cridant enfurismat, encara que no entenia el que deïa, va sortir per cames abans no li disparés un tret, tot cridant *Viafora, Sucorro en casa den Buada*.

El batlle assabentat del que havia passat, va anar a can Buada acompanyat d'altres persones *per veurer que novetat hi havia y en continent acomodaren a dit Sr. Capitá, que volia matar al pare de ells dits attestants y altres de sa casa*.

Així es va acabar aquest episodi que de ben segur els Buada trigarien temps a oblidar.

Si aquest fet va causar malestar i por, l'altre que va tenir lloc el 26 de juliol del 1714 va representar un menyspreu –amb pallissa inclosa– vers una autoritat local.

En aquella data, cap al migdia, el jurat de Llagostera Ramon Barceló i Valmanya es trobava a la plaça de Dalt on hi havia altra gent i també molts soldats quan se li va apropar “musur” Xapela, majordom de l'Il·lustre Comte de Volusa, preguntant-li:

*Com no feu anar un bagatge al molí per lo Bolonger*⁷. El jurat va respondre que no tenia ordre del comte ni de cap altre comandant i que *li fes donar orde que en tenirlo enviaria luego bagatge al molí*.

Tan bon punt va acabar de dir això, Xapela el va agafar pel coll i per la insígnia de jurat, li va donar una bufetada i un seguit de cops, i després va agafar-lo per les orelles i els cabells i el va rebotre per terra; va rematar la feina amb puntades de peu per tot el cos. El jurat, esporuguit, es va aixecar com va poder intentant fugir però de nou *li ha tornat a pegar alguns cops de puny, dient-li sempre: bugre de gus, futut bugre de gus cuqui*⁸ *y altres ignominiosas paraulas y que lo faria metrer en presó y li ha corregut al darrera fins devant la porta de casa lo apothecari*.

Per sort per al jurat, quan de nou el tenia agafat i a punt de tornar-lo a colpejar, va intervenir el senyor San Cartie, boixer⁹ del comte de Volusa, que va increpar el seu paisà dient-li en llengua francesa que ho deixés córrer i que no el maltractés més.

Per la seva part Barceló va dir a Xapela *que ja lin donaria de bagatge per anar al molí*.

Ben baldat, Ramon Barceló va anar a explicar-ho al batlle, Joan Borrell, i

7. Bolonger: flequer

8. Bugre: sodomita i per extensió home dolent, brut, avorrit. Gus: persona que va pel món sense ofici ni benefici, campant com pot i enganyant. Cuqui : miserable, avar.

9. Boixer (Uixer): criat o ministre que antigament tenia el càrrec de la custòdia i guarda de les armes del rei.

van decidir que el notari estengués un document en què constés amb tota mena de detalls el que havia passat aquell matí.

Com a testimonis es van presentar ni més ni menys que vuit persones, que totes elles havien presenciats aquest acte de violència del militar vers una autoritat del poble.

9 DUES PISTOLES COMPROMETEDORES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 434, pàg. 98 a 100

Ens trobem davant d'un cas que va succeir durant una de les nombroses estades de les tropes al nostre poble i que hagués pogut tenir conseqüències greus per a un veí, el qual a més del sacrifici d'allotjar un soldat a casa seva, amb les molèsties i despeses que li suposava, va rebre un intent d'extorsió per part de l'hoste.

El 15 d'abril del 1715 el batlle, Joan Borrell, i els tres jurats Jaume Roura, Joan Mestra i Ramon Barceló i Valmanya van declarar que prometien a Isidre Vieytes, tinent de cavalleria del regiment de l'Estrella, que en qualsevol ocasió que els fos requerit entregarien i posarien en mans de qui els indiquessin a *la persona de Garau Costa, treballador, en la casa del qual lo die de ahir foren trobades un parell de pistolas de funda per lo soldat que tenia allotjat en sa casa*.

De qui eren les pistoles? D'algun soldat allotjat a la casa? O potser de Costa?

El batlle i el jurat Barceló i Valmanya ens explicaran la seva versió feta davant del notari, el mateix dia.

Ahir que comptaven Catorse del corrent mes de Abril que devian ser las tres horas de la tarda arribá a aquest lloch de Llagostera un destacament de Cavalleria del Regiment de la Estrella, que venia de Barcelona, ab son passaport del Exm. Señor Princep de Iserclaes, de tránsito de lloch en lloch fins a Torroella y perquè sels donás lo simple cubert com lo mana S. Magestat el Rey nostre Señor (Deu lo guarde). Demanaren bolletas¹⁰ y se les donaren aquellas y al fin se assossebaren los soldados, los quals entrats per las casas, en todas se feren donar menjar y beure (no obstant de portar lo orde del simple cubert) que los ministrá la pobre gent ab tota quietut y humildat com te acostumat per evitar molestias.

Continuen relatant que, com moltes famílies, Guerau Costa va tenir un soldat allotjat a casa seva, que segons havia dit era voluntari. Quan va arri-

10. Bolleta (butlleta): val fet per les autoritats locals per a l'allotjament de la tropa.

Carrer Olivareta. La casa número 8 d'aquest carrer va allotjar soldats de la tropa, cosa que va provocar incidents.

bar, Costa li va ensenyar l'habitació on dormiria. Aquesta la tenia destinada als allotjaments de militars que sovint venien al poble. Més tard el soldat va tornar a la casa i va pujar al dormitori a deixar-hi les seves coses, acompanyat per tres soldats *y també hi pujá altre, tot sol, ab Capa abrigat*.

Malgrat que només havia de donar sopar al soldat que s'allotjava a casa seva, van quedar-se tots tres a menjar *pa, ous,vi, alguna carn y altres coses*. Acabat l'àpat van marxar, i es va quedar el que tenia assignada la casa de Costa, que una estona més tard va anar a dormir. Un cop a dalt va cridar: *Veniu Patró, pujau*. Costa va pujar i llavors el soldat li va mostrar un parell de pistoles, dient-li que a la tarda, quan havia arribat a la casa, les havia trobades en un racó de l'habitació. Guerau Costa, tot alterat, sentint aquesta afirmació va recriminar el soldat, ja que ell no en sabia res, ni eren seves les pistoles, ni tenia cap arma a casa seva i que segurament era una martingala d'ell o dels seus companys per perjudicar-lo.

Clara, la seva dona, va sentir com es discutien i va preguntar què passava i el seu marit li va explicar i *ab muchas tristezas y llantos feren tant lo dit Garau Costa com y també Clara, sa muller, dient y repetint que be podia llevar fals testimoni y ferlos perdrer ab engany y falsedat. Y ohint aquesas paraulas se assustá lo dit soldat y digué que callassen y que no moguessen cosa, que alsassen la bossa que tot se acomodaria*. Clara va sortir corrent de la casa per anar a trobar el jurat Ramon Barceló a qui va explicar el que passava. També va anar a parlar amb el tinent que manava el destacament de cavalleria.

Mentre, el soldat va preguntar repetidament on havia anat la mestressa, i va demanar que callessin i s'assosseguessin i que no moguessin res.

Tot això ho va escoltar un bagatger que anava amb el destacament i que després, públicament, ho explicava.

Fins aquí la versió de les dues autoritats sobre els fets.

Després van dictar al notari una declaració en què feien constar que tots dos havien visitat la cambra on el soldat afirmava haver-hi recollit les dues pistoles i que es tractava d'un local molt clar i el lloc on estaven dipositades era molt a prop de la finestra, per tant, d'haver-hi hagut les armes els propietaris les haurien vist. A més, feia vuit o deu dies que els soldats del regiment de Pozoblanco havien marxat del poble i la dona de Costa, un cop el soldat que tenien allotjat va ser fora, va arreglar l'habitació i la va

escombrar diverses vegades sense haver vist mai cap arma. Per tot això no podia ser que aquestes fossin del soldat d'aquell regiment que les hi hagués deixat.

Van continuar dient que Guerau Costa mai no havia estat un home d'armes, ni persona de mala vida, sinó tot el contrari, ja que era exemplar i virtuós, de tal manera que, quan ahir el tinent volia posar-lo a la presó, el jurat Barceló i Valmanya es va encarar amb el militar dient que no tenia cap raó per tancar-lo, que ell en responia i creia en la seva innocència, ja que era un bon home. *Y a vistas de tot lo sobredit judicam y tenen per cert dits honorable Batlle y jurat que algun soldat del dit regiment de la Estrella dels que soparen en la casa¹¹ de dit Costa, o, pujaren dalt en dit aposento de aquella, las hi posaren ditas pistolas.*

Aquesta va ser la conclusió a què van arribar les autoritats.

Quan arribava la tropa a la nostra vila, quasi sempre hi havia aldarulls i abusos per part dels militars, com hem vist en els capítols anteriors i, tal com s'explica en aquesta història el soldat allotjat a la casa de Guerau Costa, a més d'abusar de l'hospitalitat fent quedar a sopar els seus companys d'armes, va intentar fer xantatge amb les dues pistoles. Malgrat l'intent, no li va sortir bé, però l'ensurt que va tenir el matrimoni devia ser majúscul. S'ha de tenir en compte que al país encara hi havia guerra i Llagostera era a la zona dels derrotats –Barcelona feia set mesos que havia estat conquerida–, per tant devia ser un motiu molt greu trobar armes en poder d'algú, que a més de ser l'enemic era dels perdedors.

Principalment en temps de guerra la presència de tropes al poble va arribar a ser molt freqüent, com ho demostra el certificat que van fer les autoritats locals.

El dia 15 d'agost d'aquell any el batlle Joan Borrell, juntament amb els nous jurats Feliu Codolar, Jeroni Llenvi i Guerau Matheu va testificar que *des del dia vint y hu del mes de juliol proxim passat fins lo die present han estat allotjadas en la present Vila de Llagostera Set Companias de infanteria del Regiment de Beauvoisis, comandadas per lo Señor de Sant Marti, Capitá de Granaders de dit Regiment y tant lo dit Señor Comandant, com*

11. La casa de Guerau Costa correspon a l'actual número 8 del carrer Olivareta.

los demás Capitanes, Tenientes, Sargentos y Soldados del mateix Regiment han viscut sempre durant dit allotgement ab tot orde y disciplina y han pagat tot lo que han gastat y pres, de tal manera quen estan contents y satis-fets.

A la fi hem localitzat un document en què s'expressa la satisfacció dels veïns pel bon comportament de la tropa durant l'estada a la vila, de la qual cosa ens alegrem pels nostres avantpassats que van viure aquest fet i que segurament els va estranyar rebre un tractament tan correcte per part d'aquest regiment. Aquesta actitud ja se la mereixia aquella pobra gent, després d'haver suportat durant anys tota mena d'humiliacions, vexacions i saquejos a la seva minvada economia.

10 REPARTIMENT DE CÀRREGUES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 434, pàg. 67 i 82 a 84

Feia temps que els habitants de Llagostera residents a la vila es queixaven que els tocava pagar molts d'impostos en relació amb el que abonaven els que vivien al terme o a pagès. Van calcular que de cada una part que pagaven aquests, ells contribuïen amb cinc o sis parts. Fins aquell moment no s'havia fet res al respecte perquè els de pagès al·legaven que *nos podia ni devia en manera alguna alterar ni innovar cosa, perquè de molts anys a esta part sempre se havia aportat en la referida conformitat*.

La Universitat va rebre dues notificacions de Francisco de Gayolá, doctor superintendent, subdelegat del Principat de Catalunya, de Girona, en què els manava que *fossen estimadas y valuadas todas las terras y possessions de tots dits habitants de la Vila, Castell y terme*.

Havia arribat el moment d'actualitzar les dades sobre les possessions dels veïns i, aprofitant l'ordre del superintendent de fer el cens, de passada abordarien el tema de la desigualtat entre els veïns de vila i de pagès.

Es van buscar quatre persones qualificades i imparcials. Aquestes eren Vicenç Cama, de Romanyà de la Selva, i Quirce Pons, de Campllong, per part dels que vivien a pagès; i Salvador Rams, de Maçanet de la Selva, i Salvi Saura, de Cassà de la Selva, pels veïns de la vila. Tots ells eren pagesos.

Aquestes quatre persones van mirar i remirar, sobre el terreny, arribant a la conclusió que en el terme, o pagès, hi havia nou mil vessanes, sense comptar els boscos, mentre que a la vila en van calcular nou-centes. El resultat a què havien arribat el van traslladar als jurats, però aquests no van aconseguir posar d'acord els de vila amb els de pagès.

Quan hi havia quelcom important que afectava la majoria de veïns es resol·lia en una reunió, o Consell General, i per desencallar aquella qüestió les autoritats van optar per convocar-la. Al mateix temps es tractaria de les tragines amb carretes i dels allotjaments dels soldats.

El 24 de maig del 1716 es va celebrar la reunió, en la qual van participar un total de noranta-vuit veïns i va tenir lloc, com moltes altres vegades, al cementiri.

Van acordar que, per solucionar les diferències entre els de la vila i els de pagès, els jurats elegirien vuit persones: quatre serien del poble i quatre de pagès. Després de prestar jurament *de aportarse be y llealment, hagen de estimar y avaluar lo mes prest sie possible todas las terras y bens de tots los habitants y terratinents de lambit y districte de dit Castell y terme de Llagostera (...) y se puga tenir y guardar tota igualtat, servada proporció y hagut respecte de uns a altres, y pagar y contribuir cada qual per lo que tinga*.

El segon tema que es va tractar va ser el de les tragines amb carretes, ja que *en las ocasiones que se demanan y ofereix haver de anar carretas y bagatges, se mouhen moltes questions y muchas queexas (...)*.

D'això, van decidir que també se'n cuidarien les vuit persones que els jurats elegirien per avaluar les terres i els béns dels habitants de la vila i el terme.

I en el tercer punt de la reunió es va tractar el tema dels allotjaments de la tropa, ja que també hi havia queixes per part d'alguns veïns, en el sentit que no es repartien equitativament entre totes les cases i unes famílies havien de suportar molts soldats, amb el que representava de despeses i molèsties, mentre que altres vilatans n'havien acollit molt pocs.

Van determinar recordar als jurats de la Universitat *que tingan lo degut cuydado en guardar tota igualtat en dits allotgements y transits (...)*.

Feliu Codolar, Jeroni Llervi i Guerau Matheu eren els jurats i segons el que es va decidir es van encarregar d'escollir i nomenar les vuit persones per avaluar les terres i els béns i per les tragines amb carreta, que havien de fer-se com a servei al comú, quan convenia.

Per part de la vila els escollits van ser Joan Fonalleras, pagès; Jaume Llach i Matheu, fuster; Guerau Barceló, ferrer, i Vicenç Madreny, treballador. Pels del terme, o pagès, Antoni Rissech, de Sant Llorenç; Jaume Roura, de Ganix; Jaume Buada, de Llobatera i Antoni Frigola i Llorens, de Panedes, tots pagesos.

El dia 2 de juny van jurar el càrrec, en presència del batlle, però pocs dies després hi va haver canvi de jurats i van ser elegits Jaume Buada i Vicenç Madreny, la qual cosa volia dir que no eren compatibles les dues feines. Per substituir Buada van nomenar Feliu Codolar, de Sant Llorenç, i per Madreny, es va triar Jaume Buscastell, negociant. Els dos nous van jurar el dia 26 del mateix mes.

Un cop definitivament format el grup, van declarar que *desitjant unir la desigualtat, eo diferencia y questió dels habitants de dita Vila y Castell ab dits habitants del terme de Llagostera y per la millor expedició y conclusió de la averiguació de la desigualtat y ab exprés consentiment del consell estret*¹² *de dita Universitat, cridaren y volgueren si trobassen presents al mirar y regoneixer la desigualtat, es a saber, al sobre dit Quirce Pons per part dels habitants y terratinents del terme, y al sobre dit Salvador Rams de part dels habitants de dita Vila y Castell.*

Aquesta comissió de deu homes va estudiar detingudament el cas i van acordar el següent:

Havent vingut lo cas de fer la averiguació de dita desigualtat, en atenció de haverhi nou mil vessanas de terra sens los boschos en dit terme, y en lo districte o, dependencias de la Vila haverni nou centas vessanas com es dit, se ha convingut y ajustat per y entre els habitants de la Vila y Castell de Llagostera de una part y dits habitants del terme de part altre, eo ditas deu personas per ells respectivament que desta hora aldevant, los mals, talls, carruatges, allotgements, carretas, bagatges y altres qualsevols servituts, tant reals, com personals, cárrecs, obligacions y imposicions de dita Universitat sien repartits en esta forma, so es, que los habitants de dita Vila y Castell hagen de pendrer y carregarse de deu parts, la una, y les restants nou parts hagen de pendrer y carregarse los habitants del terme de Llagostera. Y las rendas y emolumentos de la mateixa Universitat hagen de servir aplicarse, so es, la una part de aquells per la Vila y Castell y las restants nou parts per lo terme.

El càlcul que va fer la comissió devia ser motiu d'alegria per a uns, mentre que per a altres seria tot el contrari, ja que la diferència entre els de vila i els de pagès era molt gran. Vist aquest resultat, els primers, que feia temps que es queixaven perquè pagaven cinc o sis parts, mentre que els de pagès en pagaven només una, van veure escoltades les seves queixes i, pel que es va decidir, tenien raó en les seves repetides reclamacions.

12. Consell estret: autoritzat pel marquès d'Aitona l'any 1656, el formaven quinze persones, inclosos els jurats, i eren assistits pel batlle; en qüestions menors suplien el Consell General.

Van acabar la declaració dient que si més endavant s'hagués de pagar algun impost reial o d'altra mena es calcularia en la mateixa proporció acordada.

I també van proposar que es fes una llista de tots els contribuents, amb una quantitat de diners – a decidir –, i dividir-la, *la qual llista, o talla, sie en tot temps la pauta y guía de las tallas que en havant se hauran de fer en dita Universitat.*

Afegien que si després de fer la llista es comprava alguna peça de terra, o propietat, se li carregaria el valor del que hauria adquirit, mentre que al venedor se li descomptaria.

Durant segles la Universitat va funcionar amb la participació activa dels veïns en les reunions o consells generals, que es convocaven quasi sempre a toc de campanes, i per manca de locals apropiats utilitzaven, moltes vegades, el cementiri, que estava situat al costat de l'església.

11 TRAGINES DE BARRILS DE PÓLVORA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 435, pàg. 27

A la primavera del 1717 la Universitat de Llagostera va rebre l'ordre de reunir uns quants veïns perquè amb els bous i les carretes anessin a Sant Feliu de Guíxols a carregar barrils de pólvora -que havien arribat en vaixel l- i els portessin a Girona.

Una vegada preparats tots els traginers es van posar en marxa vers Sant Feliu a buscar la càrrega. L'expedició era escortada per l'exèrcit i en representació de la Universitat de Llagostera hi anava el jurat Salvi Caldas. De camí cap a Girona tot es desenvolupava amb normalitat fins que un dels bous, propietat de Jaume Valmanya, de Panedes, que anava junyit amb un d'Antoni Bosch, del mateix veïnat, en arribar a un torrent sota la rajoleria de Cassà de la Selva es va llançar precipitadament a beure i el mosso en voler-lo aturar va prendre mal en un peu. Els oficials tenien pressa per arribar a destí i no van deixar parar el comboi, ni tampoc que el bou begués. La marxa va seguir cap a Girona, però a la pujada que va al fort del Condestable el bou d'en Valmanya quasi no podia tirar, cosa que el jurat va fer notar a Guerau Buadella, mosso d'aquell. Però amb penes i treballs va arribar també al seu destí, com els altres.

Després de descarregar els barrils de pólvora i haver reposat, van emprendre el camí de retorn a Llagostera.

Quan va arribar el mosso amb el bou, va explicar a Valmanya el que havia passat amb l'animal, que no l'havien deixat beure i que bona part del camí l'havia fet molt neguitós i amb escassa força, com li havia fet notar el jurat, Salvi Caldas, a la pujada del fort.

Des d'aquell dia el bou va malaltejar i malgrat els esforços del manescal per guarir-lo, cada vegada va anar empitjorant més i més fins que es va morir.

Jaume Valmanya va anar a trobar Caldas per conèixer la seva opinió sobre la possible indemnització per part de la Universitat, ja que entenia que el bou havia emmalaltit per no haver-lo deixat beure durant el viatge organitzat per les autoritats locals. El manescal que havia tractat l'animal opi-

nava com ell. Caldas li va contestar que també pensava que havia mort d'”anaygment”.

Llavors Valmanya va demanar-li si volia fer una declaració davant del notari del que havia succeït en aquell comboi de carretes al fort de Girona, per disposar d'un document en què basar-se per reclamar el valor de l'animal a la Universitat.

Salvi Caldas va accedir a la petició i l'1 de març del 1718 va anar a la notaria, declarant que:

Trobatme Jurat de la Universitat de Llagostera de consentiment dels altres dos Jurats companys meus en la Primavera del any passat 1717, aní comboyant las carretas de Llagostera que portaven cárrech de barrils de Pólvara desde la platja de St. Feliu de Guixols als fortins de la plassa de Gerona, entre las quals carretas y ab aquellas anava entre altres un bou de Jaume Valmanya pagés del veynat de Panedas (...).

Va continuar explicant el fet que els militars no havien deixat beure el bou d'en Valmanya per la pressa que tenien per arribar a Girona i que ell ho sabia per haver-li dit al mosso d'aquest, a més d'altres carreters. El que sí que es va fixar després, va ser que aquell bou *anava flaquejant y no tirava, eo no podia tirar axí com de antes tirava* i que en arribar a la pujada del fort Condestable havia dit al mosso d'en Valmanya que el bou *no pot pujar, ni tirar de manera que lo altre bou lo tenia incollerat*.

Caldas considerava que s'hauria de pagar a Valmanya *en atenció que se era mort fent servey y carruatge per lo comú de Llagostera*. I si no es volia pagar la totalitat del seu valor, almenys se li podria abonar una part del que havien estimat Antoni Frigola i Llorens i Antoni Bosch, tots dos pagesos de Panedes, escollits per fer el peritatge de l'animal mort.

Amb aquesta declaració Valmanya podria presentar una prova a la Universitat per poder cobrar el seu bou mort, com aquell qui diu, en acte de servei a la comunitat.

12 ELECCIÓ DE REGIDORS SEGONS EL DECRET DE NOVA PLANTA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 436, pàg. 123 a 125.

La Guerra de Successió es va acabar l'any 1715 amb la victòria del duc d'Anjou, que regnaria com a Felip V. L'any següent es va promulgar el Decret de Nova Planta que entre altres coses, preveia l'elecció de regidors que durant un any administrarien les poblacions. La figura de regidor substituïa la de jurat i per la categoria de Llagostera en corresponien cinc. Fins aleshores els jurats eren tres.

El 25 de maig del 1719 es va comunicar el nomenament dels cinc regidors segons una carta del marquès de Castellrodrigo, nou governador i capità general de Catalunya.

Com a curiositat transcrivim íntegre l'encapçalament, amb els títols del nou rei i també els del marquès, que tampoc no es queda curt.

“Nos Don Phelipe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de León, de Aragón, de las dos Cecílias, de Hyerusalén, de Navarra, de Granada, de Toledo, de València, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Córdoba, de Córcega, de Murcia, de Jaén, de los Algarbes, de Algeciras, de Gibraltar, de las Islas Canarias, de las Indias Orientales y Occidentales, Islas y tierra firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Bravante, de Milán, Conde de Absburg, Flandes, Tirol y Barcelona, Duque de Atenas y de Neopátria, Marqués de Oristán y de Goseano, Señor de Vizcaya y de Molina”.

Fins aquí els del Rei. Per la seva part el marquès tenia els següents:

“Don Francisco Pio de Saboya Moura Corte Real y Moncada, Marqués de Castellrodrigo, Conde de Lumiares, Duque de Nochera, Príncipe de San Gregorio, Capitán General y Gobernador Perpétuo de las Islas Terceras, Santa Maria, San Jorge Faisal y Pico Graciosa y Cuerbo, Comendador Mayor de la Orden de Christo, Grande de España, Cavallero de la Insigne Orden del Toysón de Oro, Barón Romano Noble Veneto del Consejo de su

Magestad en el Supremo de Guerra, Governador y Capitán General de este Ejército y Principado de Cataluña”.

El text de la carta comença així:

“Haviéndose su Magestad servido resolver y mandar con el Real Decreto de la Nueva Planta de fecha diez y seis de Enero de mil setecientos diez y seis, en el capítulo quarenta y cinco de que en este Principado, menos en las ciudades y villas destinadas para Corregimiento, haya regidores por el término de un año, comitiendo esta nominación a Nos y Real Audiencia (...). Continua explicant que és molt important que per a aquests càrrecs les persones siguin de tota confiança i que tinguin la capacitat necessària per poder-los exercir correctament i que, tal com hem apuntat, a Llagostera li corresponien cinc regidors.

Els qui havien elegit, després d'una prèvia informació, eren: Feliu Codolar, Jaume Roura, Ramon Barceló, Guerau Matheu i Antoni Oliva, en els quals es donaven *las calidades de satisfacción y confianza, capacidad y legalidad necesarias para el uso y ejercicio de dichos empleos.*

L'any del seu mandat començaria a comptar a partir del dia que juressin el càrrec davant del batlle actual. Recalcaven amb un *ordenamos y mandamos* que tots i cadascun oficial i súbdit del Rei els tinguessin i respectessin com a regidors si no volien incórrer en la reial indignació i pagar 1.000 florins d'or d'Aragó.

Acaba la carta remarcant que *impedimento alguno no os pongan ni consientan poner, si la Gracia de su Magestad y nuestra tienen por cara y en la sobre mencionada pena desean no incurrir.*

Signa el marquès de Castellrodrigo.

Aquesta és la primera designació de què tenim constància de regidors a Llagostera; aquest càrrec corresponia al model d'administració municipal castellana, que els borbons van implantar als països de la Corona d'Aragó. En els nostres dies, el nombre de regidors ha passat a ser de tretze i són elegits per un període de quatre anys pels mateixos vilatans, mitjançant sufragi universal.

13 VENDA IL·LEGAL DE TABAC DEL BRASIL

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 437, pàg. 51, 52, 67 i 105

La Universitat de Llagostera mitjançant subhasta pública arrendava, al millor postor, l'explotació de la fleca, l'hostal, la taverna i la gabella. En aquesta última venien oli, sal, terrissa, aiguardent, claus d'espècia, arròs, sardines confites, arengades, bacallà, agulles, fil, pólvora, perdigons, etc., fins i tot *tabaco de fum y de pols*, segons constava en els contractes d'arrendament del 1658 i el 1664. L'únic tabac autoritzat per vendre era el que proporcionava l'Estat mitjançant la *Renda del tabac*.

L'1 de gener del 1720 l'arrendatari de la gabella va ser Guerau Collell, treballador del castell de Llagostera.

Durant els primers mesos d'inici de l'explotació d'aquest comerç tot es desenvolupava amb normalitat i semblava que continuaria així fins a la fi del contracte, o sigui, fins a l'últim dia del mes de desembre, però a causa del tabac a Collell se li va torçar el negoci.

El 10 de maig es van presentar a Llagostera Llorenç Garcia de la Vega, *guardia y estanquero de Gerona*, i Josep Herrero per fer una inspecció a la gabella. Els va acompanyar el batlle Jaume Llach i Matheu, junt amb Joan Borrell i Llorenç Codolar. Els dos últims es van cuidar de fer l'inventari.

En cap moment es fa menció del motiu pel qual es van traslladar des de Girona els dos guardes o inspectors del tabac, però de ben segur que hi devia haver una denúncia pel mig.

Va començar el recompte:

Dos toneles de sardinas, el uno lleno y el otro medio.

Una bota muy pequeña con quatro mitadellas de malvasia.

Un brocal de vidrio lleno de quatro mitadellas de aguardiente.

Sinco papeles de agujas para tocar.

Ocho onzas de hilo de algodón.

Una libra de hilo negro.

Dos varas de sargil negro.

Una docena de quesos pequenyos.

Diez libras de bacalao.

De sobte..., dentro de una gerra, o, vaso de barro en que havia azeite se

han hallado siete pedazos de tabaco del Brasil, que no es del Estanque del Rey (dios le guarde) que se juzga pesa ocho onzas.

Van continuar l'inventari, però van decidir incloure a més del gènere tots els béns de la casa, per l'embargament, com a conseqüència de la infracció de vendre tabac de contraban.

Llorenç Garcia de la Vega es va fer càrrec del tabac, mentre el batlle es va emportar *en moneda en dos bolsas, entre plata y vellon*, 21 lliures i 6 sous. Al transgressor, a més d'embargar-lo li van obrir un expedient.

El dia 14 del mateix mes a instàncies de Collell, van anar a la notaria els regidors Feliu Codolar i Jaume Roure que van declarar el següent:

Que conexem molt be y tenim tractat a Garau Collell, treballador de la present Vila de Llagostera al qual tenim y reputam, públicament tingut y reputat per home de bé, ni mai havem vist ni sentit a dir que haje negociat ab tabacos venentne ni comprantne ni altre cosa que sie estanquada, y tal de ditas cosas es la pública veu y fama y esta es la nostra atestació y la real veritat que la fem y dihem pel jurament que havem prestat.

A més d'aquests dos regidors altres autoritats devien intercedir a favor de l'arrendatari de la gabella. Mentre esperava la resolució, Guerau Collell ho devia passar molt malament amb tots els seus béns embargats.

El 19 d'agost el batlle es va reunir a la notaria de Josep Sala, a Llagostera, amb Guerau Collell i com a testimonis Guerau Barceló i Guerau Borrell. El notari va llegir la carta rebuda pel batlle que deia així:

Muy Sr. mio. Haviendo acudido la parte de Garau Collell a esta Ciudad sobre la Causa que se le ha fulminado por la renta del Tabaco sobre haverle hallado ocho onzas de tabaco de Brasil en su casa, después de estar dicha causa en estado de sentencia, atendiendo estos senyores a la suma miseria del reo, han determinado se deje en el uso de sus bienes y en su libertad, pagando todo aquello que por razon de costas se hubiere ocasionado, por cuya razon V.M., se servirá dejarle asistir en su casa y usar de los bienes que por esta razon tiene embargados y dado V.M., recibo, de los quales en ningun tiempo se le hará a V.M., cargo.

Barcelona 16 Agosto de 1720 Jayme de Aguera

D'aquesta manera es va donar per tancat el mal pas que Guerau Collell havia fet amb la venda de tabac del Brasil, de contraban. Va sortir-ne ben parat, malgrat tot, gràcies a la "*suma miseria*" en què es trobava, cosa que no deixava de ser un trist consol.

14 LLIGADA DARRERE LA MULA DEL BATLLE

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 441, pàg. 259 a 263

Tres anys després novament trobem Guerau Collell. En un dia calorós del mes d'agost, entre les dues i les tres de la tarda estava assegut a l'ombra d'un arbre, prop de casa seva, quan de sobte va observar que pel camí s'apropava una mula cavalcada per Jaume Llach i Mateu, batlle del castell de Llagostera. La seva sorpresa va ser gran quan va veure que a peu, lligada amb una corda a la mula i amb els braços també lligats darrere l'esquena, caminava Maria Nadal, muller d'Antoni Nadal, jornaler.

En arribar on era Collell, aquest ja dret va preguntar al batlle:

Y ara, y ara, com se ha de fer aixó?

El batlle li va contestar: *Guerau Collell, es que me ha tractat de borratxo.* Després Collell, dirigint-se a la dona, va dir: *Maria, aixó no está bé de tractar a una vara de Justicia, de borratxo.*

Aquesta li va dir que *algunas paraulas havem tingudas, però no eran sino per rahó de delmar lo blat y no he jo tractat al senyor Balle de borratxo.* Sentint això el batlle va esperonar la mula que, arrancant amb força, va fer caure la dona a terra i la va arrossegar tres o quatre passes, mentre aquesta va començar a cridar : *Ay que so morta, ay que so morta.*

Veient aquest quadre i que el batlle no feia aturar la mula, Collell va córrer a agafar l'animal i el va fer parar.

Després Jaume Llach va descavalcar amb un ganivet a la mà, tot dient: *A pesta, at toch no estás morta no.* Tot seguit va tallar la corda que lligava la dona a la mula i pujant de nou sobre l'animal va marxar deixant la pobra dona tirada a terra al mig del camí, sense poder-se aixecar.

Això va passar el dissabte 14 d'agost de l'any 1723. Quatre dies més tard Collell, a requeriment d'Antoni Nadal, feia una declaració davant del notari del que havia succeït

Mentrestant, l'endemà dels fets narrats, el marit de l'afectada va demanar a Guerau Ballell, mosso cirurgià, que visités la seva dona, cosa que va fer tot seguit segons ell mateix va explicar al notari. Va dir que a ell ja li havien dit que *Maria Nadal estava estropeada por haverla arrastrado por*

tierra, con su mulo, el Honorable Jaime Llach y Mateu, Bayle del Castillo y término de Llagostera (...).

Després va anar a casa seva i en arribar va trobar-la estirada al llit. Tot seguit la va visitar i no li va trobar res més que una contusió *entre la cutis y carne que no llega a ser contusión equimosis y el malo y danyo que tiene la dicha Maria Nadal en su cuerpo, no es otra cosa que una contusión simple que por ningún caso puede venir a supporarse la sangre extravasa que se halla entre la cutis y carne (...).*

Va continuar explicant que no havia trobat per cap part del cos de la pacient cap os dislocat, ni fractura, ni macadura, ni venes, artèries, nervis, tendons, lligaments ni altres músculs que estiguessin danyats.

Va acabar la seva declaració dient que *por razón de dichos danos y males tanto exterior como internos, que son tocantes a mi facultat de cirugía, que dicha Maria Nadal tiene en su cuerpo, creo según la perizia y conocimiento que tengo en otros semejantes males, que no puede peligrar de la vida.*

L'Antoni Nadal va demanar al notari una còpia dels dos documents, qui sap si per fer-los servir per presentar una querella contra el batlle. Segui com sigui hem d'agradir-li que, davant el que va passar a la seva muller, volgués que els testimonis de Collell i de Ballell es presentessin davant el notari perquè aquest en donés fe, ja que d'aquesta manera han arribat fins als nostres dies i ens ha permès conèixer una de les petites històries de la vida quotidiana dels nostres avantpassats, que si no hagués estat escrita per aquest s'hauria perdut per sempre.

15 UNA CONCÒRDIA ENTRE LA UNIVERSITAT I ELS SEUS CREDITORS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 444, pàg. 36.

Durant anys la Universitat o Ajuntament de Llagostera per poder tirar endavant va manllevar diners, però a poc a poc la bola es va fer tan grossa que els creditors es van començar a impacientar i van exigir el cobrament.

L'any 1726 el deute acumulat pujava a la xifra respectable de 7.112 lliures barceloneses i com que estava estipulat un interès del 5%, s'hi havia d'afegir unes altres 355 lliures i 12 sous.

Aquella situació econòmica difícil estava motivada *per causa de molts y diferents treballs y necessitats, com per la compra de blats per lo abast y sustento dels particulars y habitants de dita Vila y terme en diferents anys de secada y esterilitat per causa dels grans Estragos y gastos de las Guerras y contagis.*

Els ingressos eren escassos i una de les raons per recaptar tan poc era la de *concastir la dita Vila en molt reduida població sens comers, ni negoci algú, si sols lo pur treball dels naturals (...).*

A més d'altres despeses havien de cobrir *vuytanta lliures que importen los gastos públichs y ordinarijs que paga dita Universitat sobre las moltas y diferents quantitats de diner que tots los Anys y de contínuo gasta y sacrifica gustosa en lo servey de sa Magestat.*

El 2 d'octubre del 1726 es van reunir el batlle Llorenç Codolar i els regidors Jaume Valmanya, Antoni Llorens i Frigola, Joan Borrell, Guerau Matheu i Guerau Collell amb els creditors, la majoria dels quals eren de l'estament eclesiàstic.

Les autoritats van proposar pagar anualment 356 lliures barceloneses, que procedirien de la imposició als veïns del poble i terme d'un trentè sobre els tipus de gra que s'acostumava a pagar delme i primícia (una part de cada trenta parts recol·lectades).

Un any aquesta quantitat la destinarien a saldar els censals, per a l'any següent pagar pensions i així successivament, extraient a sort de rodolí¹³

13. Rodolí: boles de cera engomada dins de les quals es posava un paperet amb el nom de cada candidat i eren extretes a sort.

per començar a pagar a l'afortunat, i en el cas de sobrar diners dels que tenien previstos (356 lliures), es faria una altra extracció per, a l'afavorit, pagar-li almenys una part del deute.

Tots hi van estar d'acord i van signar la concòrdia que posava fi al malestar entre els creditors produït per la demora en la restitució dels crèdits. Quan les autoritats locals i els veïns en reunió decidien imposar-se un impost especial sobre el gra amb l'objectiu de recaptar diners per fer front a les despeses del comú, o bé, com en aquella ocasió per pagar els deutes, el que feien era convocar una subhasta pública i concedien el dret sobre el trentè del gra al millor postor. A vegades acordaven que per comptes d'un trentè seria un vintè (una part de cada vint) o un quinze (una part de cada quinze).

Al guanyador de la subhasta se l'anomenava arrendador.

Aquell any 1726 se'l va adjudicar Feliu Codolar, pagès, que va pujar fins a 425 lliures barceloneses, que va abonar a la Universitat. La seva missió era cobrar a totes i cadascuna de les famílies recol·lectores dels tipus de gra inclosos en el trentè.

Tot i que van prendre aquestes mesures per rebaixar el deute que se'ls havia acumulat, els esforços no van donar els fruits esperats ja que, com podem comprovar més endavant, es va tornar a fer una crida desesperada a tots els vilatans perquè la situació econòmica era insostenible.

16 ROBATORI A L'ESGLÉSIA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 446, pàg. 113.

Era el mes d'octubre del 1735 quan uns lladres van esbotzar la porta de l'església de Llagostera d'una manera una mica especial: van calar foc a la part on hi havia els panys per després fer-los saltar i així poder accedir dintre el recinte, segons es descriu en el document que ha quedat com a testimoni del fet. (...) *las puertas de la iglesia se hallaban quemadas en las partes, a saber, las dos portellas en donde eran las cerraduras que aquellas se cerraban con dos llaves, la una de las cuales se halla abierta y que asi mismo se hallan despanyadas las cerraduras de la puerta de la sagristia.*

Per tant, un cop dintre també van forçar els panys de la sagristia. Després de forcejar els armaris ho van regirar i escampar tot, però no s'especifica el que es van emportar, encara que quelcom substanciós devien trobar ja que el document continua explicant que (...) *en un armario donde se guardaban las reliquias, prendas y joyas de dicha iglesia y el archivo, o parte, a donde estan cerrados los papeles del común de dicho castillo de Llagostera.* Com es pot observar parlen de joies; poques?, moltes? no ve al cas, però sí que podem creure que va ser el botí principal. Anaven ben preparats ja que portaven com a mínim una rella, que és una de les eines que van deixar, amb la qual hem de suposar que van fer saltar els panys, ja que és un estri bastant reforçat i adient per fer alçaprem, cosa que els va facilitar la feina. Ens consta que també anaven més o menys armats ja que *sobre la caja pequeña de los curas se ha encontrado un cuchillo o ganivete, en idioma catalán, llamado ganivet flamenchi (...).*

Costa d'entendre la manera com van dur a terme la crema d'una part de porta d'aquelles característiques, amb una gruixària respectable.

Van descobrir i detenir els lladres? Exactament què van sostreure? S'ignora. Per la nostra part, en no disposar de cap més document que ens ho aclareixi, ens limitarem a donar testimoni del fet, que per l'època en què va succeir aquest acte vandàlic i a més a més sacríleg devia escandalitzar moltíssim.

Esgl sia parroquial de Sant Flix. L'esgl sia, on actualment s'estan acabant les obres de restauraci, va ser l'escenari d'un robatori l'any 1735.

17 NEGATIVA DELS VEÏNS A PAGAR IMPOSTOS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 448, pàg. 85 i 86.

Els regidors del castell de Llagostera van demanar permís al governador de Girona per convocar els veïns a una reunió per parlar de pagar un trentè del gra de la collita, ja que aquell any –1742- encara no s'havia tractat aquesta qüestió.

Com ja hem explicat en un altre capítol, una font important d'ingressos que tenia la Universitat era l'impost del gra que s'acordava entre tots els assistents a la reunió.

En aquestes devien ser necessàries un nombre mínim de persones, ja que sempre fan constar-hi més o menys aquestes paraules referides als participants: *como a mayor parte y mas que dos partes de los particulares y vezinos de dicha Universidad y comun de Llagostera, habida razón de los absentes y legitimamente impedidos.*

El dia 23 de maig del 1742 van rebre contesta del governador –al peu de l'escrit que els regidors li havien enviat- que donava el permís corresponent. *Permíteseles lo que pretenden y el Escribano del Partido que asista para la convocación de vezinos que pretenden.*

Aquesta va ser la resposta del governador, breu però imprescindible per poder celebrar la reunió, que va tenir lloc al cementiri el 27 del mateix mes de maig.

A més del batlle i els cinc regidors van assistir-hi un total de vuitanta-cinc homes. Deixem constància dels participants perquè creiem que és prou interessant, ja que, tret del batlle i els regidors, hi consta l'ofici de la resta d'assistents.

“Jaume Vidal, batlle; Salvi Vidal, Vicenç Buada, Joan Borrell, Joan Salom i Joan Alive, regidors; Vicenç Rissech, Salvi Caldas, pagesos; Miquel Oliver, cirurgià; Jaume Codolar, treballador; Jaume Caldas, ferrer; Joan Collell, Llorenç Buada, Jaume Artau, Joan Vingut, Salvador Dalmau, pagesos; Ramon Barceló i Oliva, jornaler; Francesc Masferrer, sastre; Tomàs Gotarra, Jaume Vicens, Antoni Codolar, Pere Garriga, Mateu Rissech, Joan Matheu, Martí Mosso, Pere Carreras, Jeroni Albertí, Martí Miquel, Joan Vall-Ilosera, Feliu Darder, Joan Buada, Jaume Valmanya, Josep Rissech i Nadal, Bartomeu Sureda, Salvi Torras,

Pere Gascons, Feliu Codolar, Guerau Roig, Ramon Albertí i Vinyolas, Josep Garriga, Joan Codolar, Jeroni Coll, Jaume Fullà, Tomàs Rourich, Miquel Rissech, Francesc Mestras, Josep Roura, Joan Tarré, Bernat Doménech, tots ells pagesos; Josep Bosch, fuster; Josep Dausà, teixidor de lli; Miquel Bassets, mestre de cases; Joan Prats, carreter; Silvestre Padrosa i Gros, sastre; Salvi Crexell, sabater; Jacint Pujol, corder; Guerau Barceló, ferrer; Gaspar Vinyals, fuster; Joan Roquer, Salvi Estarach, Miquel Lluhis, Josep Rossell, Joan Brugada, Jaume Nohé, Tomàs Alive, Miquel Sarrà, Feliu Vicens, Salvi Roquer, Joan Gasconell, Josep Paulet, Tomàs Prats, Llorenç Mundet, Josep Duran, Antoni Carreras i Oliver, Jaume Crus, Narcís Garriga i Sala, Simó Casellas, Llorenç Bousarenys, Miquel Bou, Joan Falgueras, Joan Soler, Macies Soler, Pere Esteva, Joan Sabater, Jaume Gros, Llorenç Mundo, Segimon Padrosa, Antoni Fàbregas, Jaume Vicens, Joan Granollers, Jaume Tarré, tots jornalers”.

Abans de començar la reunió ja corria el rumor que alguns no estaven d'acord a pagar aquest impost. Es tractava d'uns quants propietaris importants de masos que es negaven a pagar cap mena d'imposició. Eren Benet Pelliser i Josep Baco de Sant Feliu de Guíxols. El primer, propietari del mas de la Torre de Salellas i del mas Bonet; el segon ho era del mas Parera; Joan Dausà de la *Vall d'Aro*, del mas Gros; els hereus de Joan Axandri que ho eren del mas Cabanyes i del mas Soler; els hereus del Dr. Feliu Xiberta de Cassà de la Selva tenien el mas Ballell i la pubilla Roura el mas Maiensa.

Amb aquest murmur en l'ambient va començar la reunió i l'opinió general va decantar-se ràpidament a favor de no pagar-lo, si aquests masos importants *no quieren pagar la imposición del trenteno, que en los anyos antecedentes se habia puesto en el presente común y no se puede obligar y precisar aquellos a pagarlo y no pagando todos aparece de razón que no han de pagar unos, no pagando los otros (...)*.

Aquesta va ser la resolució que es va prendre. Segurament més d'un dels assistents va tornar a casa seva més content que unes pasqües per no haver de pagar res a la Universitat. Mentre que aquesta amb la decisió presa anava de mal en pitjor, ja que els ingressos eren pràcticament nuls si no hi havia la recaptació per l'impost sobre el gra.

Que l'economia de la Universitat feia anys que estava molt malmesa ho hem pogut constatar en un capítol anterior, quan l'any 1726 es va signar una concòrdia amb els creditors. Més endavant comprovarem fins a quin punt arribava a ser-ne, de delicada, la situació econòmica.

18 EL CADASTRE

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 449, pàg. 21.

Felip V en guanyar la Guerra de Successió va instaurar el cadastre —un impost global i directe—, el cobrament del qual anava a càrrec d'un col·lector.

Tomàs Vilar i Llach, negociant, era l'encarregat “de la Real Imposición del Catastro” pel que fa al castell de Llagostera i el seu terme per al bienni 1744-1745.

L'any 1744 aquest col·lector estava molest i amoïnat perquè uns quants veïns no pagaven els rebuts corresponents al primer, segon i tercer terminis d'aquell any, motiu pel qual va parlar amb els regidors i aquests van acordar acompanyar-lo per, d'aquesta manera, fer pressió als deutors.

A pesar d'adduir tota mena de raonaments, com podien ser els recàrrecs, l'embargament, etc., van aconseguir uns resultats molt minsos. Per això, als qui no van voler, o no van poder, posar-se al dia del pagament de l'impost, se'ls va embargar roba, gra, bestiar i mobles.

Amb tot el material recollit es va muntar una subhasta pública a la plaça de Dalt, però els resultats encara van ser més migrats, ja que no es va presentar cap postor.

Llavors la Universitat, per poder solucionar aquest problema, va decidir manllevar els diners per l'import dels rebuts pendents de pagament, a més del recàrrec corresponent, que tot plegat sumava 605 lliures barceloneses. Actualment es demanaria un crèdit a una entitat bancària, però en aquella època bona part del capital estava en mans eclesiàstiques i per això es va demanar un censal als monjos de Sant Feliu de Guíxols. D'aquesta manera es va poder fer front a la totalitat del que el poble havia de pagar en concepte de l'impost reial del cadastre. (...) *y de esta suerte se sacó dicho apremio que a no haverlo assí dichos Regidores echo, jamás se hubiera podido sacar por imposibilitar mas dichos contribuyentes a la satisfacción y paga del que devian corresponder por el continuo gasto ocasionava.*

Aquestes 605 lliures barceloneses van passar a engrossir els nombrosos deutes que feia anys que arrossegava la Universitat de Llagostera i vuit anys més tard encara es veurà reflectida aquesta quantitat en un resum de tot el que es devia als diferents creditors.

A finals del mateix any 1744 el governador i corregidor de Girona va demanar a la Universitat un detall dels ingressos municipals d'aquell any. El 3 de gener del 1745 Joan Rourich, Sebastià Fonalleras i Francesc Regolta, regidors, van fer, davant del notari, una declaració dels ingressos corresponents a l'any anterior.

La recaptació d'un any normal era molt escassa, ja que pràcticament només podien refiar-se dels arrendaments de l'hostal o taverna, de la fleca i de la gabella, segons feien constar en la seva explicació. L'any anterior per aquests conceptes van recaptar (...) *el valor por junto de la cantidad de sesenta y cinco libras, doze sueldos y seys dineros, moneda barcelonesa*.

En realitat el total que van ingressar era de 80 lliures, 12 sous i 6 diners, però de la quantitat que van declarar ja estaven descomptades *las quinze libras a cumplimiento de dicho precio, estas estén dirigidas por satisfacer y pagar al Predicador de la Quaresma, como así siempre se ha acostumbrado pagarse*.

Per tant, una part de l'exigu ingrés anual la destinaven a les prèdiques quaresmals.

Tot seguit van fer la relació dels cobraments, detallant punt per punt el que s'havia ingressat per cada arrendament:

Per l'hostal o taverna: 42 lliures i 10 sous.

Per la fleca: 10 lliures, 12 sous i 6 diners.

Per la gabella: 27 lliures i 10 sous.

No és estrany que amb aquestes petites recaptacions la Universitat es trobés endeutada en extrem, tot i recórrer a l'impost sobre el gra –quan es posaven d'acord– que, com hem explicat, en una reunió prèvia s'acordava, o no, que cada família pagués una part del gra de la collita.

Afegirem que al llarg del temps les reunions es van celebrar al “paviment”¹⁴, al portal de l'antiga muralla que era conegut com “d'en Nicolau” i al cementiri.

14. Paviment: rampa o pujant que servia per anar de la plaça de Dalt a la plaça del Castell, enderrocat l'any 1748.

19 LES CONSEQÜÈNCIES D'UN TRET FORTUÏT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 450, pàg. soltes i Ll. 454, pàg. 64, 229 i 234.

PLL. Llibre d'òbits, pàg. 225.

Amb aquest capítol podrem comprovar, entre altres coses, els avenços en medicina que s'han desenvolupat en dos segles i mig. Ens adonarem que en l'època que van succeir els fets no disposaven de la infinitat d'elements terapèutics que actualment estan a l'abast de la nostra societat per mitigar el sofriment i per ajudar a la ràpida recuperació de la salut.

La pobra dona a qui fa referència l'escrit no va tenir l'oportunitat de gaudir de cap d'aquests mitjans actuals, i això, amb un mínim grau de sensibilitat, ens farà comprendre el patiment suportat per aquesta víctima innocent d'un tret fortuït d'escopeta.

El 15 de març del 1750 Silvestre Valmanya, jove pagès de Panedes va passar pel mas Vidal del mateix veïnat i després de saludar la Caterina, mestressa de la casa, es va asseure al llindar de la porta i van fer petar la xerrada una bona estona. La dona també s'havia assegut allà a prop mentre Isabel, la seva nena de sis anys, jugava a la vora d'ella. Quan més animada estava la conversa, al xicot se li va disparar fortuïtament una escopeta que portava a la mà amb tanta mala sort que la major part dels perdigons van anar a parar al genoll esquerre de la dona, mentre que una altra part va ferir la nena *ab el dit petit de una ma llevat y los dos immediats mitx segats ab fractura y una dislocació a la munyeca de dit bras ocasionat del impetu del tret*.

El mateix Silvestre va anar al poble a buscar el cirurgià Guerau Pujol per fer les primeres cures a les dues accidentades. El cirurgià en aquesta tasca va anotar que *estiguí en ditas curas dos horas y men torní a les dotse de la nit*. Va cobrar 10 lliures barceloneses per aquest servei.

Salvi Vidal –marit i pare de les afectades– i Pujol es van posar d'acord perquè aquest fes les cures necessàries en dies successius. En principi semblava que no hi hauria complicacions per guarir les nafres causades pel tret, i a l'endemà Pujol va tornar al mas a visitar-les i a aplicar el

remei adient. Al matí següent va tornar-hi i mentre la nena evolucionava de manera normal, la seva mare havia empitjorat, per la qual cosa li va practicar una sagnia. L'endemà dia 18 la va sagnar novament. La ferida del genoll no evolucionava bé i al matí següent va aplicar-li una *cataplasma contra granguena* i li va treure carn. A l'endemà, de nou li va treure carn.

Cada dia les anava a curar, però la Caterina no es recuperava. El dia 28 del mateix mes li va treure *dos esquirlas de os del jonoll* i l'endemà novament li va treure *carn de la cuxa*. A la nit el van anar a buscar i es va quedar a vetllar-la; al matí va fer les cures i li va treure *dos grans esquirlas de os del os femur*.

L'endemà dia 31, veient que la malalta empitjorava, va tenir consulta amb el cirurgià de Sant Feliu de Guíxols, Joan Buscarons, i li van fer la cura tots dos. El 2 d'abril es van reunir tots dos cirurgians junt amb el doctor Malavila, metge de Llagostera, y a la tarda consulta y visita ab los dos Srs. Ningú no ho veia clar, motiu pel qual el dia 4 Pujol va tenir consulta amb *musu la Sala cirugía del Hospital del Rey*. L'endemà en anar a fer les cures, va aprofitar per tenir *consulta ab lo Señor Malavila en dita casa que dista de la Vila cerca de una hora*.

Diàriament Pujol anava al mas Vidal procurant fer la seva feina el millor possible, però malgrat els seus esforços la dona es trobava cada vegada més malament. Algun cop a la nit havia hagut de córrer – tal com hem vist - i el 17 d'abril altra vegada *a la nit he estat per una contra obertura per las cavernas se ha hagut de fer*.

El dia 30 del mateix mes *a la nit me han avisat perquè se escolava per la arteria oberta*. Poc després, el 2 de maig, va passar el mateix; de nou *ha tornat la emoracia de sanch*. Les dues últimes vegades la va vetllar tota la nit.

La nena mentrestant havia millorat i el 14 de maig la va donar d'alta.

La seva mare, però, estava passant un calvari prostrada al llit, motiu pel qual es va començar a llagar. El cirurgià fa constar que el 14 de juny va fer *cura de cuxa, jonoll y cama y dos llagas que se han fet al capdevall de la esquena*. El dia 24 *altres dos curas de les llagas de la esquena y del jonoll he tret una esquirla de os*. Diverses vegades va haver de treure esberles d'os ja que pel que sembla els perdigons van fer estralls al genoll i al seu entorn.

Can Vidal de Panedes. Davant la façana principal de la casa Caterina Vidal va rebre un tret fortuït de funestes conseqüències.

D'altra part, el 29 de juny el notari Francesc Moragas va anar al mas Vidal, cridat per Salvi Vidal, ja que la seva dona volia fer una declaració i calia la seva presència per estendre el document i donar-ne fe. Aquest començava així:

“Catharina Vidal y Almar, muller de Salvi Vidal pagés del veynat de Panedas, terme de Llagostera, fent estas cosas de voluntat, consentiment y en presencia de dit son marit baix consentint y firmant de grat y per lo amor de Deu Ntre. Sr. y de sa Sacratissima mare, perdona y per perdonat vol tenir y reputa ab lo present de tota culpa y per a la persona de Silvestre Valmanya jove pagés, fill de Jaume Valmanya pagés de dit veynat y de Ignés Valmanya i Rissech conjuges, encara que absent, del dany y mal li ocasioná lo die 15 de mars prop passat, ab lo dispararseli una escopeta que aquell portava en sas mans, en ocasió de trobarse ell assentat al llin-dá de la porta de sa casa y ella cerca, aixibé assentada y disparanse la escopeta farí lo tret de perdigons al costat del jonoll esquerra de ella, lo

que si ha motivat des de aleshores a fins ara estar com se troba sepultada en lo llit”.

A continuació va fer constar que *perdona lo dit Silvestre de tota y qualsevol culpa, tant leue com gran (...) suplicant a tots y qualsevols ministres de qualsevols denúncies que els focin fetas o fahedoras, axí be lo perdonian y li fassen remisió, axí com ella li fa.*

Aquesta petició de perdó anava lligada al pagament de les despeses per part dels Valmanya, ja que precisa que *lo qual fa ab pacte que Jaume Valmanya, pare de Silvestre, así present se hage de obligar ha pagar tots gastos, tant de medicines com de sirurgians y metges fet fins lo die de vuy y los que en avant se faran, a fins que lo mateix sirurgiá que te en mans la cura diga que ja no si pot fer altre remey.* Jaume Valmanya hi va estar d'acord i ho va firmar.

Ben segur que Vidal, veient que s'allargava la recuperació de la seva dona i que les despeses del cirurgià, de les consultes amb altres col·legues i metges així com de les medecines anaven creixent, es va decidir a parlar amb Valmanya per arribar a un acord. Fins aquell moment la factura del cirurgià era d'un es 360 lliures barceloneses.

En aquesta declaració de Caterina es troba a faltar una referència a la seva nena, ferida pel mateix tret, però en haver-la donada d'alta no devia considerar necessari citar-ho.

Mentrestant les cures del cirurgià continuaven. El 12 d'agost va fer constar que *se declara que tenen de quedar dos fístolas per lo dany del os ha rebut y de concentiment de Salvi Vidal y Jaume Valmanya, tots pagesos y veurer que ningú de los consultants se emprenen a curar ditas fístolas ocasionades del tret, per so jo el baix firmat mo emprench de instancia dels dits Valmanya y Vidal que prometen a pagar todas las dietas y treballs y he fet dos curas de la esquena y cuxa y jonoll, matí y tarda.*

El cirurgià va atendre la pacient diàriament fins al 17 de setembre. Passada aquesta data les visites es van anar espaiant fins al 21 d'agost de l'any següent en què va fer *altre visita y untura y men so despedit, que si no se mou cosa no hi tornaré que no me avisan.*

Després de tant de temps havia arribat el moment de donar-la d'alta. Havien estat necessaris disset mesos per salvar el genoll i la vida a la pacient, lluitant amb unes “armes” primitives –les de l'època- com podien

ser: sagnies, cataplasmes, tintures i “polvos” exfoliatius, “polvos escamatoris”, pegats, la pedra infernal¹⁵, uncions, “greix d’home”, greix d’oca i d’ànec, estubes universals, caldos compostos per fonents, oli de tremen-tina de cucs, banys d’aigua de mar, etc. A aquestes “armes” hi podem afe-gir, segons la nota que va presentar Guerau Pujol, el següent: *Se recetó y gastó el declarante, media carga¹⁶ de aguardiente comun y quatro mayta-dellas¹⁷ de aguardiente requintada*.

Va ser un combat desigual contra la ferida produïda pel tret d’escopeta que va causar infeccions, gangrena, hemorràgies, intervencions per treu-re trossets d’os, llagues, etc., però a la llarga es va aconseguir guanyar-lo després d’una lluita aferrissada.

El total cobrat pel cirurgia Pujol va ser de 576 lliures, 16 sous i 6 diners.

L’apotecari Nicolau Vilaret va cobrar 208 lliures, 1 sou i 8 diners.

Es desconeix si la pacient va poder fer vida normal a partir d’haver-la donada d’alta, o si va quedar més o menys disminuïda, però sí que se sap que va viure catorze anys més i que va morir de “mort natural”, segons el llibre d’òbits de la parròquia.

15. Pedra infernal: sulfat de coure, conegut com a “pedra blava”.

16. Mitja carga (càrrega): equivalent a 60 litres.

17. Maitadella: equivalent a 1 porró o 1 litre.

20 REUNIÓ PER AFRONTAR LA GREU CRISI ECONÒMICA DE LA UNIVERSITAT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 451, pàg. 57 i Ll. 454, pàg. 197 a 204 i 219.

Com a conseqüència dels nombrosos deutes acumulats des d'anys enrere per la Universitat o Ajuntament de Llagostera, a més de les pensions¹⁸ que aquests generaven, es va convocar una reunió de la Universitat del castell, terme i baronia per buscar la solució a un problema tan greu.

El 3 d'abril del 1752 es va celebrar una reunió al cementiri a la qual van assistir, a més del batlle Vicenç Buada, els regidors Vicenç Rissech, Guerau Nadal, Joan Bassets, Vicenç Noguera Prats i Jaume Artau Ruhira, un total de cinquanta-dos veïns.

Vicenç Rissech va dirigir la paraula als assistents com a regidor primer i va exposar que el comú i baronia de Llagostera estaven obligats a fer front als censals¹⁹ descrits i anotats en el memorial o llista que s'havia confeccionat per a aquesta ocasió.

Transcrivim íntegrament aquest document:

Lista o memorial de los censales que el Común del Castillo, término y Baronia de Llagostera haze todos los años a sus acreedores, que en mone-da Barcelonesa son los siguientes:

Al Santo Hospital del Castillo de Llagostera, un censo de ... 35 Ll.

A la Administración de los Pobres Vergonsosos del Castillo de Llagostera, otro censal de propiedad ... 100 Ll.

A las Pias fundaciones Iglesia S.Lucas, Gerona, un censo ... 500 Ll.

A los Rvdos. Administ. Aniversarios de la Iglesia Secular y Colegiata de S. Felio, de Ciudad de Gerona, un censal... 500 Ll. “

A Administ. Pobres Vergonsosos de Llagostera, otro censal ... 55 Ll.

18. Pensió: renda o cànon anual.

19. Censal: dret de cobrar una pensió anual com a contrapartida d'un capital entregat.

Al Convento del P.S. Francisco de Gerona, censo principal ... 600 Ll.
A los Aniversarios de la Cathedral Iglesia-Gerona, censo... 500 Ll.
A Antonio Rissech, del Cast. de Llagostera, censo... 100 Ll.
A Aniversarios Parroquial Iglesia de Quart, censal ... 600 Ll.
A Aniversarios de la Seo de Gerona, otro censo...200 Ll.
Al Monasterio de Monges Benitos observantes de la Villa de San Felio de Guixoles, otro censo de propiedad ... 605 Ll.
A Antonio Rissech, otro censo de principal... 200 Ll.
A Juan Borrell jornalero del Cast. de Llagostera censo ... 60 Ll.
A la Causa Pia fundada por el Rvdo. Pedro Brugada, censo ... 240 Ll.
Al Patronato baxo Invocación de San Andrés en la Capilladel Palacio Episcopal de Gerona, otro censo de principal ... 500 Ll.
A los Aniversarios de la Iglesia de Llagostera, censo de ... 400 Ll.
Al Administr. ferial Cathedral Iglesia-Gerona, censal de ... 260 Ll.
Al Administr. de la Missa quotidiana fundada por el Rvdo.Pablo Pla, Pbro., otro censo de propiedad ... 350 Ll.
A la Administr. de la obra Iglesia de Llagostera, censo ... 412 Ll.
A la Causa Pia por el Rvdo. Pablo Mir fundada, censal de ... 300 Ll.

Importan las propiedades de los expresados censales ... 6.517 Ll.
Y finalmente de todos los censales se están deviendo a los mismos acreedores, de penciones hasta el presente 4.500 Ll.
Las quales penciones junto con las propiedades de los dichos censales prenden la Suma de... 11.017 Ll.

En acabar de llegir tot el reguitzell de deutes segurament que més d'un assistent va quedar glaçat, però calia trobar-hi una solució i aquesta passava per acordar —com altres vegades s'havia fet— el tipus d'impost sobre el gra que cada casa pagaria, que com ja hem vist podia ser un quinzè, un vintè o un trentè, que aniria destinat a les arques municipals.

Después de la lectura el regidor va continuar exposant als congregats: *Por razón del cobro de las penciones de los expresados censales en dicho memorial o lista descritos y continuados, todos los años padesse dicho Común gravísimas costas que los Procuradores de los acreedores hacen, de suerte que se ve impossibilitado el mismo Común y Universidad de pagar las penciones de dichos censales, ni jamás descargarse de las propiedades*

de aquellos a causa de tantas costas que los Procuradores hazen todos los anyos a dicho Común y particulares.

El regidor va seguir explicant que la situació era molt crítica i que per alleujar-se de tants censals, de pagar pensions vençudes i esdevenidores, no es podia trobar millor remei que *imponiéndose entre todos los moradores de dichos Castillo, término y Baronia de Llagostera, un trenteno de todo género de grano que se acostumbra pagarse diezmo y primmisia en la misma Baronia (obteniendo primero el permiso de nuestro Monarca Rey Don Fernando, que Dios le guarde) y obtenido aquel se podrá hazer dicho trenteno.*

Després d'escoltar la proposta feta, els presents van estar d'acord en tot. Cada un d'ells, davant el notari que en donava fe, va prestar jurament de complir el que s'havia aprovat.

De totes maneres l'administració del rei Ferran VI no es devia caracteritzar per la seva rapidesa ja que fins al maig del 1756 les autoritats de Llagostera no van rebre l'autorització reial per imposar el trentè del gra i així poder pal·liar el greu dèficit que tenia la Universitat.

Aquesta va ser la contesta:

A Vos el nuestro Governador Capitan General del Principado de Cathalunya, presidente de la nuestra Audiencia que reside en la Ciudad de Barcelona, regente y ohidores de ella, Salud y Gracia.

Ya sabeys por el Consejo de Justicia y regimiento del Castillo y Baronia de Llagostera en esse Principado se acudió ante los del nuestro Consejo en Diez de Junio del anyo passado de mil setecientos sinquenta y dos, con una petición diziendo que aquel comun y sus vezinos con motivo de las Guerras passadas tomaron diferentes censos para subvenir a sus urgencias cuyos capitales y penciones que se estavan deviendo importavan onse mil y diez y siete libras moneda de esse Principado y hallándose sin propios suficientes para satisfacer a los duenyos de dichos censos (...) haviendo conciderado que el medio mas a propósito para lograrlo seria imponerse un treinteno sobre todos los granos que annualmente se cogian y pagan Diezmo en el expresado término y Baronia, lo havia acordado assí el Común (...).

Y visto por los del nuestro Consejo con el informe que en esta razón nos hizisteys en veinte y seis de Agosto del propio anyo de Sinquenta y dos

(...), por la qual concedemos licéncia y facultad al referido Castillo y Baronia de Llagostera para que por tiempo de quinze anyos primeros siguientes que han de correr y contarse des del dia de la fecha de esta nuestra carta, pueda imponerse i cobrar el citado derecho de treinteno sobre todos los granos que se cogen y que se paga Diezmo y primicia en el término de dicho Castillo y Baronia (...).

Dada en Madrid a Seys de Mayo de Mil Setecientos Cinquenta y seis.

En rebre aquesta autorització les autoritats locals devien restar més tranquil·les ja que podrien començar a disposar d'aquesta font d'ingressos important per fer front als nombrosos deutes que s'havien contret, en bona part, per *ocasió de las Guerras passadas, per subvenir a las urgencias de dita Universitat*.

A més, durant quinze anys podrien proposar als veïns l'impost del gra sense haver d'esperar l'autorització reial per discutir-ho i aplicar-lo, si així ho acordaven.

Els tipus de gra que estaven gravats i inclosos en el trentè eren: blat (forment i espelta), mestall, sègal, ordi, civada, veces, garrofa, faves, cairetes, pèsols i *xeramions*.

Des del Decret de Nova Planta les institucions catalanes —en aquest cas la Universitat— estaven obligades a presentar les actes, els acords, les resolucions, etc., en castellà, si bé oralment feien servir el català. Els governants o els seus representants eren molt severs a fer complir aquesta ordre. Al mateix temps estaven obligats a utilitzar el paper oficial o de “sello”, que naturalment l'Estat els venia. En això també eren molt estrictes i ho feien complir al peu de la lletra. Es donaven casos en què si algun notari no usava el tipus de paper segellat, l'obligaven a escriure les escriptures de nou en paper oficial.

Aquesta mesura repressiva contra la nostra llengua malauradament es va repetir dos segles més tard —com molts lectors recordaran—, en acabar la Guerra Civil l'any 1939.

21 UN LLARG LITIGI

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 444, pàg. 21 a 24. Ll. 455, pàg. 201 a 210.

ACSCF. Fons Capdevila. Llevador de rendes de Llagostera del marquès d'Aitona, pàg. 37.

Les relacions entre els habitants de la baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella amb els seus senyors i barons no sempre van ser cordials. Un dels conflictes més llargs va ser el que va iniciar el baró Guillem Ramon de Montcada, marquès d'Aitona, l'any 1703 i que a la seva mort el va continuar la seva filla Teresa junt amb el seu marit, Lluís Antoni Fernández de Còrdova, duc de Medinaceli. Tan llarg va ser el litigi en contra dels seus vassalls, que entre una cosa i una altra va durar més de mig segle.

El 12 de desembre del 1703 el baró *introduxo Causa en la antigua Real Audiència de este Principado de Catalunya contra los entonces Jurados y Particulares de las Universidades de las Villas de Llagostera, Caldas de Malavella y lugar de Santa Seclina (...).*

El baró pretenia que totes les terres de la baronia, així com cases, masos, censos i propietats que estiguessin al seu domini directe, li paguessin el lluïisme a raó de 6 sous i 8 diners per cada lliura del valor de cada cosa quan es venia, s'alienava o es traspassava, segons disposava el dret comú. També volia cobrar totes les pensions dels censos vençuts o per vèncer i altres drets dominicals que li pertanyien.

Les autoritats de Llagostera i les de Caldes no hi estaven d'acord per considerar-ho abusiu i injust, ja que diferia molt del que estava estipulat des de temps immemorial.

Durant anys el plet no va tirar endavant, suposadament per la guerra que enfrontava els dos pretendents a la corona espanyola -Carles d'Àustria i Felip d'Anjou-, amb l'agreujant per al baró de ser un felipista convençut, motiu pel qual l'any 1706 li van ser confiscats tots el béns i va restar un temps fugitiu, com s'ha explicat en un altre capítol.

Uns altres motius pel retard en la resolució del litigi podrien ser: els canvis en l'aparell administratiu que va suposar l'entronització de Felip V com a rei d'Espanya, després de guanyar la guerra; la lentitud de la justícia i la

mort del baró el 6 de febrer del 1727 a València.

Aquell mateix mes de febrer Joan Baptista Aragonés, procurador dels nous barons –Teresa de Montcada i el seu marit-, va venir a Llagostera a prendre possessió del castell i baronia, en nom de tots dos, per tot seguit fer el mateix a Caldes.

En la cerimònia els regidors van acceptar-la, però van recalcar al procurador dels barons que *mientras que Vd. en dicho nombre, eo bien dichos Exmos. Señores sus principales, nos mantengan los fueros y privilegios de la dicha Baronia y nosotros tenemos concedidos por los Reyes de Aragon y por los Señores y Barones han sido de la presente Baronia y Castillo de Llagostera.*

Com moltes vegades havien fet, les autoritats van defensar els privilegis i en les negociacions per arribar a la solució del conflicte amb els, ara, senyors de la baronia, novament els farien valer per rebatre les pretensions d'aquests.

Fins al 14 de març del 1730 els nous barons no van moure l'assumpte del litigi encara en marxa. En aquesta data van gestionar *pidiendo la continuación de la mencionada Causa y nuevas letras citatorias que se dirigieron a los Regidores (oy en lugar de los entonces Jurados) de las Universidades de la susodicha Baronia (...).*

Els regidors, per la seva part, estaven d'acord amb algunes de les demandes dels barons, com era capbrevar i reconèixer les propietats que es justificuessin estar en alou i domini directe, però, només pagarien els lluïsses, terços i foriscapis per les vendes perpèties a raó de 2 sous per cada lliura del preu de la venda. Respecte a les altres coses que se'ls exigia, s'hi oposaven com havien fet els jurats el 1703.

L'any 1737 els marquesos d'Aitona van procedir a capbrevar totes les propietats que reunien la condició que exigien els regidors.

Malgrat aquest pas van seguir les diferències entre les parts en litigi. Uns anys més tard, les autoritats i els habitants, tant de Llagostera com de Caldes i Santa Ceclina, van considerar que havia arribat el moment d'arreglar-ho en comptes de continuar els judicis fins a obtenir la sentència, amb les conseqüències sempre dolentes que en resulten *lo que es de la mayor reflexion y no menos aborrecible seguirse la referida causa por los Vasallos contra su Excia. su Señor Natural, circunstancia que movió los ánimos a un singular común affecto y deseo grande de terminarla por via de transacción y concórdia (...).*

Van quedar d'acord a discutir-ho a Barcelona amb els representants dels barons. Llagostera va elegir Vicenç Rissech i Salvi Caldas, mentre Caldes de Malavella i Santa Ceclina van designar Josep Pla i Narcís Xiberta. Tots quatre serien els síndics que representarien les autoritats i els habitants de la baronia. Els representants dels barons serien *sus Ministros los Señores Francisco Antonio de Copons y Nuix y Dn. Joseph Rodríguez de Mora (...)*.

En la reunió aquests es van refermar en les exigències de sempre, com eren reconèixer totes les terres, els masos, les cases, els censos, etc. en domini directe i pagar els lluïsmes per raó de qualsevol venda, alienació i traspàs per títol lucratiu i onerós a 6 sous i 8 diners, per cada lliura cobrada pel propietari; satisfer les pensions dels censos i els drets dominicals, al·legant el dret pel motiu *de exercer en dichas Villas y lugar la Jurisdicción Civil y Criminal, mero y mixto Imperio*. També volien cobrar quan hi havia successions testamentàries.

Abans de fer la capbrevació l'any 1737, a aquelles pretensions dels barons, també n'hi figurava una altra: la de voler cobrar els impostos de totes les propietats dels dos termes, però això ho havien rebutjat les autoritats en el seu moment, dient que *su Excia. no seria Sr. directo, Campal y universal como por su parte se pretendia a vista que diferentes tierras, casas, mansos y propiedades se hallaban sugetas al dominio directo y prestación de diesmo de otros muchos diferentes Sres. en Mayor Número y extensión que las que se hallan sugetas al dominio y prestación de diesmo de su Excia.*

En la reunió els síndics van mostrar el desacord amb la taxa per lluïsmes de les vendes i van defensar que fos de 2 sous, al·legant que *dichas Universidades estarian en la costumbre, estilo y consuetud observada de satisfacer dos sueldos y no mas, por libra (...)* cuya costumbre se hallaria corroborada con el Real Privilegio concedido por el Serenísimo Sr. Rey de Aragón Don Jayme a los Singulares y habitantes de dichas villas y lugar.

També es van oposar a haver de pagar per les successions, ja que constava igualment en el mateix privilegi que en els testaments i últimes voluntats podien cedir els masos, les terres, les cases i les propietats als germans, nebots o a qualsevol parent sense el consentiment del senyor directe, ni haver-li de pagar lluïsmes, terç o foriscapi. Només es pagaria el lluïsmes en cas de venda.

Van continuar, recalcant que aquest privilegi estava aprovat i ratificat en diferents escriptures de les preses de possessió de diversos barons, jurant observar-lo junt amb llibertats, gràcies i costums dels habitants de la baronia, cosa que també els actuals senyors havien jurat; per tant, sempre s'havien regit per la norma *roborada con Real privilegio tan antiguo, como de Sincho Siglos de observancia aprobado por diferentes Señores Marqueses de Aytona de percibir luismo del Contrato de Venta solamente y no de otro y a la razon de dos Sueldos por libra del precio de aquella solamente (...)*.

Els síndics van defensar els seus punts de vista i després d'una dura negociació i d'un estira-i-arronsa, van arribar a l'acord següent:

Tots els habitants de la baronia que estiguessin conformes i signessin aquesta concòrdia en concepte de lluïsmes pagarien 2 sous i 6 diners en moneda barcelonesa per cada lliura del preu de les vendes perpètuas de terres, masos, cases, censos i propietats, sempre que aquests fossin subjectes al domini directe i alodial dels barons, marquesos d'Aitona, però no pagarien res per traspassos, cessions, recuperacions o revendes que ho fossin a carta de gràcia, ja que es considerava satisfet tot el lluïsmes en el contracte de venda primitiu.

Per liquidar els endarreriments pagarien 70 doblons antics, quantitat que els síndics van entregar als representants dels marquesos.

Els habitants de la baronia que no signessin la concòrdia quedarien exclosos d'aquest acord i els marquesos podrien continuar el plet en contra d'ells.

Aquestes conclusions les van enviar als seus senyors, que les van trobar correctes *mandando con su decreto su fecha en el Real Sitio de Aranjuez a Veinte y dos de Junio del año próximo pasado de 1749 el que se hiziese la escritura de la Concordia (...)*.

El document el va redactar Francesc Font, notari de Barcelona, el dia 11 de gener del 1750 i el van entregar a Francesc Moragas, notari de la baronia, perquè fes l'escriptura en què constés tot el procés des de l'any 1703 fins en aquell moment.

Semblava que després d'un espai de temps tan gran, ara estava tot lligat i solucionat, però encara passarien uns anys abans de signar els habitants que estiguessin conformes amb l'acord a què s'havia arribat, ja que un altre entrebanc, imprevist, s'hi va afegir per allargar la solució del conflicte, com va ser la malaltia i defunció del notari Moragas.

El 1758 el nou notari de la baronia, Sebastià Carreras i Oliveras, va acabar de redactar el document en què consta que *si bien tanto los Particulares de dicho Castillo de Llagostera como dicha Villa de Caldas de Malavella y lugar de Sta. Seclina en dicho año mil Setecientos y sinquenta loaron, aprobaron y rattificaron la sobre Calendada Concórdia en poder de Fco. Moragas y Gironí, Nott. regente de la Notaria pública de dicha Baronia, empero falleció antes de estar la Escritura de loacion en devida forma. Nosotros los singulares, vezinos, moradores, tierratenientes de dichas Villas y términos de Llagostera, Caldas de Malavella y lugar de Sta. Seclina (Cuyos nombres y apellidos baxo en el otorgamiento de la presente Escritura van largamente expresados) deseando la observancia y cumplimiento de la mencionada Concórdia (...).*

Ara sí que es posava fi al llarg litigi començat el 1703 per Guillem Ramon de Montcada, continuat per la seva filla Teresa i el seu marit Lluís Antoni Fernández de Còrdova -duc de Medinaceli- que, per l'òbit de la seva muller el 1756, va ser l'únic que el va veure acabat i signat per un total de cent seixanta-vuit propietaris de Llagostera, Caldes i Santa Ceclina.

22 PRESA DE POSSESIÓ D'UNA HERÈNCIA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 453, pàg. 63 i Ll. 454, pàg. 92 i 100.

Una de les cases antigues més ben conservades –degudament restaurada– és la que actualment acull l'arxiu municipal, amb l'entrada per la plaça del Mercat i pel carrer Alt de Girona, on hi ha la seu del Museu del Dolmen. En aquesta casa, coneguda com *la cort del Ribas*, es pot llegir, a la llinda de la porta, *Iacobvi Llach me fecit año 1672*.

Jaume Llach la va comprar en una subhasta pública i constava de casa i pati; la propietària havia estat Mariàngela Sampsona i en aquella època era coneguda com *la casa de na Sampsona*.

Al costat d'aquest edifici, per la part del carrer Alt de Girona en direcció al carrer de Girona, n'hi ha un altre d'una antiguitat semblant però d'un aspecte més corrent i actual, que no denota ni deixa entreveure les seves arrels. Correspon al número 6 i la porta d'entrada fa pocs anys que està situada al carreró que dona al carrer Olivareta.

Al segle XVI el terreny de les dues cases, com bona part del que es troba envoltat pels carrers Alt de Girona, Girona, Baixada de Caldes, Olivareta i Plaça del Mercat, era propietat del Benefici de la Clau, per donació del baró. A la segona meitat d'aquell segle van fer-se molts establiments d'aquest terreny i en el corresponent a la primera casa, on hi ha l'arxiu i el museu, hi figura un tal Sampso, teixidor de lli, mentre el primer comprador del solar de la casa del costat que dona al carreró va ser Tomàs Anglada. És molt possible que en aquell segle ja s'hi haguessin construït ambdues cases. Aquesta última, a mitjan segle XVIII, era propietat del notari Francesc Moragas i Gironí. Després de la seva mort i segons l'inventari que va fer el seu fill l'any 1754, en l'espai que avui ocupa la casa hi havia:

Entrada

Cort, amb una cambra a sobre

Cuina, amb una cambra a sobre

Celler, amb una cambra a sobre

Estudi, amb una cambra a sobre

Sala, amb una cambra a sobre
Terrat, amb una cambra a sobre
Cambra llarga, amb el graner a sobre

És a dir, que el seu aspecte no tenia res a veure amb l'actual.

El 1756 va morir Francesc Gironí i Rossell, fill i hereu del notari, i segons semblava no havia deixat cap descendent legítim, per tant l'herència passaria a la seva germana Francesca Gironí i Rossell, casada amb Jaume Ballell, cirurgià. En els documents els fills d'aquest notari figuren sense el cognom Moragas.

Jaume Ballell, a les cinc de la tarda del 7 d'abril del 1756, amb el notari i dos testimonis, va prendre possessió de l'herència com a procurador de la seva muller. En aquests actes se seguia un cerimonial, que també es va fer el 1727 en la presa de possessió del castell i baronia per part del procurador dels nous barons.

Ballell es va posar *davant la porta principal de aquella casa anomenada den Gironí, situada en dit present Castell de Llagostera y en lo carrer dit den Gironí, de sa propia autoritat en dit nom de procurador (...) prengué pocessió real y actual de dita casa entrant en dit nom dins de aquella, tancant y obrint portas y finestras, restant sol un rato dins de dita casa y fent altrs senyals demostratius de dita pocessió sens contradicció de persona alguna.*

Això quant a la casa, després *exin fora de dita casa lo dit honorable Jaume Ballell en dit nom continuant dita pocessió, se acercá en aquell hort de terra cultiva rodat o clos de paret, situat devant dita casa y allí en lo referit nom prengué pocessió corporal, real y actual o quasi, de dit hort entrant en ell y sembrant de la terra y herbas de aquell y per altres actes denotant pocessió, sens contradicció de persona alguna.*

I van continuar el mateix cerimonial en diversos horts i trossos de terra corresponents a aquella heretat.

L'any 1757 una part de la propietat la va comprar Josep Morat, pagès de Riudellots.

Hem vist que el carrer Alt de Girona era conegut com d'en Gironí, això era degut al costum de citar els carrers pel nom d'algun veí important. S'ha comprovat que hi havia el carrer d'en Fonalleras, d'en Barceló, d'en Gilabertó, etc.

Aquesta casa al llarg dels segles, a més de tenir-la un notari, ha servit d'hostal, d'escola i de correus. Anys més tard la casa i l'hort van passar a ser propietat municipal, en guanyar l'Ajuntament la subhasta pública feta pels hereus de Morat.

Al segle XIX hi havia l'escola. S'explica que durant les guerres carlines els soldats van arribar al poble per allotjar-se i en aquesta casa van establir el quarter. El comandant Savalls va quedar gratament sorprès quan va comprovar que la mestra tenia el mateix cognom que ell. Aquesta casualitat va servir perquè els soldats no es passessin en res i Savalls va ser més considerat amb els vilatans.

23 NARCÍS LLAMBÍ, NOU BATLLE DE LLAGOSTERA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 454, pàg. 66 i 74.

Narcís Llambí, pagès, va ser nomenat batlle de Llagostera pel marquès d'Aitona i posteriorment va obtenir l'aprovació de la Reial Audiència del Principat de Catalunya. En acte públic fet a la plaça de Dalt, el 4 de març del 1757, va jurar el càrrec davant dels regidors de la Universitat, Joan Gotarra -degà-, Joan Borrell, Guerau Pujol i Josep Puig.

El nou batlle va prometre guardar dret i justícia per a totes les persones i no fer cap injustícia a ningú. Els dipòsits que li fessin els guardaria i els distribuïria rectament entre els creditors; també faria i compliria les altres coses que els batlles, antecessors seus, han acostumat a fer; i conservaria, guardaria i mantindria els privilegis concedits a la Universitat.

En acabar el jurat degà va entregar-li la vara que l'acreditava com a batlle.

Uns dies després –13 de març– a la mateixa plaça el nunci Narcís Barti va llegir aquest extens ban del nou batlle.

-Es notifica i es fa saber de part de l'honorable Narcís Llambí, en el present bienni batlle del castell i terme de Llagostera, que ningú s'atreveixi a jurar el santíssim nom de Déu, ni de la Verge, ni dels sants i santes ni a renegar-ne. Qui ho faci li *serà clavada la llengua* i pagarà 3 lliures barceloneses.

-Si són vistos homes facinerosos, com ara lladres, homicides, incendiàries, assaltadors de camins i altres malfactors armats amb escopetes, pistoles o altres armes, els han de denunciar, sota pena de 3 lliures barceloneses per cada vegada que es comprovi que no s'ha fet així.

-Que qualsevol persona del castell i terme no s'atreveixi a *recaptar, sustentar, donar consell, favor y ajuda a ningun home malfactor, ni lladres que hagin robat, mort, ni en manera alguna delinquit*, sota pena de 50 lliures barceloneses, aplicadores als cofres de sa Excel·lència, i en veure tals homes els *hagen de posar so de via fora y seguirlos fins sien en mans de la Justícia*.

-Sempre que es toqui sometent, que serà quan només soni una sola campana i es cridarà crits de via fora, tothom ha d'acudir a la plaça pública

del castell o allà on se sentin els crits i assistir el batlle fins que s'hagi pres els delinqüents, o bé el que el batlle digui. Fer el contrari serà castigat amb 3 lliures barceloneses.

-Si en alguna part del present castell i terme es comet algun robatori, mort, o altre delictes, o se sent algun tret d'arma de foc, o hi ha algun acte violent, o son vistos lladres, o gent facinerosa, han de denunciar-ho a la cort del present castell. Si no es fa tindran pena de 3 lliures barceloneses.

-*Mana també que los belitres²⁰ y vagamundos sien expelits del present castell y terme, de forma que si passats tres dias hi seran trobats, seran castigats amb assots, o galera, o segons justicia será trobat fahedor.*

-Qualsevol hostaler, o taverner, o altra persona a casa de la qual haurà habitat per espai de tres dies naturals alguna persona sense ofici, o que no treballi, passat dit termini ha de denunciar-ho a la cort. En cas contrari se li imposaran 10 lliures barceloneses de càstig.

-Totes i qualssevol persones que *estan amigats, han de dexar les amigades, altrament si desta hora en avant seran trobats en cobert, o amagadament, o solas y viure amigats* seran castigats amb 25 lliures barceloneses.

-L'honorable batlle *desguia y desguiats vol tenir totas y qualsevols persones que estigan guiades per els batlles antecessors.* Els tals guiatges²¹, fets per escrit o de paraula, no seran vàlids a partir d'avui.

-Que ningú entri en terres d'altres persones per robar raïms, hortalisses, fruita, ni altres coses, sota pena de 3 lliures barceloneses i d'estar trenta dies a la presó.

-El batlle imposarà pena i ban a totes les terres i els sembrats d'aquest castell i terme pel bestiar *que donará dany, so es, en las sembradas de blat y vinyes brotadas, tres lliures barceloneses; en civada, vesses, espelta, lle-gums y prats, una lliura; de llovins, deu sous y en totas les demás pastu-ras, de cinch sous per quiscuna vegada.*

-Els que hauran tapat camins que siguin públics o pels quals s'acostuma a passar, en un termini de deu dies els han de tornar a obrir. També els que afronten amb camins reals pels quals, a causa de fang, aigua embassada,

20. Belitre: home roí, menyspreable.

21. Guiatge: salconduit o carta de seguretat que protegia una persona.

aiguamolls, xaragalls o ponts trencats, no es pot passar amb comoditat, en un termini de deu dies els han d'haver arreglat. Fer el contrari serà penat amb 3 lliures barceloneses.

-Els hostalers, taverners, flequers i gabellers actuals i els que ho seran més endavant, els quals venen vi, pa, oli i altre gènere, han de donar el pes i la mesura d'acord amb la manera com es fa a la ciutat de Girona. De no fer-ho així seran castigats amb 3 lliures barceloneses.

-Los que tindran senyal de hostel o posada hagen de donar posada y aculliment tots los pasatgers tant de peu com de cavall y tant pobres com rics, pagant lo llit y lo que gastaran y que no se puga remetre a un a laltre sens justa causa. Fer el contrari serà castigat amb 1 lliura barcelonesa.

-Que ningú pretengui jugar cap joc prohibit, sota pena de 3 lliures barceloneses. Els que acullin jugadors a casa seva incorreran en la mateixa pena.

-Qualsevol persona, a partir d'avui, que sigui trobada a l'hostal o en altres parts del present castell i terme *jugant antes o, mentres que los divinals officis y també les vespres se celebraran en los diumenges o festas manadas, incidisca en la pena de deu sous y los diners del joch perduts.*

-Que ningú s'atreveixi a estar jugant ni conversant a l'hostal ni altra casa de joc, de les vuit de la nit en amunt des del dia de Sant Francesc fins al dia de Nostra Senyora de febrer i des d'aquest dia fins a Sant Francesc a les nou del vespre, sota pena de 3 lliures per a cadascú que faci el contrari; l'hostaler o l'amo del joc també haurà de pagar 3 lliures.

-Tothom que tingui pesos, o mesures, mitges canes i pams els ha de portar a casa de Jaume Bosch, fuster del present castell, *dins deu dias comptadors del dia present en avant, a fi de reconexerlos y afinar aquells, marcanlos ab la marca de dit Honorable Batlle, sots pena de tres lliures, si no es fa.*

Dels divuit punts d'aquest ban destaca la duresa d'algunes de les penes a què s'exposaven els infractors, com les imposades als renegaires als quals seria *clavada la llengua*; als belitres i vagabunds castigats amb assots i galeres; als lladres de fruita, hortalisses, raïms, etc. condemnats a trenta dies de presó; als que ajudessin els malfactors, lladres, etc., amb un càstig de 50 lliures barceloneses; als que visquessin junts, sense tenir la situació regularitzada, unes altres 25 lliures, etc.

Entenem que el contingut d'aquest tipus de ban, fet poc després que el batlle prengués possessió del càrrec, no estava dictat per ell –tot i que segurament retocava algun dels apartats-, sinó que era, amb alguna variant, l'establert des d'antic al castell de Llagostera, ja que n'hem localitzat un altre que data del 1620 en què hi ha punts molt semblants.

24 DÍSCOLS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 463, pàg. 17, 36 i 38.

Malgrat els reiterats bans fets públics per ordre dels batlles prohibint i castigant amb sanció pecuniària o privació de llibertat certes activitats i comportaments d'alguns vilatans que no concordaven, per alguna raó suposadament justificable, amb l'ordenació social de l'època a la nostra vila, no es podia evitar que fossin vulnerats per les inquietuds d'alguns joves i també d'altres no tan joves, de caràcter indisciplinat, xacra social que malauradament s'ha mantingut viva fins als nostres dies.

Ens trobem al 7 de febrer del 1756. El cirurgià Jeroni Francesch va testificar davant del batlle Francesc Masferrer pel fet que a les nou del vespre del dia anterior el van anar a buscar per visitar Margarida Prats, muller de Vicenç Noguera i Prats, taper. La va examinar i va trobar *una simple contusion sobre la posadera, vulgo anca derecha*, que va jutjar que li havien fet amb un objecte contundent com podria ser una pedra. Efectivament havia estat una pedra tirada pel jove taper Bernadí Tarré, ja que després d'haver-se escridassat amb la Margarida l'havia apedregat.

El batlle va anar a casa de l'agressor a comunicar-li que quedava arrestat a casa seva i en cas de desobeir pagaria 25 lliures barceloneses. Com que el jove Bernadí no hi era, va donar l'ordre al seu pare, Joan Tarré, també taper (precisament aquest és el que ha passat a la història com el primer taper de Llagostera).

L'any següent Narcís Llambí va ser el nou batlle i després de prendre possessió del càrrec va promulgar un ban -o crida- el 13 de març del 1757 -com hem vist en el capítol anterior- en què entre altres coses ordenava que a l'hostal, passades les vuit o les nou del vespre, segons l'època, quedava prohibida tota activitat. Malgrat aquest edicte, no sempre es complia.

El 30 de juliol següent el batlle va ordenar fer una altra crida que, a més de recordar als veïns l'hora de retirar-se de l'hostal, deia que ningú s'atrevisís, a partir de les deu de la nit, a *estar cantando canciones profanas o hazer músicas injuriosas por las calles de dicho Castillo*.

El 9 d'octubre Guerau Pujol, un dels regidors del castell de Llagostera, després d'haver anat a l'hostal a dir als presents que passava l'hora de retirar-se tothom, va tornar-hi a anar a dos quarts de dotze de la nit i encara va trobar gent que jugava, mentre altres menjaven o bevien. Va fer la llista dels infractors i tots eren del poble: Narcís Crus, Antoni Valls, Jaume Miquel, paletes; Guerau Ballell, taper; Salvi Clara, serrador; Miquel Mateu, Jeroni Bou, Joan Quellos, Jaume Esteva, treballadors, i Jaume Barceló, pagès. A tots ells els va imposar arrest domiciliari. Aquell any l'arrendatari de l'hostal era Joan Tarré que va ser castigat a pagar 3 lliures barceloneses, previstes en les ordres del batlle en cas de desobediència.

Dos dies després Tomàs Vilar i Llach va avisar el regidor Guerau Pujol dient-li que a l'hostal hi havia Jeroni Costa que portava pedres i que no veia gaire clar el que podia passar. Eren les onze de la nit quan Pujol entrava a l'hostal, acompanyat de Francesc Font, i dirigint-se a Costa li va dir que ja era hora d'anar cap a casa seva, però aquest va contestar que no volia marxar, *y propaló muchas palabras injuriosas y en vilipendio de la Justicia*. El regidor li va posar la mà al damunt per detenir-lo, però Costa es va resistir i van forcejar; també va intervenir-hi Font per ajudar a reduir-lo, però el va mossegar en un dit, mentre a Pujol se li va trencar la insígnia de regidor, a més va rebre algunes patacades. Un cop van aconseguir agafar-lo el van tancar a la presó.

L'any següent trobem novament Jeroni Costa embolicat amb algun afer que el va portar davant la justícia. Ignorem de què se l'acusava, ja que en el document no hi consta, però es devia tractar de quelcom greu pel càstig que se li va imposar.

El 12 de setembre del 1758 Joan Casades i Pujol, escrivà de Càmera per Sa Majestat, de la Reial Sala Criminal de la Reial Audiència del Principat de Catalunya, feia constar que: *como en la causa criminal formada y substanciada por el Dr. Dn. Antonio de Carreras y Carles en la Villa de Hostalrich domiciliado, acesor ordinario de los Biscondados de Cabrera y Bas y Baronias de Caldes y Llagostera, contra Gerónimo Costa jornalero de la Villa de Llagostera, ha remitido por consulta a dicha Real Sala; ha sido por aquella, en vista de los autos remitidos por el dicho ordinario provisto el Real Auto del thenor siguiente: Señores Martinez, Herrera, Serantes, Villalba. Los Sres. de la margen en vista y con relacion de estos autos, acordaron y proveyeron que los devian retener y retenian en esta Real Sala y*

La plaça del Mercat. Antic centre neuràlgic del poble, és l'escenari d'una disputa entre veïns l'any 1758.

por lo que de los mismos autos resulta, atendidos sus méritos, devian condenar y condenaron a Gerónimo Costa, Jornalero del Castillo de Llagostera a destierro de la Villa y término de dicho Castillo de Llagostera por tiempo de tres años, los dos precisos y el otro a voluntad de esta Real Sala, y que por dicho efecto se expidan las provisiones y órdenes convenientes y de estilo.

Don Antonio de Villalba

El dia 24 del mateix mes el regidor Feliu Estrach va explicar al batlle que el dia anterior a dos quarts de deu de la nit, a la plaça de Baix (actual del Mercat), hi havia un grup de joves que es discutien i es barallaven i feien molt d'enrenou. Davant la presència del regidor uns quants dels joves van sortir corrents, però tot i això en va reconèixer algun.

Va fer la llista dels que es van quedar: Jaume Esteva, Jeroni Bou, Guerau Ballell, Jaume Barceló, Jaume Miquel i Bernadí Tarré. I els que va conèixer, tot i marxar, eren: Narcís Crus, Benet Panxoni, Francesc Malavila i Manuel

Gros. A tots ells el regidor els va posar arrest domiciliari, que era una consuetud del castell de Llagostera.

En aquesta relació, dels deu que hi figuren, set ja els hem trobat en altres infraccions.

El dia 29 següent el batlle va ordenar fer una crida en què deia que: *ninguna persona se atreva a cantar o hazer músicas por las calles, ni otra parte pública del mencionado Castillo y tambien porque de las ocho horas de la noche en adelante no puedan ir aquadrillados, ni amotinarse por dichas calles bajo la pena de tres libras y prision.*

Qui sap si a cops de bans, a la fi, van aconseguir que tornés a haver-hi calma a la, en altre temps, petita vila...

25 DECLARACIONS DAVANT DEL NOTARI

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 584, pàg. 53 a 56.

El 16 de juliol del 1759, a instància del cirurgià Guerau Pujol, quatre vilatans van anar a casa del notari Jaume Axandri a fer unes declaracions sobre uns fets succeïts uns mesos abans.

El lector recordarà aquest cirurgià anant a Panedes a curar una pacient ferida per un tret fortuït. A partir d'ara serà el protagonista en diversos afers en què va estar embolicat i que, un cop estudiats, ens porta a deduir que no va ser una persona corrent, com la gran majoria, sinó que va tras-puntar. Per bé o per mal va tenir una vida activa i creiem que carregada d'intrigues i enemistats.

En el primer dels documents Pere Puig, pagès del castell de Llagostera, va declarar que:

No tengo memoria yo dicho declarante, que en tiempo alguno haya visto, ni ohido dezir, que el Señor Gerardo Pujol Cirujano del Castillo de Llagostera haya tenido riñas con el difunto mi padre en el tiempo que vivió, ni conmigo aserca la conducta de dicho su oficio de Cirujano tenía-mos mi padre, y yo con el, ni tampoco que dicho Pujol nos hubiese el tomado a cuenta nuestra en la Boticaria de Joseph Adroher, ni en ningun otro boticario, como ni tampoco de ningunos otros intereses huviésemos tenido mi padre y yo con el susodicho Señor Pujol (...)

Continuava declarant que el seu pare, fins que va morir, *anduvo con buena correspondencia* amb el cirurgià i que ell opinava el mateix, ja que fins a aquell dia estava plenament satisfet amb la seva manera d'actuar. Motiu pel qual va accedir a fer aquella declaració a favor seu.

Què havia passat?

La segona declaració la va fer Miquel Lluís, també pagès. El seu fill uns mesos abans havia estat tancat a la presó del poble. Va dir que: *Encontrándose mi hijo Pedro Lluís en la carcel del referido castillo (no se porque motivos) si solo tomado por las Justicias del expresado Castillo con asistencia de los Micaletes de la Esquadra del Señor Bayle de Valls, hazien-*

do yo diligéncias para saver porque motivos lo havian tomado, el dia quatro del mes de Abril próximo pasado, vino a encontrarme el Doctor en Medicina Gaspar Boada, cuñado del discreto Sebastian Carreras y Oliveras, notario y escrivano Real y público del mismo Castillo, diziéndome que si quería que mi hijo saliese de la Carcel era necesario de dar quatro doblones, a que le respondí yo que no los tenia (...)

Aquesta va ser la seva contesta, però si era tal com li deia miraria de trobar les dobles. A la tarda es va presentar a casa seva el Dr. Boada preguntant si ja les tenia i Lluís va dir que no, però que demà miraria de trobar-les i les hi portaria a casa seva. L'endemà, després de demanar-les a un amic, aquest només li va poder deixar 12 lliures. Amb aquestes a la butxaca, va anar a portar-les al doctor *que me las tomó sin volverme respuesta*. La declaració acaba aquí, sense aclarir res més, però aquesta anava lligada amb la que va fer el seu fill Pere. Diu així:

Encontrándome yo dicho declarante en el mes de abril próximo pasado, que el día no me acuerdo, en la Carcel del referido Castillo, preso por las Justicias del Castillo con asistencia de los Micaletes de la Esquadra del Señor Bayle de Valls, no se porque motivos, vino a encontrarme en dicha carcel el Doctor en Medicina Gaspar Boada, cuñado del D. Sebastian Carreras y Oliveras, notario y escrivano Real al qual me hizo entregar por Lorenzo Vilallonga, zapatero del Castillo, que entonces se encontraba de sentinela, un papel escrito de su propia mano que dezia estas palabras: Pedro esté con buen ánimo, que ya he alcanzado la libertad para tu, solo que se han de entregar Catorze libras por malos gastos y regalos, y tu por amor de Dios no digas nada a alguno, que yo y tu padre cuidaremos.

Sembla que la corrupció ha estat present en totes les èpoques...

La quarta i última de les declaracions la va fer Antoni Valls, paleta. A aquest també el van agafar els miquelets, el 4 d'abril passat. Segons ell, tampoc no sabia per quins motius el van tancar.

Dos dies després, Narcís Barti, porter reial de Llagostera, el va treure de la presó i el va fer anar a casa del notari Sebastià Carreras. Aquest va dir a Valls que havia de donar al porter Barti el carcellatge i que amb Pere Lluís —que havia estat amb ell a la presó— ja ho havien arreglat.

L'Antoni Valls els va sortir del morro fort, contestant al notari que ell entenia que no havia de pagar res i per tant no pagava. Davant d'aquesta

negativa, el porter reial li va respondre que d'haver sabut això l'hauria fet estar set dies més a la presó.

Fins aquí aquestes quatre declaracions fetes el mateix dia i totes elles demanades per la mateixa persona. La pregunta que ens fem és: què pretenia amb elles el cirurgià Pujol? Tal vegada per defensar-se de possibles acusacions de fer tripijocs amb la família de Pere Puig? I també per posar en evidència els cunyats Buada i Carreras, en connivència amb el porter Barti?

Se'n desconeixen els motius, però possiblement en propers capítols puguem desxifrar com va ser aquest personatge, que ens hem trobat en el camí de la nostra investigació i que ens ha despertat l'interès i la curiositat.

26 EL PRIMER ESTANQUER A LLAGOSTERA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 584, pàg. 69 i 70.

En un dels primers capítols explicàvem que la Universitat de Llagostera arrendava en subhasta pública l'explotació de la gabella on, a més de trobar articles molt diferents, venien tabac de “fum” i de “pols”, segons constava en arrendaments del segle XVII. El contracte de l'any 1740 deia que: *haurá de tenir a son carrech [l'arrendatari] y gasto lo estanc del tabaco* i en el del 1752 posava que: *haurá de tenir paper sellat de una y altre especie per lo consum de la present Curia y demás habitantes se oferesca a sos gastos*.

Per tant, la gabella feia les funcions d'estanc. Pocs anys més tard es va produir el nomenament d'un estanquer a Llagostera.

El 12 d'agost del 1759 Narcís Barti, porter reial, a instància del cirurgià Guerau Pujol, va fer entrega del seu nomenament d'estanquer al batlle, Vicenç Rissech, i a tres regidors. Certificat fet per Domingo Álvarez de la Secada i aprovat per Josep de Contamina, jutge subdelegat de la renda del tabac, entre altres càrrecs.

Dn. Domingo Alvarez de la Secada Secretario de S. Magestad, Administrador General de la Renta del tabaco de este Principado de Cathaluña, que se administra de cuenta de la Real Hazienda.

Siendo de la mayor utilidad a la buena administracion beneficio y cobranza de la Renta del tabaco de este Principado nombrar personas que sirvan y exersan Empleos de Estanqueros de ella en las Villas y lugares que por su cortedad de vezindario no debe costear la Renta sugetos asalariados y que aquellas sean de conocida buena fée, zelo y aplicacion, y concurriendo estas circunstancias en Gerardo Pujol, le elijo y nombro por Estanquero de la Villa de Llagostera, Corregimiento de Gerona, para que venda los tabacos, que le entregue el Administrador a quien se hallare agregado dicho Gerardo Pujol, haziendo elección del parage mas público y proporcionado a facilitar su maior consumo, con la precisa obligacion de que en su Estanco no falten tabacos de ningun género, pués deberá ser responsable segun el daño, que su morosidad y descuydo ocasionara a la Renta están-

dose sin ellos por no acudir a abastecerse de los necessarios y a dar quenta con pago mensualmente, de los que vendiere a los precios establecidos por la Dirección General de la Renta del Reyno (...)

Debe gozar de todas las franquizas, libertades, excecpciones y prerrogativas concedidas en Reales Cédulas a los Dependientes de esta Renta (...)

Barcelona Nueve de Agosto de Mil Setecientos cinquenta y Nueve

Domingo Alvarez de la Secada

Per la seva part, l'escrit de Josep de Contamina començava dient: *Visto el título que antecede le debo aprobar y apruebo se le de entero cumplimiento en todo y por todo lo que en el se expresa (...)*

En nom del Rei exhortava a comandants generals, governadors, militars, corregidors i batlles que fessin complir les ordres d'ajudar Guerau Pujol, si aquest els ho demanava. En cas de no ajudar-lo s'exposaven a una sanció de 200 lliures barceloneses.

A més, Pujol, pel fet de ser estanquer i mentre tingués aquest càrrec, estava autoritzat a usar armes, tant ofensives com defensives.

Com es pot constatar, el càrrec d'estanquer gaudia d'uns privilegis que devien fer que fos considerat un home important, mereixedor d'unes atencions i d'un respecte poc usuals.

27 AMB LA MULA A BARCELONA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 584, pàg. 84 i 85.

Carles III va regnar a Nàpols i a Sicília fins a la mort de Ferran VI, rei d'Espanya. Després de l'òbit d'aquest, va viatjar a la Península per succeir el seu germà i va desembarcar a Barcelona. Les autoritats de la ciutat es van preparar per rebre el nou rei amb tots els honors. Les cròniques de l'època ens conten que el monarca va quedar admirat i commogut per la rebuda triomfal que li van dispensar els catalans. Era el mes d'octubre del 1759.

Al nostre poble, uns dies abans, les autoritats també es van organitzar per col·laborar en aquest esdeveniment.

La Universitat de Llagostera va avisar el cirurgià Guerau Pujol perquè es preparés per anar a Barcelona amb la seva mula.

En la nota deia:

Sr. Garau Pujol. Dijous die Quatre del corrent mes se trobará a la Capital de Barcelona ab la mula per al servey de la Rl. Comitiva, aportant provisions per quinze dies baix la pena de Vint y cinch lliuras y de quedar responsable a lo que ocurrirá en cas de falta.

Sembla que el fet d'escollir Pujol podria ser una mala passada dels regidors, ja que el flamant estanquer feia l'efecte que havia de ser pràcticament intocable, amb totes les prerrogatives que tenia, i fer-li fer aquest servei li suposava alguns dies d'absència.

El 2 d'octubre del 1759 Pujol va anar, junt amb el notari Jaume Axandri, a la casa de Miquel Estrach i li van preguntar si ell havia fet aquell escrit, a dalt ressenyat, per ordre dels regidors. Estrach els va contestar que sí i que l'havia fet d'acord amb el que li van dir les autoritats. A la casa també s'hi trobava Llorenç Carreras i li van preguntar si ell, per ordre dels mateixos regidors, havia anat a portar l'escrit a casa de Guerau Pujol. Va contestar afirmativament.

De tot això, el notari en va prendre nota i posteriorment va estendre el document en què en donava fe.

L'endemà Pujol va escriure als regidors explicant les seves raons i protestant per haver-lo escollit per anar a Barcelona. L'escrit el va fer portar als

regidors Jaume Ballell i Guerau Valmanya pel porter reial, que el va entregar als interessats entre vuit i nou del vespre. L'escrit començava dient: *Ignorar no pueden Vms. Miguel Vidal, Gerardo Nadal, Juan Buada, Jayme Ballell y Gerardo Valmanya, Regidores actuales de la Villa de Llagostera, como por parte de Vms. se me fué a mi Gerardo Pujol, estanquero de dicha Villa, notificado un Memorial mandado del thenor siguiente (...).*

Després de reproduir la nota rebuda dels regidors, els deia que li havia arribat la notícia que *habian Vms. nombrado por el servicio de su Magestad (que Dios guarde) a Jayme Corominas por su caballo y a Miguel Estrach y ser estas dos caballerias las mas inútiles por dicho servicio, por ser una muy vieja y la otra ruin, habiendo otras en el pueblo (...).*

A continuació feia un resum de les persones que disposaven de bon bestiar, com eren: Vicenç Rissech, que tenia una mula gran, Miquel Vidal, una altra, Josep Gascons, Josep Moner, Guerau Nadal, Jaume Valmanya, Narcís Llambí, Salvi Vidal, el mas Alou, Tarré de Fonalleras, Guerau Barceló, Joan Bassets, Josep Fonalleras, Pere Jubert, Jaume Ballell, el mateix Pujol i altres. Va afegir que, a més de trobar estrany que haguessin escollit els animals de Corominas i d'Estrach, també havia sentit dir que se'ls havia promès *pagarles el gasto y dichas caballerias en caso de perderlas* i en canvi a ell no li oferien res. Encara estava més estranyat que l'haguessin triat a ell per anar a Barcelona, malgrat que en el seu nomenament, fet per l'intendent de la renda del tabac, i que els va ser comunicat en el seu moment, sabien que com a estanquer tenia unes obligacions que havia de complir sempre que convinguessin per a l'administració del tabac, a més d'altres diligències pel servei de Sa Majestat. També necessitava la mula per recollir els raïms de les seves vinyes.

De totes maneres, Pujol els deia que, essent bon servidor de Sa Majestat, li diguessin l'hora que havia de marxar i a quina persona s'havia de presentar en arribar a la capital.

Acabava dient que protestava pels danys i les despeses i els amenaçava de recórrer a la justícia, però al mateix temps esperava que li diguessin el que havia de fer.

Es desconeix si va anar amb la mula a Barcelona, o si els regidors es van desdir de fer-l'hi anar, però ben segur que aquest esdeveniment no devia ajudar gaire a mantenir unes bones relacions entre Guerau Pujol i alguns dels seus veïns.

28 MATXOS, MULES I CAVALLS A LA PLAÇA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 584, pàg. 88, 89, 185 i 186.

Es va presentar a Llagostera Francesc Matas, agutzil, comissionat per Ignasi de Pastor, tinent del Rei, tots dos de Girona, i va parlar amb tres dels regidors locals: Joan Buada, Jaume Ballell i Guerau Valmanya. El dia anterior els havia avisat perquè fessin presentar a la plaça pública *tots los matxos, mulas y caballs se encontran en lo terme del Castell per convenir aixís per servey del Rey*.

Una vegada reunit el bestiar van comunicar-ho a Matas dient-li que només faltaven una mula de Narcís Llambí, una de Guerau Nadal i una altra de Salvi Vidal –perquè es trobaven a Olot amb els seus amos–, a més de dues de Vicenç Rissech, batlle, que eren a Barcelona, un cavall del notari Jaume Axandri, una mula de Joan Bassets, un matxo de Francesc Garriga, una mula de Josep Fonalleras i una altra de Josep Gascons. Els cinc últims van dir que no els podien portar ja que els havien venut; els regidors els van demanar que portessin els certificats per acreditar-ho.

Passada una bona estona, Francesc Matas va preguntar als regidors si ho tenien tot controlat i aquests van contestar que només faltaven les mules de Josep Fonalleras i de Joan Bassets, que ja estaven avisats *perqué comparaguessen, ab penes que los havian posat en cas de renitencia*.

Més tard, Matas junt amb els regidors, el notari i dos testimonis, *a vista que Josep Fonalleras havent ja passat la hora era asenyalada perque comparagués en dita plassa no havia complert*, van anar a casa de Fonalleras; en no trobar-lo, van comunicar a la seva dona que *baix pena de Cent lliuras barceloneses tragués o fes traurer en continent la mula en la plassa pública, o bé que donás son certificat autentic de com era la causa no estava en sa casa y que subjecte la tenia*.

Aquesta concentració d'animals va tenir lloc el 17 d'octubre del 1759.

Pel mes de maig de l'any següent es van presentar Jaume Codolar i Josep Collell, pagesos, junt amb Joan Crus, taper, davant el notari per declarar el que havia passat en la concentració de mules, matxos i cavalls l'octubre passat.

Va començar Jaume Codolar dient que *como de dos años a esta parte he visto poseer a Juan Bassets, albañil, una mula, qual oy en dia posee, la qual*

mula me dixo el moso de Casa Francisco Llobet, labrador de la villa de Vidreras el dia de San Lucas tenia dicho Bassets escondida o bien amagada en casa de Llobet, su amo, a fin de que aquella no se le fuesse embargada por servicio del Real Carruage, que segun dezian habia orden de embargar (...).

Afegia que sabia molt bé que el dia 17 d'octubre de l'any passat, a la plaça pública, havien vingut a mirar els cavalls, matxos i mules, però que no hi havia la mula de Bassets. Tampoc no hi era la de Josep Fonalleras, ni la de Josep Gascons, que també estaven amagades, però ignorava on; passats uns dies, persones diferents li havien dit que les havien venut.

Per la seva part, Josep Collell va explicar que sabia que Joan Bassets feia un parell d'anys que tenia una mula que segons havia sentit a dir *tenia escondida a fin no se le fuesse embargada por el servicio de su Real Magestad (que Dios guarde), a vista de la Orden habia en el presente Castillo (...).*

Personalment el dia 17 d'octubre de l'any passat havia vist la concentració de les cavalleries a la plaça pública, però no hi va veure els animals de Bassets, Fonalleras i Gascons. El que sí que havia vist era a Bassets amb una euga i un mulat i deia que era la seva mula. A partir d'aquell dia no havia vist més el mulat i en canvi havia tornat a veure la mula gran que tenia. També sabia que havien anat a casa de Bassets i de Fonalleras a posar-los 100 lliures de càrrec si no portaven els animals a la plaça o el certificat de venda.

Per últim, Joan Crus va declarar que li constava que Bassets, Fonalleras i Gascons tenien una mula cadascú, abans i després de la concentració de bestiar l'octubre passat i que aquell dia les tenien amagades. Tot això ho sabia per haver-ho sentit a dir a diverses persones. El que va veure va ser el que explicava Collell de l'euga i el mulat de Bassets, en la concentració, i l'amenaça feta al mateix Bassets i a Fonalleras de penar-los amb 100 lliures.

Aquesta declaració que van fer aquests tres llagosterencs semblava no tenir ni cap ni peus, perquè... a qui podia interessar el que van testificar sobre uns fets ocorreguts set mesos abans.

Però sí que pot tenir una explicació, ja que cap al final del document es llegeix que s'ha fet *a peticion, e Instancia del Honorable Gerardo Pujol, Cirujano.*

Ja hem vist en un altre capítol com quatre vilatans- a petició de Pujol- van fer unes declaracions²². Tal vegada les feia fer per tenir un as a la màniga i poder-lo fer servir en contra d'algun dels que figurava en els documents, o potser per defensar-se ell...

22. Vegeu *Declaracions davant del notari*.

29 LA PICARDIA D'UN CIRURGIÀ

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 456, pàg. 176 i Ll. 484, pàg. 216.

En totes les èpoques hi ha hagut persones que han actuat amb picardia, aprofitant-se dels altres, com és el cas que va protagonitzar l'any 1760 el cirurgià de Llagostera, Guerau Pujol.

Si en els últims capítols l'hem trobat protagonitzant diferents episodis, ara el veurem embolicat en un afer picardiós, segons va explicar Miquel Pigarau, sabater, davant del notari el dia 4 de setembre d'aquell 1760.

Pigarau feia temps que tenia postrat al llit el seu fill gran, Jaume, víctima d'una malaltia força greu i el visitaven els metges Bruno March i Pere Mas, tots dos de Llagostera. Malgrat que aquests feien tot el que podien, el noi no millorava.

El mes d'agost passat es va presentar a la casa dels Pigarau el cirurgià Guerau Pujol, que va dir a Miquel que ell coneixia una medecina que aniria molt bé al seu fill i que de seguida s'hi notaria una gran millora.

Pigarau va preguntar quant li costaria. *Uns dotze reals o, a lo menos tres pessetas en plata*, va contestar el cirurgià.

De tota manera Pigarau va recelar d'aquest oferiment i li va dir que si es tractés d'una pesseta s'arriscaria, cosa que l'altre no va acceptar i va marxar.

A l'endemà Pujol va tornar-hi, tot dient que si el dia anterior hagués donat la medecina al seu fill a hores d'ara ja es trobaria molt alleujat i que, el podia ben creure, aquest remei havia anat molt bé a altres malalts. Va arribar a dir que ell podia curar el seu fill i que acomiadés els metges. Davant d'aquesta oratòria i desitjant que el seu noi recobrés la salut, Pigarau va donar el consentiment pel que feia referència a la medecina, però no a acomiadar els metges. L'engany començava a funcionar.

Unes hores més tard, el cirurgià va portar-li la medecina dient que havia fet anar a Magdalena Caldas a buscar-la, i que li donés una cullerada una estona després de prendre el que havien receptat els metges, i que l'amagués perquè aquests no ho veiessin i, a més, que no ho digués a ningú.

Més tard va passar a fer la visita el metge Pere Mas, que va veure el recipient amb la medecina i va preguntar qui havia ordenat administrar-la al

pacient. Miquel Pigarau va haver d'explicar tot el que havia succeït. A Pujol "l'invent" li va durar com un foc de canyes.

Les declaracions dels altres dos protagonistes, la jove Magdalena Caldas i l'apotecari Francesc Fonalleras, corroboraran la versió d'aquest pare enganyat.

Magdalena Caldas va anar a buscar una medecina a ca l'apotecari Fonalleras, per ordre de Guerau Pujol, que segons aquest li va dir havia de servir per a Jaume Pigarau, i li va donar un paper per entregar a l'apotecari i a més 1 pesseta per pagar-ho. Aquest li va cobrar 5 sous. Quan va portar el recipient a Pujol, després de tornar-li el canvi, va veure com aquest afegia una aigua *que tenia el color com Malvasia*.

Francesc Fonalleras recordava molt bé que va entregar a Magdalena exactament el que estava escrit en un paper, sense cap firma, i que li havia donat 1 pesseta i ell va cobrar-li 5 sous. El que deia el paper que havia entregat era:

Una dragma²³ de la confecció de jaccins y Un escrúpo²⁴ del espíritu de Vitriol.

Amb tots els testimonis presentats davant el notari i que havien estat requerits pel metge, el cirurgià Guerau Pujol va quedar en evidència per jugar una mala passada a un veí i per intromissió en la feina dels doctors. Aquest fet devia anar de boca en boca i la seva reputació degué quedar malmesa. O tal vegada va ser objecte d'una maquinació feta amb mala fe per algun enemic per desprestigiar-lo..., perquè dos mesos després la situació va canviar radicalment amb la declaració de Miquel Adroher, prevere de l'església de Llagostera.

El 23 de novembre següent aquest va anar a casa del notari a declarar que el 14 d'octubre havia trobat l'Anna Pigarau, muller de Miquel Pigarau, sabater, i entre altres coses aquesta li va dir que el seu marit havia anat a la Cúria a declarar tot el que va passar entre Guerau Pujol i els metges Bruno March i Pere Mas, durant la malaltia del seu fill i que ella, tement

23. Dragma (dracma): antiga unitat de pes que consta de 3 escrúpols o 72 grans, equivalent a 1/8 d'unça.

24. Escrúpol: unitat de pes equivalent a 1/24 d'unça.

Can Muntaner. En aquesta casa de la plaça del Mercat vivia la família Pigarau que pateix l'estranya actuació del cirurgià Guerau Pujol.

que hagués dit quelcom en contra de Pujol, li va preguntar què havia dit i el seu marit li va contestar que res que pogués perjudicar el cirurgià. Miquel Adroher devia estar intrigat per tot el que es comentava i, considerant que Anna Pigrau era la que ho podia saber millor, li va demanar que li expliqués *de que havien nascut las quimeras de Pujol ab los sobre-dits Metges*; Anna, aleshores va començar dient:

Ha de saber Mossen Miquel que passats alguns dies después de Sant Llorens los Metges Bruno March y Pere Mas me deixaren mon fill per mort y que per sa malaltia me digueren no hi consideraban remey algun, així que no teniam que gastar, perquè tot fora en va y sens profit; quant jo desesperada y no menos mon marit, determinarem que dit Sr. Garau Pujol que consultaba sobre la malaltia de dit mon fill ab lo Sr. Dr. Pere Mas y que junts los dos, de resulta de la consulta me ordenaban y que a demés de aixó a part, me avisaba dit Pere Mas, que tot quant ordenás Pujol ho executás, a les hores fou quant jo diguí a mon marit anás a trobar a dit Pujol y li contás la poca confiansa tenian los metges acerca la malaltia de nostre fill y que per mes obligarlo li digués que pués los metges no habian volgut receptar perquè lo havian ja desauciat y que si ell sabia algun remey perquè nostre fill pogués curar que li estimariam lo fes.

La dona va continuar, dient al mossèn que davant d'aquesta explicació va ser quan Pujol li va dir que *ell per socorrer la necessitat ordenaria* i que si en una altra consulta el cridaven els metges, els explicaria el que hauria ell disposat. Amb tot això, Pujol va pagar la medecina i el marit va dir-li que si aquell remei curava el seu fill, li faria un parell de sabates de regal o bé li donaria 3 pessetes.

Pujol va portar i administrar la medecina al malalt i a la segona vegada de donar-la-li la mare va notar una notable millora del noi. Tan bé va anar que amb *aquella medecina y caldo ha convalescut mon fill, sens que no hage pres de altra, només les manxiulas foren ordenadas de resultas de la consulta dels metges ab Pujol.*

Per últim li va dir que això només li explicava a ell, perquè tant el seu home com el fill l'havien amenaçat si ho deia en una declaració jurada. Acaba aquest document dient Miquel Adroher que *eixa dich ser la Rl. veritat per lo jurament que tinch prestat. Y perquè constia ahont convinga y*

ningú de lo sobredit dubte a petició e a Instancia del Honorable Garau Pujol, cirurgia de dit Castell.

Tota aquesta part corresponent a la declaració del prevere Adroher ens desconcerta, ja que és completament diferent de la declaració feta per Miquel Pigarau. Qui tenia raó? Qui deia la veritat?

Com que juguem amb avantatge, ja que hem tingut accés a documents de fets protagonitzats per Pujol, abans i després d'aquestes dates, i que alguns d'ells el lector també coneix, ens inclinem pel que va dir Miquel Pigarau.

Si les relacions de Pujol amb el clergat eren molt bones, com ho prova que el prevere li fes aquest favor, uns anys més tard veurem com es declara una mena de guerra particular amb un altre prevere i sagristà de la parròquia.

30 ELS CAPÍTOLS MATRIMONIALS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 456, pàg. 4.

APLL. Llibre matrimonis, pàg. 122.

APLL. Llibre baptismes, pàg. 51 i 137.

Durant segles quan una parella tenia intenció de formar una llar formalitzava el seu compromís en un document fet pel notari, en què es feien constar les aportacions de cadascun d'ells, abans de començar una nova vida en comú. Aquesta escriptura s'anomenava *Capítols matrimonials*, i s'hi detallava fil per randa –també hi intervenien els pares– tot el conveni entre els dos que formarien una família.

El 30 de desembre del 1760 se'n va redactar un entre Josep Albertí, jove pagès fill de Jeroni Albertí, també pagès, masover del mas Parera del terme del castell de Llagostera, i de Teresa Font, d'una part, i Caterina Dausà, donzella, filla de Josep Dausà, treballador, i de Margarida Collell, difunta, de l'altra part.

Com a dot de la futura núvia, a més d'una llarga llista de pactes, donacions, clàusules, obligacions, reserves, etc., fets pel seu pare i el seu avi, aquesta aportava el següent:

Dona, aporta y constituex en dot, per dot y en nom de dot sua al dit Josep Albertí, son esposat esdevenidor, present y acceptant en temps de llurs núpcias, tota aquella pessa de terra cultiva situada en lo present terme de Llagostera y en lo veynat de Cantallops de tinensa de tres vessanas de terra poc mes o menos, que li pertany y especta com a hereva de la dita Margarida Dausá y Collell, sa mare difunta.

Tota la Universal heretat y bens que los dits sos Avi y Pare li han donat ab un dels precedents capítols, en cas que dita donació y heretament tindrà lloch. En cas emperó que dit heretament no tinga lloch per existencia de fill mascle del dit son Pare, en tal cas dona, aporta y constituex en dot Cent lliuras per los matexos sos Avi y Pare respectius.

Com es pot comprovar, la part més important del dot estava supeditada al fet de saber si continuaria essent la pubilla o si cauria de l'escambell pel

naixement d'un germà, el qual passaria a ser l'hereu; existia aquesta possibilitat ja que el seu pare s'havia tornat a casar.

D'entrada el document semblava normal, com molts d'altres, però en veure l'edat de l'home, o nen, ja no ens va semblar tan corrent, encara que molts anys enrere la gent solia casar-se més jove que no pas en l'actualitat, però és que el futur nuvi només tenia 13 anys i 10 mesos, i encara aquests últims els tenia escassos, segons vam poder comprovar.

Què havia passat per concretar el matrimoni d'aquesta criatura amb una jove, o també criatura? Interessos de les famílies? Un amor impetuós d'adolescents? O... el que pot pensar el lector i el que vam pensar nosaltres; tot podia ser.

Per mirar d'aclarir-ho vam consultar a l'arxiu parroquial els llibres de baptismes, òbits i matrimonis.

En el de baptismes vam trobar que el noi havia nascut el 14 de març del 1746, per tant tenia els 13 anys i 10 mesos escassos. S'ha de tenir en compte que l'any començava el 25 de desembre, dia de Nadal.

Can Parera de Panedes. El masover del mas Parera pacta els capitols matrimonials del seu fill l'any 1760.

Quant a la noia, va néixer el 28 de març del 1735, per tant tenia una mica més de 24 anys. Per això, davant la joventut d'ell i la diferència d'edat, semblaven més que probables els mals pensaments de tots plegats.

La feina de l'investigador a vegades sembla la de fer el tafaner, ja que es busca fins a arribar, en molts casos, a envair la intimitat dels avantpassats per treure l'entrellat d'uns fets en què ells van ser els protagonistes.

Vam continuar repassant el llibre de baptismes, calculant que allà trobaríem la clau de l'enigma... O no. Vam buscar des d'uns mesos abans del desembre del 1760 fins a un bon nombre de mesos passada aquesta data i no hi havia cap naixement que concordés amb la sospita.

No podem negar que vam tenir una petita decepció, ja que volíem resoldre el cas. Tal vegada en el llibre d'òbits podríem trobar l'anotació d'algun albat de les característiques que buscàvem i que haguessin descuidat d'escriure'l en el llibre de baptismes. Doncs tampoc no es va aclarir res.

En aquells moments estàvem desconcertats, dubtant fins i tot que s'hagués arribat a celebrar aquell casament que trobàvem tan insòlit.

Vam continuar buscant, ara en el llibre de matrimonis, i en arribar a la pàgina 122 hi havia anotat el següent:

Als 20 del mes de mars de 1760 lo Rvt. Sebastiá Castellar Pve. y vicari de las Domas de Ganix y Mata del Castell de Llagostera, Obtinguda la licencia del Molt Rvt. Sor. Vicari General Don Domingo de Beranguer, expedida al 19 de dit mes y any per assistir al matrimoni celebrador entre Josep Albertí, jove pagés fill natural de Geronim Albertí, pagés de dit Castell y de Teresa Albertí y Font sa muller vivint de una part y Caterina, Donsella filla legítima natural de Josep Dausá, treballador de dit Castell y de Margarida Dausá y Collell, defuncta.

Los ha unit en matrimoni segons rito de Nostre Mare la Iglesia, essent presents per testimonis Bernadí Tarré, pagés y Joan Valmaña, jove treballador.

Resumint: que es van casar l'endemà d'haver rebut la llicència corresponent, quan el nuvi tenia 14 anys i 6 dies, i van ser feliços —se suposa—, mentre nosaltres ens hem quedat sense poder aclarir les causes d'aquest casament, malgrat haver envaït la seva intimitat, buscant-ne els motius.

Però, tal vegada no hi havia res d'especial a buscar.

31 ELS REGIDORS AMB PROBLEMES PER PRENDRE POSSESSIÓ

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 584, pàg. 240.

Com cada any els nous regidors de l'Ajuntament del castell de Llagostera havien de prendre possessió del seu càrrec, però l'any 1761 aquest acte es va retardar, ja que tant el regidor primer com el segon no van comparèixer el dia acordat per a aquest acte, que havia de tenir lloc el 8 de febrer. Davant d'aquesta situació Guerau Valmanya, regidor en quart lloc, va decidir escriure un memorial al tinent del Rei, Ignaci de Pastor, de Girona, comunicant-li el que estava passant.

Gerardo Valmanya, labrador, actual regidor de la Villa de Llagostera, con el respeto devido expone: Que en el día Seis del corriente mes presenté el despacho y nombramiento de los que han de servir de Regidores de dicho Castillo, a los demás Conregidores suyos y le entregó al Decano de ellos y juntos acordaron que en el Domingo siguiente Ocho del mismo mes bolverian a juntarse para poner en pocession a los nuevamente nombrados, a los que se avisó compareciessen para el mismo fin. Y como no obstante lo que se acordó y se dexa referido, en el día aplassado no comparecieron el Regidor primero en cuyo poder se halla el despacho, ni el segundo, pretextuando frívolos impedimentos que hazen recelar quieren dilatar, tal vez por fines particulares, dar el cumplimiento devido a dicho nombramiento. Por tanto, Suplica rendidamente se sirva V.S. mandar que los actuales Regidores de dicho Castillo den cumplimiento a dicho nombramiento y pongan en pocession de sus empleos a los nombrados en el día que se servirá determinar V.S. y baxo las penas y apercibimientos que se dignare comminar a los ommissos que no lo cumplieron, como lo espera por gracia del acreditado zelo a V.S. Muy Ilustre Sr. Suplica a V.S. Gerardo Valmanya.

La contesta d'Ignaci de Pastor va ser breu, però havia de ser suficient per tornar la normalitat institucional al poble.

Gerona Nueve de Febrero Mil Sete Cientos Sessenta y uno.

El Bayle de Llagostera destinará día para que los nuevos electos Regidores tomen posesión de su Empleo, imponiéndoles pena de Veinte y cinco libras al que faltare a su puntual cumplimiento.

Pastor

Valmanya, després de rebre aquesta resposta, va avisar Narcís Barti, porter reial o nunci de Llagostera, perquè fes entrega de l'escrit a Guerau Nadal, regidor segon, que substituïa el batlle, juntament amb una nota d'ell en què li explicava els passos que havia fet per solucionar el tema dels nous regidors.

Barti, a més de fer l'entrega, va dir al notari que fes un document perquè en quedés constància, que ens ha servit per conèixer una mica més la història del nostre poble.

32 EL TAP DE SURO A LLAGOSTERA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 456, pàg. 110 i Ll. 458, pàg. 12 i 32.

Durant molts anys la indústria surera a Llagostera va ser el motor socioeconòmic principal, ja que moltes famílies en vivien, especialment de l'elaboració dels taps. El nostre poble va ser el quart lloc, en aquest país, on es van començar a fer taps. Joan Tarré és el taper més antic de la vila que s'ha localitzat en un document del 1753²⁵. Per la nostra part podem afegir que la data es pot rebaixar al 1751, en què el mateix Tarré arrenda la taverna i l'hostal del poble; ja consta com a taper d'ofici.

Els contractes als aprenents, en aquells primers anys ja es formalitzaven en tota regla davant el notari. El 25 d'octubre del 1761 se'n va redactar un entre Vicenç Noguera i Prats, fabricant de taps, i Francesc Gotarra, de quinze anys, aprenent. Aquest anava acompanyat del seu pare. La durada del contracte era de tres anys i començava dient: *Afirmam la persona y obras de mi dit Francisco Gotarra ab Vicens Noguera y Prats, taper de dit Castel de Llagostera a efecte de apendrer lo dit ofici de taper, prometent que dit temps durant servirá dit Francisco al dit Vicens Noguera y sa familia en todas cosas lícitas y onestas de dia y de nit y no sen anirá de sa casa sens llicencia sua, ni pendrá, ni consentirá se li prenga cosa de sa casa y si fará lo contrari lo puga fer capturar y tornar en sa casa havent de refer los dies de auséncia.*

En cas que el futur aprenent es posés malalt havia de recuperar tots els dies no treballats, però per cada dia de baixa n'havia de treballar dos i, a més, les medecines i visites del metge i el cirurgià anirien a càrrec seu. Per altra part, el patró el tindria a casa seva durant tot el temps que durés el contracte mantenint-lo *en menjar y beure be y dessentment en sanitat y malaltia*, a més d'ensenyar-li l'ofici de taper.

25. Blanch, F i Masana, R, *Les indústries sureres a Llagostera*, Crònica. Publicació de l'Arxiu Municipal de Llagostera, núm. 6.

L'aprenent es reservava cada mes de juliol *per anar ahont vulla*.

L'any següent va venir al poble per aprendre l'ofici de taper un jove de Santa Pellaia, de nom Sixte Serra. Va llogar-lo el fabricant Bonaventura Cruz i les condicions eren molt semblants a les de l'altre contracte. El van firmar el 21 de febrer del 1762. Aquest tenia una durada de vint-i-set mesos i l'aprenent es reservava per a ell quinze dies de cada mes de juliol. La resta de condicions eren iguals que l'anterior, però hi havia una clàusula nova que deia: *y si men aniré y no tornaré, prometo pagar y satisfacer un sou y sis diners per quiscun dia que hauré habitat en sa casa*.

La indústria del tap de suro, malgrat que feia pocs anys que havia començat al nostre país i a Llagostera, devia estar en un moment òptim ja que del mateix any 1762 hi ha una escriptura en la qual Joan Baptista Riera, taper, natural de l'arquebisbat de Normandia (França), resident a Llagostera, reconeix haver rebut del taper Bonaventura Cruz la quantitat de 31 lliures barceloneses, que havia de tornar en un termini de sis mesos, però amb una clàusula en la qual *si jo dins dit termini voldré fer taps per son compte me haja de donar a fer taps a rahó de onse sous al miller fins esser pagada dita quantitat*. Segueix dient que si ell no vol fer taps per compte de Bonaventura, haurà de pagar en el termini fixat el que li degui. Aquest home arribat de França devia ser un professional del tap de suro, que venia al rovell de l'ou d'aquesta indústria incipient al nostre país, per així poder tenir un ventall de possibilitats de desenvolupar l'ofici i millorar la seva posició.

Més de dos segles després el panorama, pel que fa a la fabricació de taps al nostre poble, va canviar radicalment, ja que la decadència va ser total i res ens faria pensar que va ser un dels pobles pioners, amb molts moments d'esplendor.

33 LA CASA VIDAL DE LLOBATERA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 458, pàg. 38 i pàgines recuperades.

Una de les famílies més nobles i antigues de Llagostera és la de Vidal de Llobatera. Al segle XIV van adquirir una vegueria, amb la qual obtenien uns privilegis, que amb el temps van topar amb l'obstinació de la Universitat de Llagostera, ja que les càrregues per al comú eren moltes, tant econòmiques, com en tasques diverses en forma d'allotjament de soldats, de construcció de les muralles, de bagatges, etc., i els Vidal de Llobatera n'estaven exempts, amb la qual cosa les autoritats locals i les persones singulars no estaven d'acord i va ser l'origen de nombroses queixes i judicis.

Pere Vidal de Llobatera, el 18 de març del 1353, va comprar a Ramon de Portú, cavaller, i Saura, la seva muller, filla i hereva universal de Pere d'Orrea, de Caldes de Malavella, tota la vegueria que tenien al terme del castell de Llagostera, amb tots els drets, honors i censos inherents al càrrec de veguer²⁶ que passaria d'hereu a hereu. La venda per raó de domini o feu la va signar Sibil·la de Montcada, muller de Pere de Montcada, senyor del castell de Llagostera i vila de Caldes de Malavella. L'any 1368 Guillem Llobet, jutge de Llagostera i Caldes, va declarar que Pere Vidal de Llobatera, essent veguer, era lliure i exempt de pagar fogatge²⁷. Al mateix temps advertia la Universitat que s'abstinguessin d'actuar en contra d'ell.

Uns anys més tard Elionor, vídua del baró Gastó de Montcada, com a usufructuària del seu difunt marit, i la seva filla Jofredina i el seu marit Pere de Montcada van declarar Jaume —fill i hereu de Pere Vidal de Llobatera— veguer natural. Tant a ell com als seus successors del mas Vidal i vegueria se'ls tindria perpètuament francs i lliures, exempts de pagar talles, quísties i

26. Veguer: autoritat delegada de la Corona o d'una baronia en una demarcació, amb jurisdicció governativa, judicial i administrativa.

27. Fogatge: imposició que les Corts Generals establien, a raó d'una quantitat per foc o casa habitada.

de qualsevol servei i servitud, tant reials com personals. Era el 3 de maig del 1408.

La Universitat de Llagostera no estava d'acord amb aquest privilegi i va nomenar síndics Bonanat Fonalleras i Pere Peret Ferrer, amb plens poders per negociar amb Jaume Vidal de Llobatera. Ambdues parts van decidir nomenar àrbitre Bernat de Cruïlles, marit d'Elionor de Montcada, baronesa del castell de Llagostera i vila de Caldes de Malavella.

Aquest, el 29 de febrer del 1416, va declarar que Jaume Vidal de Llobatera i els seus successors en el mas i la vegueria no estaven obligats a pagar talles, quísties, fogatges, ni altres càrregues imposades per la Universitat de Llagostera, exceptuant la construcció de les muralles i els càrrecs establerts per l'Església.

Antigament el mas es coneixia com a mas Vidal de Benaula.

Durant molts anys es va respectar aquest acord i els Vidal de Llobatera van continuar gaudint del privilegi que tenien des del segle XIV sense cap més reclamació.

El 17 d'agost del 1521 Joan Vidal de Llobatera va vendre a Bernat Alsina de Trullàs, cavaller i senyor de la casa de l'Orri, de Caldes de Malavella, tota la vegueria, amb els censos anuals, totes les accions, els drets i les pertinenances inherents.

De tota manera, anys més tard, no va quedar gens clar si aquesta venda va ser efectiva o no.

Durant el segle XVI també va regnar la calma entre la Universitat de Llagostera i els Vidal de Llobatera, però a mitjan segle XVII va esclatar el conflicte entre ambdues parts.

La Universitat al·legava que el 1521 els Vidal de Llobatera havien venut la vegueria, per tant, considerava que no havien pas de gaudir dels privilegis que aquella els proporcionava.

La Universitat va reaccionar molt tard ja que des que es va fer la venda fins al moment de pledejar havien passat cent vint-i-nou anys i durant tot aquest temps (...) *los dueños del referido Manso Vidal de Llobatera desde el citado año 1521 hasta el 18 de agosto de 1650 que se principió este pleito, habrían estado en la posesión o quasi de no pagar tallas, ni demás cargos comunes a dicha Universidad.*

El plet en qüestió va tenir un desenllaç favorable a Tomàs Vidal de Llobatera, ja que el 4 de maig del 1657 en reial sentència va ser declarat

com a possessor de la vegueria natural i del mas Vidal *y devia ser mantenido y conservado en la pocession, o quasi, de no contribuir en los cargos y obligaciones comunes a dicha Universidad y en la de franquicia de alojamientos y de no contribuir por ocasión de guerra, exceptuando únicamente los repartos o tallas hazederas por construcción de murallas de fortalezas, o, de la Iglesia.* Al mateix temps ordenava a la Universitat que s'abstinguessin de molestar-lo i que respectessin els privilegis de què gaudia d'antic aquesta casa.

Per tant, en aquesta sentència es reconeixia que la venda de la vegueria, el 1521, no s'havia efectuat.

La Universitat va apel·lar i el 8 de març del 1681 el Tribunal Superior del Principat de Catalunya no solament va confirmar els drets dels Vidal de Llobatera sinó que va castigar la Universitat a pagar una multa de 500 florins d'or aragonesos.

Es va pagar, però van fer constar la seva protesta, ja que no estaven d'acord ni amb una cosa ni amb l'altra.

Pel que es pot apreciar, els components de la Universitat devien ser gent d'empenta i obstinats, ja que lluitaven una vegada i una altra per aconse-

Can Vidal de Llobatera. La família Vidal de Llobatera va defensar durant anys el privilegi de no pagar certs impostos davant la pretensió de la Universitat i els seus representants.

guir la invalidació dels privilegis d'aquesta casa important perquè el poble pogués disposar de la seva ajuda i col·laboració, tant econòmica com pels treballs col·lectius.

El 23 de maig del 1690 va ser desestimada la protesta de la Universitat, al mateix temps que declaraven per a Tomàs Vidal de Llobatera —hereu de l'anterior Tomàs— i per als seus successors en la casa pairal la mateixa excepció de totes les càrregues o obligacions personals. Al mateix temps que imposaven a la Universitat *silencio y callamiento perpétuo a su pretensión (...) Vidal y sus antecesores como poseedores de dicha Vegueria natural y del manso Vidal siempre han sido exentos de todas obligaciones y cargos personales comunes a dicha Universidad.*

Després de la mort de Tomàs, el va succeir al mas i vegueria la seva filla Anna, casada amb Jaume Mundet. Van tenir un fill a qui van posar el nom de Jaume, com el seu pare, però va prevaldre el cognom de la mare. Per tant, aquest hereu va ser Jaume Vidal de Llobatera i Mundet, que va casar-se amb Maria Vinyes.

De nou la Universitat de Llagostera va intentar que s'abolissin els privilegis, o com a mínim que allotgessin soldats al mas.

Altra vegada va haver d'intervenir la justícia i l'any 1707 el batlle, Antoni Rissech, i els jurats Jaume Roure, Josep Gruart Moner i Joan Mondo van rebre una extensa notificació judicial en la qual es feia referència a les causes dels anys 1657 i 1681, amb les resolucions favorables als Vidal de Llobatera, que ja coneixem, i s'insistia en el fet que deixessin de molestar-los *intentant allotjar Soldat, o, Soldats en dit Mas, o casa de Vidal de Llobatera, del dit terme de Llagostera (...) y se abstingan de todas molestias, y perturbacions, com ab ditas Reals Provisions, y lletras fou manat, y que en conseqüència lleven en continent lo allotjament de Soldat, o Soldats, en dita casa, y Mas Vidal, cessant de tot, y qualsevol allotjament en lo esdevenidor, y refent, y esmenant a dita esta part tots los danys, gastos, y despeses per rahó de dit allotjament (...) protestant així mateix contra v. ms. y altres, de procehir, y valerse de tots los remeys y accions, així Civils, com Criminals, contra v. ms. y altres, per las ditas penas, y demás en que han, y hagen incorregut, e incorreran, per qualsevols perturbacions y molesties a cerca del sobre dit.*

En aquesta ocasió de ben segur que la Universitat havia obligat a allotjar soldats al mas, o almenys el que acabem de llegir ho fa entendre, i novament

la justícia havia fallat en contra seva. Però eren temps difícils, en plena guerra i amb molta tropa per aquests contorns, amb les consegüents despeses per als habitants del poble i terme i, per tant, no era qüestió d'abandonar en l'intent d'aconseguir que una de les cases més benestants del terme col·laborés en la tasca col·lectiva, tant d'allotjar soldats, com de pagar impostos, etc., per això van respondre: *Auria la dita part [els Vidal de Llobatera] de allotjar y contribuir als talls y tallas per dita Universitat fetas y fahedoras per esser un cas de tanta urgent necessitat com es lo present en que se troba dita Universitat vexada de sobreabundans allotjaments y en aver eccesivas tallas per los soldats que sustenta en lo Batalló que te levantat lo Principat de Catalunya en servey del Rey nostra senyor (Deu lo guarde), y en defensa de la Patria, en lo qual cas també los cavallés y gent gaudint de privilegi militar deuen contribuir en semblants talls y allotjamens per limitarse la regla general y qualsevols privilegis, concessions reals y particulars.*

Acaben dient que la Universitat i els jurats han de rebre dels Vidal les talles que faran per raó del mas i també han d'allotjar soldats, i que *ho acompliran sempre que sigui necessari no obstant qualsevol assert pocessori, o privilegi que tingan. Y tenint la present per suficient resposta, lo Síndich de dita Universitat requereix al Sr. notari continue aquella en acte públic.* S'ha de reconèixer que eren gent de caràcter, ja que malgrat els revessos continuats, ells seguien defensant que els privilegis estaven fora de lloc i més en aquells moments que part de l'exèrcit es trobava a Llagostera, la qual cosa volia dir que les despeses per als habitants se'ls disparaven, a més de les molèsties i càrregues que comportava allotjar-los a les cases.

El 1713 tornem a trobar ambdues parts amb la mateixa polèmica que va motivar una ordre del governador de Girona als jurats de la Universitat de Llagostera, en el sentit que havien de tractar Jaume Vidal de Llobatera com a persona militar, la qual cosa volia dir que estava exempt de pagar tributs, d'anar a bagatges i de fer altres feines col·lectives.

Tenim constància que l'any 1733 la Reial Audiència de Catalunya tenia pendent de resolució un contenciós referent a la vegueria dels Vidal de Llobatera, que com hem dit l'any 1521 van vendre a Bernat Alsina de Trullàs, però que no es tenia la certesa que la venda hagués estat efectiva. Desconeixem la resolució que es va prendre, però...

Davant les noves pressions rebudes per part de la Universitat de Llagostera, Miquel Vidal de Llobatera ho va denunciar, com havien fet els

seus avantpassats, a l'autoritat competent de Girona. Amb la resolució dictada a favor seu, per mitjà del porter reial i nunci del castell de Llagostera, el 14 de març del 1762 va fer entregar als regidors Narcís Llambí, Guerau Font, Antoni Borrell, Jaume Gibert i Bosch i Jaume Gasconell un memorial en què es feia referència a les sentències dels anys 1657, 1681 i 1690, totes favorables a la seva família, i també el decret que li donava la raó. Sembla, doncs, que encara tenien la vegueria.

El memorial acabava dient: *Y como sin embargo del derecho del suplicante y de su posesión immemorial titulada, pretendan los actuales Regidores de dicho Castillo obligarle a la contribución de las obligaciones y servitudes personales comunes a dicha Universidad, como es de llevar paja, lo que ha dado motivo a la presente instancia según parece de los recursos que acompaña.*

El contingut del decret era aquest:

Decreto

Gerona. Onze de Marzo de mil setecientos sessenta y dos.

Los regidores de Llagostera deven exactamente observar a favor del suplicante las exempciones particulares y comunes a su Universidad en la forma que está declarado en los instrumentos que cita. Y si contra su práctica o alguno de ellos tuvieren pretensión en contrario, acudiran a la Real Audiencia para la decisión, no obstante qualquier otra providencia dada por este Comando.

Pastor

Des de començament del segle XV la Universitat del castell de Llagostera va intentar posar fi als privilegis de la casa Vidal de Llobatera, però va aconseguir resultats molt minsos —col·laboració en la construcció de les muralles i pagament dels impostos de l'Església—, encara que de tant en tant tornaven a insistir-hi.

Ben segur que després de l'últim intent i de la resposta obtinguda —també negativa— encara ho devien tornar a provar, ja que el Decret que acabem de veure deixava una porta oberta dient que *si contra su práctica o alguno de ellos tuvieren pretension en contrario, acudiran a la Real Audiencia para la decisión (...).*

Semblava una invitació per continuar insistint...

34 GAT PER LLEBRE

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 458, pàg. 190.

APLL. Llibre d'òbits, pàg. 202 a 210.

Antigament al nostre poble només hi havia una carnisseria que fins a començament del segle XIX va estar ubicada a la plaça de Dalt.

L'any 1762 va sorgir un problema amb aquest establiment que va ser denunciat pels clergues locals Pere Martí, sagristà, i Pere Pla i Miquel Pissans, domers. El 24 de desembre d'aquell any Salvi Gay, porter reial del castell de Llagostera, d'acord amb el notari que en va prendre nota, va fer entrega a Narcís Llambí, Antoni Borrell i Jaume Gibert i Bosch, tots tres regidors de l'Ajuntament, d'un escrit en què constaven una sèrie de retrets dirigits a ells referent al descontrol que hi havia a la carnisseria des de feia molts dies. Segons deien, en el capítol quaranta-sis del Decret de Nova Planta els regidors tenien el govern polític -cosa que no podien desconèixer- i, per tant, els corresponia a ells posar ordre i evitar el que estava passant.

Es referien al fet que feia uns dos mesos que es mataven ovelles i les venien com a moltons i a l'hora d'aplicar el preu al client li cobraven com si fos moltó. Afegien que sabien que les ovelles s'havien comprat al mas Raurich i al mas Mestras i, tot i que els regidors estaven al corrent del que passava, no hi havien posat remei i, a més a més, molt possiblement aquest desordre hauria pogut ser la causa de les moltes malalties i defuncions que hi va haver en el període esmentat. Sense anar més lluny els havien arribat notícies que el proveïdor de la carnisseria tenia previst per a demà, dia de Nadal, matar i vendre una ovella malalta.

Els clergues, a més de denunciar aquestes irregularitats, van advertir els regidors que en cas de no solucionar-ho ràpidament es veurien obligats a recórrer contra ells davant el tribunal competent.

Totes aquestes advertències devien fer efecte, i es va resoldre la situació anòmala que havien denunciat els membres locals de l'estament eclesiàstic, ja que no tenim constància de cap més actuació per posar fi al descontrol que van notificar que existia en la venda de carn.

Les greus acusacions que feien -tot i que no ho arribaven a assegurar-, dient que la falta de rigor i control que exercien els regidors podria haver

estat la causa de les malalties i morts produïdes últimament, molt possiblement eren infundades, però en aquell període de novembre i desembre es van produir setze defuncions, una xifra molt alta si tenim en compte que en tot el 1762 van morir trenta-quatre persones.

L'any anterior –1761– la proporció va ser de sis òbits, d'un total de setze, i el 1763 van haver-n'hi set i en tot l'any, divuit.

L'elevada mortalitat en aquells dos mesos va ser casual o, tal vegada, hi va tenir a veure la desídia dels regidors, junt amb la falta d'escrúpols d'algun espavilat...

35 INVENTARI DE MARGARIDA RIERA, VÍDUA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 460, pàg. 55.

Quan una dona es quedava vídua, per no trobar-se desemparada, podia acollir-se a una norma que li garantia la conservació dels béns, tant els seus com els del seu difunt marit. Per aconseguir això havia de fer inventari, acompanyada del notari i de dos testimonis, abans de finalitzar el temps estipulat, que solia ser d'un mes a partir de la data de defunció del cònjuge.

L'escriptura redactada pel notari començava dient:

Sie notori que com segons la antigua y lloable consuetut de Barcelona y constitució general de Cathalunya exida a llum en Perpinyá que comensa, Ab aquesta nostra: Qualsevol dona que sobreviurá a son Marit, volent tenir hipotecats los bens de aquell per la conservació del dot y altres drets y crédits seus sia tinguda y obligada en haver de fer y pendrer Inventari de la Heretat y bens del referit son marit, dins los terminis en la mateixa constitució expressats.

L'11 de març del 1764 el notari Sebastià Carreras i els dos testimonis, l'escrivent Marià Maranjas i el carreter Joan Prats, es van presentar a la casa del difunt Joan Quello, requerits per la seva vídua, Margarida Riera, per fer l'inventari corresponent dels béns per poder-se acollir a la consuetud citada.

Inventari:

Primo, la dita casa anomenada den Quello de dit Castell de Llagostera, ab sa porta forana, pany, valda y clau, dins la qual se ha trobat lo següent:

En lo baix de dita casa

Una serra de ferro per lo foch usada.

Una pala de ferro petita per traurer foch de la llar usada.

Un llum de ferro usat.

Una paella petita de aram usada.

Una olla mitjansera de ferro usada.

Unas llebas de ferro quasi dolentas.

Un parolet xich de aram usat.

Una banca de tres petges usada.

Un magall de punta usat.

Una fanga usada.

Un axadell usat.

Unas arpellas usadas.

Un morté de pedra ab sa ma de fusta per picar sal tot usat.

Una sort de terrissa roja y negre usada.

Una pastera plana ab son sedás y passador tot molt usat.

Dos cistellas y dos cistells de canyas tot usat.

Una bota de cárrega buyda y usada.

Altre bota de teneo de dos cárregas buyda y usada.

Una altra bota de teneo de tres cárregas y cosa de dos mallals de vi dins.

Un cossi mitjanser escardat y usat.

Unas ganastras, uns ganxos y soga tot usat.

Una burra coixa y esdarnagada ab sa albarda dolenta.

Una llossa y quatre culleras de fusta usadas.

Un aspi.

Una ganibeta dolenta.

Una escala de nou escalons per pujar al dalt de la casa.

En lo dalt de dita casa

Un llit de dos banchs, una márfega molt dolenta y una manta de pel també dolenta.

Tres llansols de borras dolents.

Unas toballas cordelladas de llargaria quatre palms dolentas.

Un aixugamá petit molt usat.

Una caxa usada ab son pany y clau y dins de ella alguns actes y papers fahents per dita casa.

Una jupa, una camisola y unas calsas de estamenya y dos camisas per lo vestir de dit difunt.

La caxa nubcial de dita Margarida dins la qual te la roba de son vestir dita Margarida.

Un canat usat.

Dos ruscos y cosa de tres cortans de fasols.

Nou bassinetas de mestall.

Un garbell usat.

Una sanalla dolenta.

Tota aquella pessa de terra cultiva y de serments plantada situada en lo present terme de Llagostera y en lo territori de Gayá, de tinensa de tres vessanas de terra poch mes o menos, la mitat sembrada de blat y un petit recó de fabas y un poch de farratge.

El notari finalitza fent constar que això és el que declara Margarida Riera, vídua de Joan Quello, la qual afirma que si apareixen alguns altres béns continuarà fent-los constar en aquest inventari, o en farà un de nou.

Amb la lectura dels béns que es detallen podem fer-nos una idea de la situació en què quedava la vídua. Cal remarcar que els diversos documents que hem localitzat tenen una gran similitud quant a la senzillesa i al migrat patrimoni de les famílies d'uns segles enrere, que demostra una altra manera de viure, a vegades molt a prop de la subsistència.

Els Quello vivien al poble -la seva casa estava situada a l'alçada de l'actual número 7 del carrer de Sant Pere- però, com la gran majoria, conreaven un tros de terra d'on collien bona part dels queviures, a més de plantar sarments que els procurava el vi, blat per fer-se el pa –moltes cases disposaven de forn per coure'l-, i segurament també es feien alguna peça de roba, ja que també a l'inventari hi consta un aspi²⁸.

28. Aspi: instrument de formes diverses que serveix per debanar i fer les troques.

36 PROBLEMES EN L'ADMINISTRACIÓ DE L'HOSPITAL

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 463, pàg. 22 a 27.

L'any 1764 va ser elegit síndic procurador de Llagostera el pagès Josep Fonalleras, i es devia tractar d'una persona molt responsable, amb intenció d'exercir el càrrec de manera activa, justa i eficaç, cosa que el va portar a enfrontar-se al batlle i als regidors per defensar una qüestió en contra del parer d'aquests. Es va fixar que la capella de l'església, dedicada a Sant Felip Neri, no estava atesa amb normalitat i ho va comunicar al batlle i als regidors, al mateix temps que els demanava que fessin passar els comptes a l'administrador de l'hospital i també al de la bacina dels pobres vergonyants²⁹.

Van passar els dies i veient que no s'arreglava ni una cosa ni l'altra va decidir denunciar-ho al jutge de la baronia, Antoni de Carreras i Carles, resident a Hostalric.

En l'escrit li comunicava que l'administrador de la capella de Sant Felip Neri era el notari Jaume Axandri, actualment resident a Tossa de Mar. Per encàrrec d'aquest un matrimoni es cuidava de la capella i havia observat que *dos domingos consecutivos no se ha captado, ni encendido los cirios en los oficios por dicha Capilla*, cosa que havia comunicat al batlle i als regidors, però que tot seguia igual, malgrat haver demanat que elegissin un nou encarregat. A més, també s'havia interessat davant les autoritats pels comptes *del Administrador del Hospital de la presente Villa y del Vacin de los Pobres Vergonzosos, de que son protectores dichos Regidores*. Tampoc no s'havia fet res en aquest sentit.

Per tot això demanava que intervingués per forçar les autoritats locals a solucionar-ho com més aviat millor.

La resposta del jutge deia:

Hostalrich y Febrero Seis de mil setecientos sessenta y quatro.

29. Pobre vergonyant: captaire que per vergonya de ser reconegut es tapava la cara (*Llagostera en la intimitat*, de Josep Calvet).

El Bayle y Regidores de Llagostera attenderan este recurso providenciando lo conveniente, a fin que la Iglesia, el Hospital, y público no experimente los perjuicios que se expresan de quienes podrian quedar responsables. De Carreras y de Carles

Tot i aquest decret, dos mesos més tard no havia canviat res i a principis d'abril, de nou, Josep Fonalleras va escriure al jutge explicant que l'única cosa que havien fet les autoritats era reunir-se a casa del sagristà, però solament s'hi havien presentat dos dels regidors i la junta no havia fet res més que mofar-se d'ell i negar-li el dret d'haver-ho gestionat, cosa que Fonalleras entenia que com a síndic procurador no només tenia aquest dret sinó que era la seva obligació denunciar les irregularitats, i principalment el que feia referència a l'administració de l'hospital, que es volia confiar a *sujetos no idóneos por no saber de leer ni escribir y por otros motivos*.

Continuava demanant que es tornés a escriure al batlle i als regidors perquè hi posessin remei i nomenessin administradors adequats a l'hospital. I devia estar molt molest amb tot el que estava passant perquè acabava dient *pués no lográndolo de prompto se veria el suplicante precisado a acudir a la superioridad, lo que piensa poder escusarse*.

El decret datat el 4 d'abril deia:

El Bayle hará presente estos dos recursos a los Regidores y les dirá que motivos han tenido para no poner en execucion mi Decreto de seis Febrero y me informará de sus resultas, para providenciarse des de luego lo conveniente.

De Carreras y de Carles

L'endemà el porter reial va entregar les còpies que havia fet el notari de l'escrit de Fonalleras i del decret del jutge al fill del batlle, en absència d'aquest.

Josep Fonalleras, veient que les autoritats de la vila no feien cas de les ordres rebudes d'Hostalric i que a ell no se'l tenia per a res, el dia 8 del mateix mes va escriure novament al jutge Carreras explicant el que havia passat fins aquell dia i queixant-se que no es complien les seves ordres. Malgrat que l'últim decret ordenava al batlle que preguntés als regidors els motius pels quals es negaven a fer el que els deia, aquell mateix dia quatre dels cinc regidors es van reunir a casa del sagristà, sense la presència

del batlle -encara que s'ignorava si estava absent del poble- i sense dir-li res a ell per assistir-hi com a síndic procurador.

Els reunits van passar comptes amb l'administrador de l'hospital sortint i van confirmar els nous per a aquest càrrec, que Fonalleras considerava que no eren adequats per exercir-lo. Aquests fets feien més creïble la suposada mala fe dels implicats i entre ells els regidors que, a més, semblava que es burlaven tant dels decrets del jutge Carreras com del mateix síndic. Tot això ho exposava en el nou escrit al jutge, al mateix temps que demanava *se sirva mandar a dichos Regidores baxo alguna terrible pena hagan presentes al suplicante las cuentas dadas por el Administrador antiguo de dicho Santo Hospital, por tomar razon de ellas (...)* També volia que nomenessin altres administradors que fossin més eficients que els que acabaven d'elegir.

L'endemà, dia 9, Carreras va contestar amb un altre decret, en què deia al batlle que comunicés als regidors que no podien reunir-se sense l'assistència del síndic procurador ni passar comptes sense ell i que ordenés als regidors que, sota pena de 10 lliures per a cadascú, revisessin els comptes de l'administrador de l'hospital, també en presència del síndic, en el termini de sis dies, al mateix temps que *se mudan otros en Administradores del dicho Hospital en caso de concurrir motivo legal.*

Acabava dient que elegissin administrador de la capella de Sant Felip Neri dintre el termini de sis dies, i si no ho feien pagarien 10 lliures cadascú com a càstig.

El porter reial va entregar una còpia de la carta i del decret anterior al batlle Francesc Regolta. Aquesta vegada el va trobar a casa seva. Era l'11 d'abril.

El dia 17 el batlle va anar a la notaria a fer una declaració dels últims esdeveniments relacionats amb l'enrenou promogut pel síndic Fonalleras.

Començava dient:

Certifico, declaro y hago verdadera relación que no he dado, ni los regidores actuales del presente Castillo que son Lorenzo Codolar, Joseph Lluhis, Gerardo Valmanya, Joseph Masfarrer y Jayme Fullá, me han pedido la acistència para hazer y firmar un Memorial por dichos Regidores presentado a Dn. Antonio de Carreras y Carles, Juez de la Villa de Hostalrich a los Catorze de los corrientes, ni he consentido a tal memorial, ni tenido noticia de su contenido hasta que el dia quinze de los corrientes me entre-

garon aquel Gerardo Valmanya y Joseph Masfarrer, dos de los dichos Regidores, para que hiziesse el informe que con el Decreto del expresado memorial se previene. Siendo así que en el citado dia catorze y dias atrás me hallava en dicho presente Castillo (...).

Tot seguit feia menció d'un memorial del dia 11 que els regidors havien dirigit al jutge d'Hostalric, que començava dient:

Los infrascritos Regidores de la Villa y término del Castillo de Llagostera por satisfacer a los decretos de V. Sa., el uno a los quatro del corriente mes de Abril y otro a los nueve del mismo mes de mil setecientos sessenta y quatro, dezimos a V. Sa., que en quanto del dia quatro se cumplió lo ordenado por V. Sa., con las mismas solemnidades acostumbradas, en quanto a las quentas del Platillo del Santo Hospital y de los Pobres Vergonzosos estos han dado las quentas en poder del Rdo. Pedro Marti, Sagristan de dicha Villa como es costumbre y se ha acostumbrado de muchos años ha esta parte.

Afegien que, segons els llibres dels comptes, l'any 1687 se'n cuidava el sagristà Passapera i després el també sagristà Joan Mundet i Vidal, i feia uns vint-i-cinc anys que eren a càrrec de l'actual, Pere Martí. Continuaven dient que aquests comptes s'havien passat en presència de dues persones nomenades pel sagristà, els regidors, el batlle i els obrers majors de l'església i que no era costum que hi assistissin els regidors.

Fent referència a l'encarregat de la capella de Sant Felip Neri deien que, encara que vivia en un altre poble, venia molt sovint, a més tenia una persona que es cuidava del bon funcionament de tot el que estava relacionat amb aquest càrrec, que ja havia començat a exercir-lo l'any passat. Per tant, els regidors consideraven que fins al dia present tot s'havia desenvolupat correctament, com era costum, i que mai s'havia sentit a dir que no s'hagués atès els pobres de l'hospital -tant la part material com l'espiritual- i entenien que eren competència del sagristà.

Acabaven preguntant que s'oposés a les pretensions del síndic i que en cas d'insistir-hi es dirigís al sagristà per la qüestió dels comptes.

És curiós trobar, el 1764, un membre dels Fonalleras interessant-se, entre altres coses, per l'hospital de pobres de la vila, ja que uns anys més tard Francesc Fonalleras Vilallonga i Bordas va ser l'hereu universal del reverend Josep Baulida, clauer de l'església, amb l'encàrrec que els seus béns es destinessin a l'hospital de pobres de Llagostera.

I afegirem que en el document més antic que hem localitzat referit a l'hospital, del 16 de gener del 1552, el paborde³⁰ era un altre Fonalleras, de nom Joan.

Al llarg del temps l'hospital ha estat ubicat en tres llocs diferents i el seu origen es remunta al segle XVI, com a mínim, tot i que molt possiblement va ser fundat un o dos segles abans. L'emplaçament del primer hospital era molt a prop d'on hi ha l'actual i en terreny que va ser del mas Collell.

30. Paborde: el primer i principal en alguna junta o comunitat.

37 CONFLICTES A LES BANYALOQUES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 454, pàg. 285 i Ll. 463, pàg. 34 i 36.

A la part de tramuntana de l'enlairada vila, i ja al pla, hi ha una zona en la qual transcorren tres rieres o rieranys. La principal és l'anomenada Banyaloca i tot aquell terreny és conegut pel nom de "les Banyaloques". Segles enrere, quan l'actual carretera per anar a Girona encara no existia, en aquest lloc es concentraven la majoria dels horts i de les petites o grans parcel·les de cultiu que conreaven una bona part dels habitants residents dintre del nucli de la vila.

Davant el nombre de peces de terra de conreu existents, de tant en tant sorgien conflictes, principalment pel dret de pas, que no sempre se solucionaven amigablement. Explicarem dos casos que van ser denunciats davant del notari.

El primer va passar el 9 de desembre del 1757 i va tenir com a protagonistes el mestre de cases Joan Bassets, que va ser el perjudicat, i el seu cunyat i el nebot Jaume i Guerau Codolar, pare i fill.

Bassets va explicar al batlle Narcís Llambí i al notari el que havia passat entre les nou i les deu del matí. Quan estava fangant al seu hort, acompanyat del seu fill Llorenç, del jove paleta Jaume Miquel i del treballador Jeroni Bou, van veure que els Codolar passaven amb el carro i els bous riera amunt, per la propietat de Bassets. Els bous es paraven de tant en tant a menjar herba del marge i, com que no hi havia camí ni carretera, Bassets mentre els cridava, s'hi anava apropant. En atrapar-los els va recriminar dient que no podien passar per aquell lloc ja que era el seu hort i no hi havia cap pas públic. En sentir això Guerau Codolar va dir al seu pare *donaume lo bastó que ja lan trauré jo en nom dels diables*, i agafant el pal *me ha dado de arriba del carro algunos golpes y haviéndole yo quitado dicho palo y arrojado aquel a la otra parte del campo, ha tomado un palo del mismo carro y bajando de el me ha dado algunos palos y entre otros, uno en el brazo izquierdo con el qual me ha hecho caer en tierra (...)*. Un cop a terra el va seguir bastonejant i amb la punta del pal el va ferir a la cara. Davant del que estava passant i amb els crits de Bassets, els que esta-

ven treballant van córrer a auxiliar-lo; mentrestant l'agressor i el seu pare van continuar el camí, amb els bous i el carro, i el noi anava cridant al seu oncle *ira de Deu te toch ho has vist ara si so passat*.

Després d'aquesta agressió, el cirurgià Jaume Ballell el va visitar i curar, i va declarar al notari, en presència també del batlle, que Bassets tenia una contusió a la cara, a més de *fractura de hueso de la mandíbula y movimiento de dos muelas (...), una contusion en el brazo izquierdo y serca en medio de la articulación del codo con rompimiento de cutis, faltando allí cutis como a cosa de extensión de media pesseta*.

Joan Bassets va presentar la denúncia, però uns dies més tard la va retirar, tal vegada pressionat per la família, encara que en l'acta de perdó feta pel notari el dia 16 del mateix mes fa constar la fórmula acostumada en aquests casos de: *a ruego de algunas personas y solo a fin de hazer bien Perdono*.

El segon cas va passar el 15 de juny del 1764.

Joan i Guerau Borrell, pare i fill, tots dos sastres de Llagostera, tenien un tros de terra dit "el camp de Banyaloca" i, com altres vegades, per treballar-lo es posaven d'acord amb els germans Miquel i Antoni Rissech, pagesos, que tenien el mas que es coneixia com "la casa nova" molt a prop del camp dels Borrell. Per cert aquesta casa, situada al final del carrer de la Pau, havia estat el mas Saura. Un dels portals de la muralla exterior —el que estava situat a la plaça del Mercat i el carrer Major— es coneixia com el portal d'en Saura pel fet que el propietari d'aquell mas tenia una casa situada al costat del portal, dintre del recinte emmurallat.

Els germans Rissech van sortir de bon matí, amb un parell de bous cadascú, amb la intenció d'anar a llaurar la terra dels Borrell, ja que aquests volien fer-hi fesoles o "fesols menuts". Van passar per on passaven sempre per anar a aquest tros de terra, però quan van ser a l'alçada del que era propietat de Francesc Regolta, batlle de la vila, aquest, amb un tràmec a la mà, els va barrar el pas dient que de cap manera els deixava passar, ni pel camí ni pel camp. En aquell moment arribava Guerau Borrell i la seva dona Serafina i, veient els bous aturats, va dir a Regolta que, ja que allà tenia el camí per anar al seu tros de terra, passaria tant si volia com si no i va voler fer passar els bous; però Regolta va començar a donar cops de tràmec als animals per fer-los aturar i aquests, espantats, van tirar Borrell a terra. La seva dona, veient que tot s'anava embolicant, va dir al seu

home *Garau deixemnos de aixó que en trobantse Batlle com se troba ja se veu com se fa la justícia*. Regolta va dir diverses vegades al matrimoni Borrell que callessin i als germans Rissech que agafessin els bous i que marxessin.

I així ho van fer. L'autoritat, amb raó o sense, havia guanyat.

El 26 del mateix mes Miquel i Antoni Rissech van anar a la notaria, a instància de Guerau Borrell, a declarar el que havia passat aquell dia a les “Banyaloques”.

38 VENDA DE VI A SANT LLORENÇ

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 460, pàg. 143.

Cada any la Universitat de Llagostera subhastava l'arrendament de l'hostal i la taverna, que s'adjudicava al millor postor. Un dels avantatges que tenia l'arrendatari era el fet que ningú podia vendre vi a la menuda o a menys de dos mallals³¹. Si algú en venia, pagaria una sanció, una part de la qual seria per a ell.

El 1764 Jaume Crus havia guanyat la subhasta i per tant fins a fi d'any tenia l'exclusiva, tant al poble com al terme, del negoci de l'hostal i de la venda de vi; però li va sortir un competidor deslleial en la persona del traginer Joan Comas, àlies Castelló, que amb motiu de la festa de Sant Llorenç es va dedicar a vendre vi al detall amb el consegüent perjudici per a l'hostaler.

Així doncs, aquest va decidir denunciar-lo a les autoritats mitjançant Salvi Gay, porter reial i nunci jurat de la cúria del castell de Llagostera. Gay, per tal que en quedés constància, va demanar al notari que prengués nota que l'hostaler Jaume Crus en aquella data de 14 d'agost del 1764 havia notificat al batlle Francesc Regolta i als regidors Josep Lluhís, Guerau Valmanya i Josep Masferrer el requeriment següent:

Jaume Crus Hostaler del Castell de Llagostera, fa saber a V. ms. Honorable Srs. Batlle y Regidors de dit Castell, en lo acte de la notificació de la present posa en sa noticia com en lo dia de St. Llorens, deu del corrent mes de Agost, Joan Comas, alias Castelló, traginer de dit Castell, en la entrada de la casa de la Capella de St. Llorens vené per menor y per negociació públicament a vistas y ab siencia y paciencia de V. ms., vi a quants lin demanaren que foren molts, y tants que jo dit Jaume Crus no tinguí la menor venda y quedí perjudicat en crescudes quantitats.

Segueix explicant que en un dels capítols del contracte de la taverna i l'hostal se l'obliga a portar vi a la plaça de Sant Llorenç per la diada del

31. Mallal: mesura per a líquids, equivalent a 16 porrons.

Capella de Sant Llorenç. Escenari central de la festa del dia del Sant.

sant, i també el dia que se celebren les gales, i que es preveu que mentre duri l'arrendament cap persona de Llagostera o de fora no podrà vendre vi a una mesura inferior a dos mallals; qui ho faci, hauria de pagar una sanció de 3 lliures, de les quals ell cobraria una tercera part. Per això els demanava que fessin complir aquest apartat i li donessin el que li pertocava o bé, en cas de no fer-ho, ell s'ho descomptaria de l'import de l'arrendament que li restava per pagar.

Dos dies després els regidors, junt amb el notari que redactaria i en donaria fe, van contestar a l'hostaler dient que, com que el dia de Sant Llorenç no els havia fet arribar cap queixa contra Joan Comas per vendre vi a la menuda, van creure que tots dos hi estaven d'acord, perquè mentre aquest feia la venda a la casa de la capella *ahont era y fou lo ajust de la gent*, ell estava situat en un altre lloc, motiu pel qual no els va estranyar. Per tant, van considerar que no tenia raó de queixar-se ja que havia passat el moment de presentar la denúncia, cosa que si hagués fet el mateix dia, ells haurien actuat en contra de l'intrús. A més de desestimar la petició de l'hostaler, no els va agradar gens el to i l'amenaça que els feia de cobrar la tercera part de la sanció o, en cas contrari, de descomptar-ho del que que-

dava per pagar de l'arrendament anual. Els regidors van replicar que *protestaven de tots danys, prejudicis y gastos y de tot lo demás lícit y permés de protestar y de no perjudicarse a la via executiva los competeix en virtud del acte de arrendament per la cobrança del preu de aquell*.

Amb aquesta resposta Jaume Crus quedava advertit que els regidors volien cobrar l'arrendament complet.

Pel que sembla, a més a més de no haver fet ni cinc de calaix, Sant Llorenç li havia girat l'esquena...

Han passat més de dos segles i la festa de Sant Llorenç encara es manté viva. Una tradició que sortosament s'ha celebrat fins als nostres dies, una festa de veïnat de les més animades que s'han conegut.

No fa gaires anys —cinquanta o seixanta— eren dos dies de tràfec per a la pagesia de Sant Llorenç. Ja començava el dia abans, per deixar-ho tot preparat per a l'endemà; per al veïnat era la gran diada. Al matí del dia de la festa arribaven els familiars forans, els quals eren rebuts amb molta joia i complimentats amb la màxima cordialitat, atès que era l'única ocasió de l'any que tenien —a menys que hi hagués una desgràcia— per retrobar-se i estar tots plegats, ja que no hi havia la facilitat de desplaçament ni els mitjans que tenim en l'actualitat.

A les dotze tots junts anaven a la capella per assistir a la missa dedicada a Sant Llorenç, patró del veïnat, i en haver complert amb el precepte litúrgic, les mestresses tornaven a casa a preparar la gran taula que havien d'ocupar amfitrions i forasters, mentre que els homes i la joventut es quedaven per puntejar les tres sardanes que els músics es disposaven a tocar. En finalitzar, tot fent la xerrada, s'anaven recollint a les seves respectives cases on els esperava un dinar abundant.

A la tarda hi havia una sessió de ball i aquí acabava la festa.

De fet no era ben bé així, ja que quinze dies després, per Sant Bartomeu, se celebraven les Gales, que era una festa més senzilla i també molt animada, que consistia en una berenada i una ballada de sardanes.

S'ha de reconèixer i agrair a les persones de generacions passades i presents que han sabut i volgut mantenir un caliu durant tot l'any i que l'han avivat, precisament, quan torna a arribar aquest dia, el 10 d'agost, la festa del veïnat de Sant Llorenç.

Malauradament no podem dir el mateix de les Gales, atès que no fa gaires anys que es van deixar de celebrar.

39 PETITES HISTÒRIES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 448, pàg. 64.

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 454, pàg. 29 i Ll. 461, pàg. 45.

Tal com apuntem en un dels primers capítols, els llibres de les escriptures redactades pels notaris ens ajuden a conèixer un xic més els fets protagonitzats pels nostres avantpassats, perquè són com una mena de font d'on brollen trossos d'història, ja que registraven tot el que afectava els membres de la comunitat en temes polítics, socials o econòmics, com podien ser els nomenaments de batlles, jurats o regidors, les reunions per decidir l'impost sobre el gra o l'allotjament dels soldats a les cases, l'arrendament de la fleca, la gabella, l'hostal i la taverna, etc., a més dels testaments, requeriments, contractes de treball, de vendes i tot el que requeria la presència del notari per deixar-ne constància i donar-ne fe, fins i tot aquestes petites històries que relatem a continuació:

El mestre de cases Joan Bassets va demanar a Pere Aymerich, pagès de 36 anys, que li fes el favor d'anar amb el notari a explicar-li el que havia sentit el dia anterior quan anava a missa.

Aquest li va fer cas i el mateix dia de Sant Joan del 1743 va visitar-lo dient que prenguéss nota que ahir al matí quan anava a l'església *y subia por el camino vulgo llamado del Pahiment, muy cerca de dicha Iglesia, ohí como Pedro Codolar y Francisco Bassets Licenciados, los dos de dicho Castillo de Llagostera, tenian entre ellos algunas palabras y entre otras ohí yo dicho testigo Declarante como el dicho Pedro Codolar dijo a Francisco Bassets estas palabras en Idioma catalan: Tu estás borratxo, o has begut massa.*

El declarant va continuar cap a l'església per assistir a missa i no va entendre res més del que van seguir dient.

I aquí s'acaba la declaració, intrascendent a primer cop d'ull, però tal vegada va tenir algunes conseqüències...

El notari va estendre el document, fet en tota regla i amb l'escrivent Francesc Gironí i Rossell, que trobarem en l'altra història, i el confiter Josep Francesc com a testimoni.

El dia 21 de desembre del 1755 es va casar Francesc Ribot, vidu, de Llagostera, amb Maria Gironès, de Santa Cristina d'Aro.

La plaça de la Llibertat. Davant aquesta casa de la plaça de la Llibertat es varen barallar Narcís Taco i Joan Tarrè l'any 1766.

L'enllaç va tenir lloc al vespre i quan els nuvis eren a casa seva –a l'actual carrer Alt de Girona- molta gent es va reunir davant del seu domicili i van estar-s'hi *haziendo bulla, vulgo el Abat, al viudo*. Quan estaven més engrescats va sortir Francesc Gironí i Rossell, veí dels nuvis, amenaçant la gent amb una arma de foc i cridant que ja n'hi havia prou de tant xivarri. Això almenys era el que la gent comentava els dies següents.

Davant d'aquest rumor, passats uns dies es van presentar davant del notari el cirurgià Miquel Oliver, el mestre de cases Joan Bassets i el jove cirurgià Llorenç Mundet, declarant que *por la noche de Santo Tomás veinte y uno de deziembre próximo pasado de mil setecientos sinquenta y sinco estuvieron en la casa habitacion de Francisco Gironí y Rossell, escriviente de dicho presente Castillo passando en ella conversa junto con el mismo Gironí y Tomás Vilar y Llach, labrador y otros hasta las onse horas de la misma noche quando ya se havia retirado toda la gente en la calle de dicha casa*.

Continuen detallant que no solament no van veure Francesc Gironí amb alguna arma de foc amb la qual pogués amenaçar els que feien gresca al carrer, sinó que tota l'estona va estar present amb tots els que estaven fent tertúlia.

Això és el que van testimoniar, a instància de Gironí, el 9 de gener del 1756.

Defensaven la veritat o era una manera de voler-ho rebatre negant-ho?

L'altra petita història va tenir com a protagonistes dos veïns que vivien a la plaça de Dalt.

El 7 d'octubre del 1766 Narcís Taco i Xurrich, treballador, i Joan Tarré, taper, van començar a discutir davant de casa seva fins que van arribar a les mans. Tarré va agafar Taco pels braços i el va rebotre a terra, amb la mala fortuna que aquest últim va quedar *ferit en la part occipital de mon cap, lo que tal vegada no pensava fer lo dit Joan Tarré*. El resultat va ser que van tancar Tarré a la presó.

Narcís Taco va anar amb el notari per deixar constància dels fets i a més per exposar un tracte per treure el seu agressor de la presó. Va dir-li que *absolch, difinesch, remeto y perdono al dit Joan Tarré, ausent, en ma y poder del Notari baix escrit, perqui tóquia y tocar puga estipulant. La dita ferida y tota injúria, culpa y pena y tot odi, rencor y mala voluntat y totas y qualsevols questions y accions, e Instancias Civils y Criminals y altres qualsevols que contra ell y sos bens pogués fer mourer (...)*

De tota manera aquest perdó anava lligat al fet que Tarré es fes càrrec de *pagar las medicinas, gastos y caldos de la curació de dita ferida y demás dependents y aixibé de donar y pagar set sous barcelonesos per quiscún dia que estaré detingut en casa y privat de treballar a ocasió de la mateixa ferida.*

Aquestes eren les condicions per retirar els càrrecs, amb la promesa de no moure ni un dit en contra seva a partir d'aquell moment.

Estem davant d'un bon home, que després d'haver estat ferit per un veí impetuós el perdona com si res no hagués passat. Encara que li imposa unes condicions que fan meditar una mica.

Potser es tractava d'un aprofitat per tenir unes vacances pagades? Qui ho sap.

40 PURESA DE SANG

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 460, pàg. 148 i 152 i Ll. 461, pàg. 156.

Ens trobem davant tres casos en què es posava en qüestió la puresa de sang de tres vilatans, de professió cirurgians; dos d'ells exercien a Barcelona i l'altre a Girona. Davant d'aquest dubte van buscar uns testimonis que desmentissin el supòsit a què s'enfrontaven.

L'11 de novembre del 1765 es van presentar davant del notari Sebastià Carreras, de Llagostera, Joan Tarré -pagès-, Joan Borrell -sastre- i Jaume Pigrau -treballador-, tots ells veïns de la nostra vila, a petició de l'interessat, el jove Benet Francesch, que exercia a Girona. Tots tres van testimoniar que:

Conocen y tienen tratado a Benito Francesch, mancebo Cirujano natural del Castillo de Llagostera y de presente practicante el arte de Cirurgia en la Ciudad de Gerona y que assí mismo conocieron y tuvieron tratados a Josep Francesch, confitero del mencionado Castillo y a Ignés Francesch y Depers consortes, padres del nombrado Benito Francesch y que tanto el dicho Benito como los nombrados sus padres fueron respectivamente profesores de la Sta. fee Católica Apostólica y Romana y que no han oido dezir que aquellos ni ninguno de sus antecesores viniessen o procediessen de Sarracenos, luteranos, moros, turcos ni otra mala Secta, ni que hayan exercido ningun oficio vil y que jamás hayan sido penitenciados por el Sto. tribunal de la Inquisición (...).

Continuaven dient que tots ells eren gent de *bona vida*, fama i costums i que afirmaven saber-ho perquè coneixien tant Benet Francesch com els seus pares i avis, a més d'haver-ho sentit a dir a la gent més vella del poble. Sis dies més tard, a instància de Josep Fonalleras, pagès, Jaume Pigrau i Josep Barthomeu van anar amb el mateix notari per declarar a favor de Sebastià Fonalleras, resident a Barcelona.

El document és força semblant a l'anterior. Els testimonis donen bones referències de Sebastià, dels seus pares i també dels avis paterns i a tots ells els tenen *por buenos cristianos, límpios de raza alguna de Moros*,

judios y Sectarios i els consideraven també homes d'honra, honor i bona fama. Això ho sabien perquè havien tractat amb tots ells, eren fills del mateix lloc i no havien sentit mai dir res en contra del que havien declarat.

L'any següent, el 16 de novembre del 1766, a petició de Guerau Pujol es van presentar a casa del mateix notari Carreras el cirurgià Miquel Oliver i els treballadors Josep Dalmau i Jaume Carreras, per declarar a favor del seu fill Antoni Pujol, resident com l'anterior a Barcelona.

Es dona la circumstància que aquest descendia d'una família de cirurgians ja que tant el pare com l'avi Francesc, difunt, havien exercit o exercien aquesta professió.

Igual que els altres dos casos els declarants deien que aquella família estava neta i per tant no estaven “contaminats” per cap raça “impura” o cap secta, a més de ser tots ells uns bons cristians i *hombres de honor y buena fama sin que jamás ninguno de los dichos haya exercido oficio vil ni baxo o de poca honra*.

Els tres cirurgians de Llagostera devien quedar tranquils amb les declaracions dels seus convilatans. Devien mostrar el document amb orgull a qui dubtava d'ells.

Encara que la Inquisició havia perdut força en aquells anys, hi havia persones i també determinades professions –cirurgians, metges, curanderos, etc.- sospitoses de ser descendents d'infidels conversos per conveniència –per no ser expulsats del país- i per tant encara eren vigilats, no fos cas que els quedés alguna arrel dels seus avantpassats..., de mala sang.

41 DESCENS DE VENEDORS AL MERCAT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 463, pàg. 19.

L'any 1766 van ser elegits diputats de la Universitat o Ajuntament de Llagostera Jaume Rissech i Jaume Ballell. Aquest càrrec comportava tenir les atribucions de *discorrer y establir las reglas económicas que aspirian en afavorir la llibertat del Comers dels Abastos y a la major utilitat del surtiment comú perquè axis tingan efecte las Reals resolucions de S. Magestat y de son Supremo Consell*.

Feia temps que al mercat setmanal es notava un descens de participació de venedors locals, que preferien anar a altres llocs a vendre el gènere que fer-ho al seu poble. Davant d'aquesta situació anòmla, els nous diputats van decidir buscar una solució perquè els vilatans estiguessin degudament abastats.

El 21 d'agost d'aquell 1766 tots dos diputats es van reunir a casa del notari Sebastià Carreras, amb el batlle Narcís Llambí, els regidors Bernadí Tarré, Pere Crexell i Jaume Gasconell i el síndic procurador Josep Fonalleras, als quals van exposar el problema que representava la falta de venedors locals els dies de mercat, cosa que no es podia tolerar perquè *lo present Poble y Vila de Privilegi y pcessió de tenir públich Mercat tots los dias de Divendres y que est mercat no está bastanment provehit per lo abast Comú*.

Van continuar informant-los que molts dels particulars del poble i del terme que disposaven de grans i altres gèneres comestibles per vendre no els portaven al mercat de la vila, sinó que anaven a places i mercats d'altres pobles. Per posar fi a aquesta manera d'actuar, van proposar avisar tots els possibles venedors locals per advertir-los que se'ls sancionaria amb 3 lliures barceloneses, o més si calia, si continuaven venent només a les altres poblacions. Per poder-hi anar, primer havien de vendre al mercat de la vila.

Un cop tots els assistents van estudiar aquesta proposta, es va acordar fer-ho tal com deien els dos diputats *mentre no se oposia a ningun ordre Real, ni altre Superior*, i confiaven que els interessats respondrien a la seva exigència perquè el mercat local tornés a estar ple de queviures, com temps enrere.

Tres dies després, el nunci Narcís Barti va fer un ban informant els veïns del que havien acordat les autoritats.

Hem de creure que la resolució acordada pel govern de la Universitat fou acatada pels mercaders locals, ja que si no la complien serien sancionats amb una pena pecuniària com ens manifesta el present document, que no ens aclareix per què els esmentats comerciants preferien anar a mercader en altres localitats deixant de banda la pròpia. Així que ens haurem de quedar sense conèixer els motius que els van impulsar a obrar d'aquesta manera.

L'any 1324 el rei Jaume II va concedir a Llagostera un mercat setmanal. Actualment té lloc els dijous, però no sempre s'ha fet aquest dia de la setmana, ja que es va començar a celebrar els dimecres. Durant un temps es va fer els diumenges, més tard es va passar als dilluns i, com expliquem en la present història, també els divendres van ser dies de mercat

42 TRIFULGA FAMILIAR

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 461, pàg. 67.

En un dels capítols anteriors hem pogut observar com es preocupava el cirurgià i estanquer Guerau Pujol pel bon nom del seu fill Antoni i també hem vist tres veïns declarant que aquest provenia d'una família cristiana, d'honor i bona fama.

Si això passava el mes de novembre del 1766, cinc mesos més tard trobem de nou Pujol en una disputa amb una parella, que ni més ni menys eren el seu fill Antoni i la muller d'aquest, Josepa Morat.

Després d'un temps de calma, aquesta baralla seria el preludi de nous enfrontaments amb altres veïns i estaments locals en anys successius.

El 2 d'abril del 1767 Pujol va fer un requeriment al fill i a la nora, amb amenaça *que si dins lo termini de dret no pagau la Cortera de forment y altres cosas, vos protesta que passará a fer vendre las faldillas en lo públich (...).*

Segons deïa, el dia 5 del mes anterior se li havien emportat una quartera de blat i altres coses que no especifica. Després de parlar amb ells, li van prometre que ho pagarien abans de vuit dies. Però com que no se'n va refiar, els va fer signar un document en què reconeixien el deute i els va exigir que li donessin una penyora; li van donar unes faldilles.

Ara, com que feia dies que havia vençut el termini fixat per pagar el que se li havien emportat, els amenaçava dient que si no pagaven es vendria les faldilles i, després, del que en cobraria descomptaria les despeses per fer la venda i veuria si n'hi havia prou per liquidar el deute.

Per als comunicats, pare i fill van comptar amb el porter reial i el notari, com era costum.

L'endemà l'Antoni, que era professor de cirurgia, va contestar el requeriment que li feia el seu pare en què *li demana la satisfacció de una cortera de blat y altres coses per las quals feu fer (sens dret ni rahó) aprençió de sa Persona suposant abersalin portadas de sa casa y per librarse de dita aprençió li fou precís firmar obligació de tornarlas y per la seguretat entregar las faldillas (...).* També al·legava que havia signat sota pressió del seu pare, que havia actuat irritat i intempestivament, culpant-los, sense

Carrer Major. La casa número 2 de l'actual carrer Major era l'estanc del cirurgià Guerau Pujol.

raó, d'haver robat. Considerava que el paper signat en aquelles condicions no tenia cap valor, ja que eren innocents del que se'ls imputava.

Per tot això exposat demanava al seu pare que cancel·lés *dita obligació per ell dit Anton firmada, per ser violentament feta (...)*. A més li deia que tornés les faldilles o, en cas contrari, *protestava a tots danys y gastos y perjudicis* i es reservava el dret d'emprendre accions en contra seva.

Després del mal tràngol que van passar tots plegats, es pot assegurar que ho van solucionar amistosament, ja que uns mesos més tard Antoni Pujol i la seva muller van nomenar Guerau Pujol procurador, amb plens poders perquè en nom de tots dos *puga difinir y remetre tant los preus y propietats, com en les annues pencions y puga demanar cobrar y rebre (...)*.

L'octubre del 2004 es van enderrocar dues cases de l'actual carrer Major. La que fins llavors corresponia al número 2 i que era més propera a la plaça de la Llibertat va ser el domicili de Guerau Pujol i, per tant, on va haver-hi l'estanc.

Antigament les dues cases en formaven una de sola, habitada per Saura, pagès que va donar nom a un dels portals de la muralla, que estava situat al costat de l'habitatge.

43 S'HAN ACABAT ELS DEUTES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 462, pàg. 45 i 46.

El 26 de febrer del 1769 es va convocar una reunió dels veïns en Consell General. Ben segur que va ser una de les més plàcides dels últims anys i que va deixar un bon record a tots els assistents, uns cent sis, que, a més de les autoritats, van acudir a la crida que aquestes havien fet.

En capítols anteriors hem pogut conèixer les grans dificultats econòmiques per les quals va passar la Universitat o Ajuntament de la nostra vila, durant moltes dècades, i com el deute va arribar a fer-se una bola gegantina en forma de censals i pensions, que va obligar les autoritats a demanar autorització reial per imposar-se un trentè (una part de cada trenta) del gra que es recol·lectava al terme de Llagostera. Aquesta petició es va fer l'any 1752³².

La prova que va ser un encert prendre aquesta mesura la tenim en la reunió que comentem i que va ser presidida pel batlle Guerau Nadal, els regidors Narcís Llambí, Joan Vicens, Guerau Madreny i Jaume Fullà, el síndic procurador Pere Vidal, el síndic Josep Lluís, el diputat Francesc Fonalleras i, com a secretari de l'Ajuntament, Gaspar Buada, metge.

Aquest últim es va dirigir als assistents dient:

Muy señores nuestros, el motivo de haver hecho congregar a Vms. es que ya saben que a los Seis de Mayo de Mil Sete Cientos Sinquenta y Seis por hallarse el Comun vexado de diferentes censos y pensiones corrientes y atrasos y por este fin haver acudido a S.Magestad (que Dios guarde), se sirvió conceder facultad a este Comun para imponerse un treinteno sobre los granos de que se paga diezmo, con cláusula privativa de que su producto solo sirviese para redimir los censales a que estava obligado dicho Comun y pagar los atrasos y penciones corrientes y como de los efectos del referido treinteno que ha finido ya, quedan extinguidos los censales y atrasos y penciones y queden sobrantes doscientas noventa y dos libras (...).

32. Vegeu: Reunió per afrontar la greu crisi econòmica de la Universitat.

En sentir aquestes paraules, els assistents a l'acte devien estar contents i alleujats per aquesta bona nova. Després d'anys de sacrificis, havien aconseguit liquidar els deutes.

El secretari va continuar exposant als vilatans que, ja que havien sobrat diners *y como el Comun se halla sin casa comun para mesón, ha recurrido al Señor Intendente General del presente Principado para que se dignase conceder licencia para que los sobrantes se convirtiesen o para comprar una casa para mesón y archivo del Comun, o bien se pudiesse continuar el treinteno de granos para la compra o fábrica de dicha casa por convenir así al dicho Comun (...).*

L'intendent els havia contestat que, com a resultat de l'informe rebut i el del comptador general de Llagostera, per la seva part autoritzava el que acordés el poble reunit en consell obert, que era el que estaven fent en aquells moments.

Després de parlar el secretari Gaspar Buada, els reunits van debatre i acordar el que va semblar més indicat per al poble i es van inclinar per destinar les lliures sobrants a comprar o fer construir una casa que servís d'hospital. En cas de faltar diners, aleshores cada veí aportaria la part corresponent.

De moment s'aparcava el fet d'imposar-se el trentè, com s'havia aplicat durant els últims anys.

L'esforç i la constància de tots els llagosterencs havien donat fruits i d'aquesta manera es va passar de ser un poble angoixat pels deutes a ser una comunitat que mirava cap al futur i que va acordar adquirir el que seria un dels primers immobles de propietat municipal.

44 DISPUTES ENTRE SAGRISTÀ I CIRURGIÀ

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 462, pàg. 50 i 51.

L'any 1769 va ser principalment conflictiu per al vell conegut del lector, el cirurgià i estanquer de Llagostera, Guerau Pujol, ja que el trobem barallant-se amb el prevere i sagristà de la vila. Al mateix temps tenia un contenciós amb les autoritats que va necessitar la intervenció del governador de Girona, com podrem comprovar en l'altre capítol.

El 27 de febrer d'aquell 1769 Pere Martí, prevere i sagristà, va entregar al porter reial Narcís Barti un requeriment per portar-lo a Guerau Pujol. L'endemà Barti va passar per casa del notari perquè aquest en donés fe. El sagristà deia a Pujol que:

Ignorar no pot Vm. Sr. Garau Pujol, Cirurgiá del Castell de Llagostera, com al primer de Setembre del any Mil Setcents Sinquanta y Sis, haventme jo desconduptat ab lo Señor Miquel Oliver, Cirurgiá, respecte de no poderme desbravar per haberseli closos los dits de la ma dreta, diguí a Vm. si se volia conduptar ab mi ab los mateixos pactes de dit Señor Miquel Oliver y me respongué, que li donava jo de condupta per cada any y jo li responguí tres cortans grossos de blat y Vm. me digué que era poch, jo li diguí que si no volia blat li donaria vint y vuyt rals de ardots³³, com donava al Señor Jaume Mundet y me digué que a vint y vuyt rals quedávam a conduptats y ab est supost me ha vingut a desbravar y curar fins als Vint y Sinch de Febrer del corrent any (...).

Durant tretze anys ambdós van mantenir bones relacions –dos dies abans de fer aquest escrit encara el va visitar–, però aquestes es van trencar sobtadament. En tot aquest llarg període d'estar aconductat, el sagristà no havia abonat el preu acordat al cirurgià, però el motiu era que aquest li devia diners i mai havien passat comptes. Van començar les hostilitats en el moment que Pere Martí es va negar a deixar diners a la muller de Pujol.

33. Ral d'ardit: equivalent a 24 diners.

Davant aquest fet aquest va reaccionar de mala manera dient que el sagristà era un bergant, cosa que va arribar a oïda de l'interessat.

El requeriment fet a Pujol continuava amb un resum del que havia passat entre tots dos i del que li devia. Per començar, *me estava devent pencias de aquells dos Censals que feya dels Aniversaris de Llagostera, lo un de tres lliuras, tres sous de penció annuals y lo altre de una lliura, deu sous*. El 26 d'abril del 1755 va deixar a Raimunda –muller de Pujol- 6 lliures, 18 sous i 9 diners que van servir *per traurer a Vm. de la presó de Barcelona*.

L'1 de maig li'n va tornar a deixar; aquesta vegada van ser 2 duros d'ardit, 3 lliures i 15 sous, que havien de servir per anar a Barcelona a buscar Pujol. També en l'escrit li recalava que li devia un matalàs d'un valor de 7 lliures *que prengué al Encant del difunt Domer Rigó*. A més d'això, mentre Pujol era a la presó, la seva dona havia d'anar a Girona a pagar el tabac i va tornar a recórrer al sagristà i aquest li va deixar 1 lliura, 2 sous i 6 diners.

Fins aquí, això és tot el que devia Pujol al sagristà Martí, motiu pel qual aquest no li havia pagat res per aconduir-lo.

El 25 d'aquell mes de febrer se li havia tornat a presentar Raimunda Pujol dient-li que el seu marit era a Girona i li demanava si li podia deixar una dobla de quatre *per anar en Barcelona respecte de que Dn. Francesc Ratés, visitador de les Rendas del tabaco havia tret de la presó a Jaume Carreras, álies Gabaix*. Pere Martí devia estar una mica cansat de tornar a fer de banquer i aquesta vegada li va dir que no els hi podia deixar.

Pujol devia agafar una enrabiada tan monumental davant la negativa que el va portar a malparlar del sagristà en públic, cosa que aquest va fer constar en l'escrit de requeriment: *no duptá Vm. en dir que lo Sagristá era Un Vergant, per molts vegadas, lo que ohí Bonaventura Crus, Rafel Carreras, Narcís Matheu y Pere Gandol. Y lo endemá dia Vint y Sis no duptá Vm. en blasonar altre vegada en sa casa, que lo Sagristá de Llagostera era un Vergant, lo que ofengué als ohidos de Isidro Maymí, Josep Sabater y Rafel Carreras que se trobaven en sa casa*.

Al final de l'escrit Pere Martí requeria a Pujol que li digués quins motius tenia *per denigrar mos honors y sacerdotal carácter*. Al mateix temps esperava una satisfacció o en cas contrari recorreria contra ell. També li demanava que anés a pagar el que li devia i que descomptarien l'import d'aquells anys d'estar aconduït. I per últim li comunicava que prescindia dels seus serveis.

El mateix 28 de febrer Guerau Pujol va contraatacar responent al seu oponent Pere Martí seguint la mateixa via, és a dir, va entregar l'escrit a Bartí i aquest, visitant prèviament el notari per donar-ne fe, va portar-lo al destinatari.

La contesta començava dient:

Jo Garau Pujol responent al voluntari recariment del Rnt. Pere Martí de Tossa, vuy Sagristá de Llagostera: Dich que se nega lo suposat per dit Rnt. que may per may a ejustat ab esta part Condupta (...).

Seguia explicant que, malgrat que no estava aconducat amb ell, era cert que l'havia visitat i curat diverses vegades i negava que li *deixás diners graciosos una vegada que de ells son a bon compta de las dietas me feu fer a Gerona devant lo Rnt. Vicari General per declarar, com declarí dos cents sexanta y tres articles per las defensas de la Causa aportavan diferents Pagesos contra Vm. en la Curia eclesiastica, a mes de altres Causas.*

Pujol considerava que els diners manllevats al sagristà quedaven saldats i que aquest li devia les visites i cures que li havia fet. També feia constar que estava molt ressentit pel tracte donat a la seva muller i, a més, esperava cobrar el que li devia.

D'haver-lo tractat de bergant, no en deia res.

45 LA UNIVERSITAT CONTRA GUERAU PUJOL

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 462, pàg. 59 i 60.

El cirurgià i estanquer Guerau Pujol es va negar a pagar la contribució personal al·legant que com a estanquer estava exempt de pagar aquest impost i, per tant, ell no pagava i punt.

Els regidors van decidir posar-ho en coneixement del governador de Girona per saber si pel fet de ser estanquer gaudia o no d'aquest benefici. I van fer l'escrit següent:

Con la mas atenta veneración exponen a V.S., como Gerardo Pujol Cirujano y Estanquero del tabaco de dicho Castillo posee y es dueño de una casa y diferentes piessas de tierra sitas en el referido término y no obstante se deniega en pagar el personal con el pretexto de tener alguna excempcion por esser Estanquero. Y como el Bayle no se atreva a apremiarle o mandarle pagar. Por tanto acuden a V.S., para que se sirva declarar si por ser Estanquero del tabaco queda el dicho Pujol eximido de pagar el personal y en caso de no tener tal excempcion, se sirva mandar al Bayle le mande pagar (...).

El decret del governador va ser curt i precís:

Gerona Quinse de Marso de Mil Sete Cientos Sesenta y Nueve.
Respeto a que Gerardo Pujol por razon de Estanquero no está exento de la contribución personal. Los Regidores suplicantes le obligarán a la satisfacción segun costumbre.
Sarassa.

El Diumenge del Ram els regidors es van presentar a casa de Pujol amb la resposta del governador i el van pressionar perquè pagués l'import de la contribució personal. Hi devien anar ben preparats ja que en l'acta que després va fer el notari deien que hi havien acudit *con la prevenció que se juzgó necessaria a la prevista resistència de dicho Pujol*. Hi va haver un llarg estira-i-arroonsa, amb paraules gruixudes, *expressiones para poner en falta de razon el negocio a voces y voces tan impropias como aquellas de que usa y por las que siendo, como son, calumniosas y denigrativas, se*

haze acrehedor del debido castigo. Malgrat tot, els regidors van aconseguir que els pagués 15 pessetes, de les quals 12 corresponien a la contribució i les 3 restants al recàrrec per la demora.

Pujol entenia que la millor defensa era un bon atac i, per tant, va dirigir un requeriment als regidors, del qual no ens ha quedat constància del contingut, però pel que li van contestar podem entreveure que era molt fort. Per respondre a Pujol, el 21 de març del 1769 es van reunir el batlle Guerau Nadal i els regidors Narcís Llambí i Guerau Madreny amb el notari Pau Calsa a la veïna població de Cassà de la Selva, on residia aquest.

En l'escrit li van dir que ells tenien l'obligació d'exigir i cobrar el tribut personal i que altres vegades ja l'havia pagat, tot i ser estanquer; a més, no era veritat que els que venien tabac abans que ell estiguessin exempts de pagar la contribució personal, ja que es venia a la gabella i l'arrendatari pagava aquest impost. A més, era una calúmnia dir que quan van anar a casa seva, per la diada del Ram, havien entrat tumultuosament, amb molta fressa, ja que només van prendre algunes precaucions; al mateix temps l'acusaven per la manera com els va escridassar, amb calúmnies incloses.

Com que Pujol els havia demanat un rebut del que havia pagat i els acusava de no haver-lo volgut fer, en l'escrit també li deien que *así fué temeridad solicitar el recibo de los Regidores con la firma y con el sello del Común, pues que solo lo da el Collector*, però ells sempre respondrien del cobrament de les 15 pessetes.

Acaben dient-li que, *dando la presente por respuesta a dicho voluntario y calumnioso requerimiento y salvándose el derecho para instar el Castigo por su Calumnia y denigracion dende y como convenga, reprotestan a dicho Pujol de todos daños, perjuhicios y costas y demás lícito de protestar.*

Durant uns quants anys hem trobat Guerau Pujol en diversos afers, fins a arribar a ser un protagonista destacat en el present recull d'esdeveniments de la història local.

El que va ser el primer estanquer de la vila va tenir una vida intensa i agitada i, gràcies als notaris, alguns dels seus actes han arribat fins als nostres dies. Aquest cirurgià, l'hem vist envoltat de polèmiques, baralles i enemis-tats amb vilatans, el clergat, les autoritats locals i fins i tot amb el seu fill i la nora. En resum, que va tenir una vida semblant a una trama novel·lesca. Quan tenia cinquanta anys va vendre la casa a Josep Vidal, de Panedes, i va traslladar la seva residència a Sant Feliu de Guíxols. Era l'any 1773.

46 INCIDENTS AMB LA TROPA A CAN FONALLERAS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 464, pàg. 61, 67 i 87.

Els Fonalleras eren una de les famílies més importants i influents de Llagostera.

En un document del notari Francesc Tió figura el que podria haver estat la norma, almenys durant un cert temps, per poder conservar i millorar el patrimoni i el llinatge de la família, com era escollir el futur membre que passaria a formar-ne part mitjançant el matrimoni.

El 26 de juliol del 1769, a instància de Josep Fonalleras d'Aluad Bordas i Vilallonga, es van presentar a la notaria Antoni Nualars, de noranta anys, Esteve Aymerich, de vuitanta, i Tomàs Gotarra, de setanta, per declarar que tant Josep Fonalleras com el seu pare, l'avi, el besavi i el rebesavi —els quatre últims, difunts— eren i havien estat homes de bona fama *y de toda recomendación sin haber ejercido oficio vil, ni mecánico, si que solamente vivian de sus patrimonios con todo esplendor y como a tales fueron y han sido siempre públicamente tenidos*.

Segons afirmaven els tres declarants, havien conegut i tractat tots ells i els coneixien bé i, a més, se sabia que la família Fonalleras emparentava, mitjançant el matrimoni, *con las personas y casas de mayor estimación y patrimonio de todo el Ampurdan y presente corregimiento*. A més, tenien la plena confiança del marquès d'Aitona, baró del castell de Llagostera i Caldes, que els havia elegit moltes vegades com a regidors i batlles de Llagostera. Recordaven que el marquès havia encarregat al rebesavi, de nom Joan, que cuidés totes les seves rendes del castell i baronia.

Uns mesos més tard d'aquesta declaració, la família Fonalleras va ser protagonista, involuntària, d'un episodi de prepotència i violència per part de la tropa que buscava allotjament al nostre poble. Fets que es repetien, com quasi sempre, quan arribaven els soldats a la vila.

Entre la una i les dues de la tarda del 22 d'abril del 1770 la calma de la petita vila que era el castell de Llagostera es va veure pertorbada per l'arribada d'un destacament de vint-i-quatre soldats del Regiment de Guadalajara, amb el tinent *Juan de Arango* al capdavant.

Durant una estona es van dedicar a recórrer els carrers del poble, acompanyats per monòtons tocs de tambor, fins a arribar a la plaça de Dalt. Allà van preguntar per algun dels regidors de la vila, però en no trobar-ne cap van demanar pel secretari de l'Ajuntament. Passada una estona va comparèixer el fill d'aquest dient que el seu pare estava absent i preguntant què volien. El tinent li va explicar que demanaven que se'ls proporcionés allotjament al poble. El jove els va acompanyar a la casa de Guerau Barceló³⁴ i després a la *del cavallero Albert*³⁵. Cap de les dues cases no van agradar a l'oficial i va dir al noi que els acompanyés a veure'n d'altres. Llavors els va portar a casa de Josep Fonalleras³⁶, però advertint que aquella família estava exempta d'allotjar la tropa. El tinent va preguntar si era la més gran i en contestar-li que sí ja no va voler escoltar res més i ràpidament ell i bona part dels soldats van entrar a la casa *apoderándose con mucha autoridad de la entrada y puertas que dan a ella*.

Amb el rebombori que hi havia, va comparèixer Francesca Fonalleras i Vilallonga per veure què passava. El tinent la va informar de la situació i aquesta va contestar que no els podia allotjar a tots de cap manera, tenint en compte que eren quatre dones i el seu fill Josep, però que aniria a buscar algun regidor perquè els repartís en altres cases. Dit això va sortir al carrer i va trobar el seu fill, a qui va explicar el que passava i va demanar que vigilés la casa mentre ella anava a buscar algun regidor per aclarir la situació.

Tan bon punt Josep Fonalleras va entrar a casa seva *se alborotó así el oficial como la tropa y sacando las bayonetas al fusil y espada en la mano mandaron salir fuera a todos los que estaban en casa y hasta los mismos dueños*. Josep Fonalleras, que els soldats havien empès a fora el carrer, va tornar a entrar a la casa, fet que va motivar una reacció violenta per part dels militars que el van colpejar diverses vegades, tant al cap com en diferents parts del cos. Davant els cops que donaven al seu nét l'àvia va intervenir, abraçant-lo, mentre escridassava els soldats dient que no el maltrac-

34. Actualment el número 21 del carrer de Sant Pere.

35. Actualment coneguda com "la Torre".

36. Actualment el número 15 del carrer de Santa Anna.

Can Fonalleras. Carrer Santa Anna. La família Fonalleras estava exempta d'allotjar soldats de la tropa.

tessin més. Així, aquella dona intrèpida i decidida va evitar que seguissin castigant el seu nét que ja començava a sagnar per les diferents ferides al cap produïdes pels cops de fusell, *y se tiene por cierto que de no haver sido esta diligencia atendiendo al alboroto lo habrian tratado muy de mala manera y no menos hirieron a otros*.

Els ànims es van anar escalfant, al mateix temps que molts veïns s'apropaven per observar el que passava. Alguns d'ells s'hi van acostar tant que també van rebre alguna patacada, com la que van donar a Josep Estrach quan pretenia calmar-los dient que estaven maltractant Josep Fonalleras, propietari de la casa. També van donar un cop de fusell a les costelles al secretari de l'Ajuntament, el Dr. Gaspar Buada, que havia arribat feia poc. Quan la situació estava més embolicada Jaume d'Aluad, cavaller i regidor degà de Caldes de Malavella i sogre de Fonalleras, va sortir de l'interior de la casa on, prudentment, s'havia quedat. Va decidir presentar-se al tinent confiant de poder-ho arreglar ja que era un cavaller influent, ben considerat, de família antiga, noble i amb privilegis. Els fets posteriors van demostrar que la seva decisió va produir un resultat contrari al que buscava ja que, una vegada va ser davant del tinent, mentre es presentava es va posar una mà a la butxaca per mostrar la insígnia de regidor..., però no va tenir temps de treure la mà, ja que ràpidament els soldats van evitar-ho agafant-li el braç, *estando rodeado de la tropa con bayonetas caladas*. Tenien por que es tragués un ganivet.

En aquell moment de nerviosisme i confusió va arribar un dels regidors de l'Ajuntament i el tinent, enfurismat, va dir diverses vegades al regidor que *metiese a la carcel a dicho de Aluad por la accion havia hecho y que antes lo reconociese por ver lo que llevaba en la faldriquera*³⁷. Jaume de Aluad va dir al regidor que demostraria que el que buscava a la butxaca no era altra cosa que la insígnia de regidor de Caldes. Efectivament, va treure una cosa embolicada amb un paper i lligada amb un cordill, que una vegada desfeta va confirmar que era el que l'acreditava com a autoritat del poble veí, tal com deia.

Mentre, per tota la vila s'anava escampant el que passava a can Fonalleras

37. Faldriquera: butxaca.

fins a arribar a l'oïda del clergat. Dos sacerdots van decidir acudir-hi per veure si ho podien arreglar. Es van presentar amb actitud conciliadora davant del tinent, però aquest no els va voler escoltar i els va rebutjar *diziéndoles con voz Arrogante que no tenía que tratar con Párrocos*.

El Dr. Gaspar Buada, veient que la situació no s'arreglava, va proposar que la tropa s'allotgés a casa seva³⁸, cosa que l'oficial va acceptar, i d'aquesta manera es va acabar aquell capítol tan desagradable.

Una vegada instal·lats a casa del doctor i tothom calmat, el tinent va dir al regidor que els havia acompanyat que sentia el que havia passat i que digués a la mestressa Fonalleras que si volia anar a casa del reverend Pissans li donaria *satisfaccion de todo lo que havia pasado y que sentia mucho lo que havia sucedido*.

Al mes següent i com a conseqüència d'aquests fets, Josep Fonalleras es va reunir a casa del notari amb el batlle Guerau Nadal, els regidors Francesc Ragolta, Pere Maimir i Jaume Gasconell i el síndic procurador Pere Prats i Falgons.

El notari va llegir l'escrit que Fonalleras havia dirigit al governador de Girona, l'11 de maig del 1770, i que deia així:

Excmo. Sr.

Don Josep Fonalleras de Aluad Bordas y Vilallonga en la villa de Llagostera domiciliado, con todo respeto a V. Excia. expone que se halla casado con Dña. Maria Ana de Aluad, hija primogénita y Heredera Universal de Dn. Jayme de Aluad, en la villa de Caldes de Malavella habitante y como marido y conjunta persona de dicha Maria Ana goza de los mismos privilegios y exempciones que a esta en calidad de hija primogénita de dicho Dn. Jayme de Aluad estan concedidos con el real privilegio concedido por el Sr. Dn. Felipe Segundo, a los Seis de diciembre del año mil quinientos quarenta y siete, a favor de Dn. Pedro de Aluad, y de toda su prole y posteridad, así masculina como femenina, perpetuamente, que se presenta a V. Excia. para que se digne disponer que de dicho real privilegio se tome la razon en la secretaria de V. Excia. a fin de que en su virtud se sirva V.

38. La casa del Dr. Buada estava situada a la Baixada de Caldes.

Excia. dar las órdenes convenientes a los Justicias de dicha villa de Llagostera observen y guarden las exempciones de cargos conseqüiles y de los demás de que estan libres y exemptos los cavalleros; como así lo suplica y espera conseguir este favor de la acreditada rectitud de V. Excia.

El mateix dia el governador va contestar dient que: *Constándome por el Privilegio que me ha presentado el suplicante su notoria nobleza y circuns-tâncias, Prevengo y mando al Bayle y Regidores que lo son y fueren de la villa de Llagostera, le hagan guardar y guarden todas las exempciones y gracias que como cavallero que es le competen, exonerándole de cargos conseqüiles, en observância de las preeminencias que les son anexas a los que de su clase gozan de semejantes exempciones.*

Vallesantoro

Després de la lectura el notari va donar una còpia de l'escrit i del decret del governador al batlle i a cadascun dels regidors.

Josep Fonalleras de Aluàrd Bordas i Vilallonga, cavaller, havia seguit la pauta familiar, escollint per muller la pubilla d'una família de cavallers, acomodada, amb privilegis, exempcions i amb tot el necessari per continuar gaudint del mateix estil de vida que ens descriuen els tres declarants al començament d'aquest capítol.

47 DESACORD PER NOMENAR SÍNDIC PERSONER I DIPUTAT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 467, pàg. 68 a 70.

Entre els diferents càrrecs locals hi havia el de síndic personer³⁹ i el de diputat⁴⁰, que normalment s'elegien cada any. Per cobrir-los, el 30 d'abril del 1775 hi va haver una reunió de veïns de Llagostera i entre tots els assistents en van escollir vint-i-quatre i aquests van triar-ne un per a cada càrrec.

Una vegada feta la selecció, van proposar Joan Bassets com a síndic personer i Josep Crus com a diputat.

Tot va transcórrer amb normalitat, però unes hores més tard van començar les complicacions ja que algú es va adonar que els dos escollits eren incompatibles per als càrrecs, segons les disposicions vigents, *por hallarse ambos electos parientes, en grado prohibido, con los arrendatarios de la Gabella y Carniceria*.

Davant aquest inconvenient Jaume Carreras, un dels electors, va parlar amb el batlle Jaume Gascons i Noguera perquè no fossin admesos ni Bassets ni Crus i es fes una nova elecció. El batlle va contestar que miraria com es podia arreglar.

Sense esperar la contesta del batlle, Carreras el va anar a trobar de nou per dir-li que suspenguessin els nomenaments, que ell mateix aniria a Girona a presentar al governador un memorial que exposava la situació per veure quina solució els donava. A l'entrevista també hi era present el regidor degà Josep Lluhis. Totes dues autoritats van estar d'acord amb la proposta de Carreras. Aquest, quan segons ell va tornar de Girona, va comunicar la resposta del governador, que deia que s'havia de fer nova elecció, *por no poder subsistir el citado nombramiento*. El batlle va demanar que li ensenyés l'escrit, però Carreras va contestar que *el Sr. Gobernador le queria decretar su memorial pero que el no lo*

39. Síndic personer: funcionari municipal creat pel Consell de Castella el 1766 a tots els ajuntaments de l'Estat, que exercia de procurador dels interessos dels veïns.

40. Diputat: persona nomenada per un cos o poble per representar-lo.

havia querido diciendo que bastava la palabra que le dava de no poder concurrir a dichos empleos los citados Bassets y Crus. El batlle de seguida es va adonar que l'enganyava, però no va fer cap comentari en aquest sentit.

Els ànims al carrer s'anaven caldejant; uns estaven a favor dels nomenaments i altres en contra. Aquests últims al·legaven una disposició reial de la qual ningú no sabia donar raó, ni d'on sortia, ni qui l'havia vist. L'enfrontament entre un bàndol i l'altre va provocar un cisma al mateix Ajuntament, ja que al final dos dels cinc regidors també es van posar al costat dels que rebutjaven els nomenaments dels dos veïns escollits.

Pocs dies després corria el rumor que aviat els elegits jurarien els càrrecs, malgrat les objeccions comunicades al batlle i al regidor degà, cosa que va motivar que Jaume Carreras, Josep Tarré, Guerau Borrell i alguns dels altres partidaris de fer eleccions noves decidissin entregar un escrit al nunci jurat perquè el portés al notari, que posteriorment el faria arribar als interessats que eren el batlle, el regidor degà i el regidor tercer, que era Baldiri Carbó.

La nota, datada el 6 de maig, començava dient:

Ignorancia alguna allegar no pueden Vms. Honorable Jayme Gascons y Noguera Bayle del Castillo y su término de Llagostera y Magníficos Joseph Lluís, Jayme Fullá, Baudilio Carbó, Miguel Verdaguer y Gerónimo Roquer, Regidores, como a los treinta Abril próximo pasado se convocasse el comun o parte de el para elegir los veinte y quatro sugetos que havian de elegir y nombrar a los que havian de servir los empleos de Diputado y Síndico Personero (...).

Continuaven exposant els fets i remarcaven que els dos elegits no podien ocupar aquells llocs pels impediments que hi havia. També demanaven que no juressin els càrrecs i que es procedís a fer una nova convocatòria per escollir dues altres persones. A més, els deien que *les protestan de acudir a competente superior para la falta de cumplimiento a las órdenes e instrucciones Reales y de todos danos y costas y de todo lo demás lícito y permitido de protestar (...).*

El notari va fer còpies del document que va redactar d'acord amb l'escrit entregat pel nunci i aquest mateix les va entregar al batlle i al regidor degà

i, com que el regidor tercer era absent, ho va donar a la seva muller.

L'endemà, dia 7, també en va fer portar una còpia al regidor quart Miquel Verdaguer. Es donava el cas que tant aquest com Baldiri Carbó eren els dos regidors que s'havien canviat de bàndol.

El mateix dia el batlle i el regidor degà van anar a veure el notari i aquest va redactar un document de resposta que van dictar-li les dues autoritats i que deia:

Respondiendo Jayme Gascons y Noguera, Bayle y Joseph Lluhis regidor decano del presente Castillo de Llagostera al voluntario requerimiento que por parte de Jayme Carreras, Joseph Tarré, Gerardo Borrell y otros se les ha notificado (...) dicen que si bien después de haberse nombrado por los veinte y quatro electores a Juan Bassets por síndico personero y Joseph Crus por Diputado, habló el requirente Jayme Carreras con el dicho Bayle de que habria algun impedimento sobre el exercer dichos empleos Bassets y Crus, a lo que se le respondió que se averiguaria, por cuyo motivo se suspendió en darles posesion (...)

Continuava explicant que Carreras, a més d'escalfar els ànims dels altres electors, s'havia ofert per parlar amb el governador per conèixer la seva opinió i poder-ho solucionar com més aviat millor, però que tot el que havia dit sobre l'entrevista era una mentida, a més *no crehen haya ninguna disposicion que mande el contrario y tener por cierto que el Sr. Governador de Gerona no ha dado la palabra al citado Jayme Carreras en la forma lo ha expuesto, por no poderse dar crédito a las palabras de dicho Jayme Carreras (...)*.

Seguia dient que alguns dels que figuraven com a partidaris de tornar a elegir dues altres persones havien dit que no tenien res a veure amb aquesta opció, defensada per Carreras i alguns altres, per més que aquests s'entossudissin a dir el contrari.

Ni el batlle ni el regidor degà no volien fer una nova elecció i, per tant, esperaven que els dos elegits juressin els càrrecs i únicament consentirien a fer-la si se'ls demostrava l'existència de les instruccions reials que al·legaven els opositors o bé *por su legítimo Superior les sea mandado y que ofrecen obedecer y cumplir en lo que será de Justicia*.

Mentre no justifiquessin que estaven equivocats demanaven a Jaume Carreras i als altres que no els molestessin més.

Passades unes hores, el batlle i el regidor degà van tornar a anar a la

notaria, ara acompanyats de Baldiri Carbó i Miquel Verdaguer, regidors en tercer i quart ordre, i de Narcís Barceló, síndic procurador de Llagostera. Es van reunir en *“forma de Ajuntament”* i amb el notari per donar-ne fe.

Va començar el batlle fent un resum del que havia passat amb l'elecció de Bassets i de Crus i dels problemes que tenien per solucionar-ho i va continuar dient que, tant ell com el regidor degà, estaven disposats a fer-los jurar a tots dos, si ningú presentava proves que contravenien les instruccions reials ja que, com era norma, s'havien d'elegir els càrrecs i havien de prendre'n possessió a començament del mes de maig de cada any.

Després, dirigint-se a Baldiri Carbó i a Miquel Verdaguer, els va dir que sabia que tots dos formaven part del grup que s'oposava al nomenament i volia saber si havien canviat d'opinió, ja que els dos regidors restants estaven malalts i calia prendre una decisió. Tant Carbó com Verdaguer van contestar que ells no estaven al costat dels que s'oposaven als nomenaments, però primer de tot abans de tirar-ho endavant volien estar segurs que fos legal.

El batlle es va reafirmar en el fet que aquella situació s'havia d'acabar i, ja que els altres dos regidors no hi podien assistir, corresponia als allà reunits prendre una decisió. Com que ningú presentava la pretesa disposició reial, de la qual es parlava però que ningú tenia, era convenient prendre un determini allà mateix. Per tant, els va demanar que responguessin amb claredat si estaven conformes, o no, amb el fet que juressin el càrrec els dos elegits. Tots dos van respondre que no volien dir ni sí ni no. Dit això, es van aixecar i van marxar.

Malgrat aquesta actitud, els enfrontaments es van acabar amb el jurament dels dos nominats i el 22 del mateix mes de maig, en l'acte d'elecció i nomenament de Jaume Borrell com a col·lector del Reial Cadastre a Llagostera i el seu terme, per a aquell any, Joan Bassets va actuar com a síndic personer i Josep Crus com a diputat, al costat dels regidors Baldiri Carbó i de Miquel Verdaguer.

48 LA BUTLLA DE LA SANTA CROADA

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 467, pàg. 137 i 138.

L'Església catòlica ha basat els seus ingressos principalment en les donacions, les misses, les almoines, etc.; alguns recordaran que en temps no molt llunyans s'adquiria la butlla de carn que dispensava de l'obligació d'haver de fer abstinència de menjar carn, excepte algun dia molt assenyalat.

El 14 de setembre del 1776 es va celebrar una reunió de l'Ajuntament a casa del seu secretari, el doctor Gaspar Buada.

Van prendre part en aquesta reunió el batlle Jaume Gascons i Noguera, quatre regidors, el síndic procurador, el síndic personer, el diputat, a més del notari i el Dr.Buada. L'objecte de la sessió era que Jaume Codolar, pagès de Llagostera, presentaria a les autoritats una ordre de nomenament que li feia Feliu de Bojons i de Fontcuberta, doctor canònic de l'església de Girona, a més de comissari i jutge apostòlic subdelegat de la Santa Croada.

Quan va arribar Codolar, va entregar el document i el notari el va llegir en veu alta:

Hago saber al Bayle, Regidores y demás Justicias del Castillo de Llagostera del presente obispado, como el Administrador de la Bula de la Santa Cruzada del presente obispado, usando de las facultades a el por el Ilmo. Señor Comissario General de dicha Santa Cruzada dadas, ha nombrado por repartidor de los sumarios o Bulas y cogedor de las limosnas, que se han de entregar y deveran repartirse [les butlles] entre los fieles e individuos de ese Castillo de Llagostera en el próximo año de mil setecientos setenta y siete, por el tiempo que a dicho Señor Administrador le parezca y hasta que se haya nombrado otro, a Jayme Codolar, labrador del vezindario de San Lorenzo (...).

Seguia advertint que mentre tingués aquest càrrec Codolar estava exempt d'exercir-ne cap altre, ni podia ser obligat a suportar les càrregues d'allotjament, ni de bestiar i carretes per qualsevol servei, segons estava previst

als articles setze, disset i divuit de les instruccions del comissari general, cosa que esperava que les autoritats fessin complir.

En nom dels reunits, el secretari Gaspar Buada va dir que es donaven per assabentats i que respondrien oportunament el despatx acabat de llegir. Unes hores més tard es van tornar a reunir els mateixos assistents, excepte Jaume Codolar, per preparar i redactar la contesta. Aquesta vegada ho van fer a la notaria.

L'escrit que van fer el va llegir el secretari i començava dient:

Que teniendo como tiene ya nombrado persona de la satisfacción de dicho Ayuntamiento para cogedor y repartidor de los sumarios de la Bula de la Santa Cruzada de dicho Castillo y su término para el siguiente año de mil setecientos setenta y siete, insiguiendo las facultades que a este fin les son concedidas, no quieren ni pueden admitir al dicho Codolar por semejante empleo, ni en fuerza del nombramiento que les ha presentado eximirle de las cargas a que está obligado, que del contrario a mas de gravar a la causa pública seria invertir lo dispuesto por su Real Magestat con las instrucciones dadas por el Illmo. Señor Comisario General de la Santa Cruzada.

Acabava demanant a Codolar que no els molestés més per aquell assumpte ja que no l'atendrien.

Van portar a l'interessat el document que després va fer el notari. Les autoritats devien considerar que la qüestió de la butlla quedaria solucionada, però no devien tenir en compte la força i la influència del clergat i es van quedar sorpresos quan el governador de Girona els va dir que l'arnessin a veure per aclarir la situació. Cosa que van fer el 8 d'octubre següent.

El governador els va fer canviar d'opinió, exigint que atenguessin l'ordre del comissari de la Santa Croada de nomenar Jaume Codolar com a encarregat de les butlles.

El dia 13 del mateix mes van fer reunió de l'Ajuntament, altra vegada a la notaria. Els assistents van ser els mateixos de les altres reunions, tret del Doctor Buada que no hi va acudir.

Van començar dient que volien obeir l'ordre que de paraula els va donar el governador i que estaven disposats a admetre Jaume Codolar com a

encarregat de la butlla, tal com indica l'acta de nomenament feta pel comissari, que els havia entregat dies enrere.

Però, no obstant això, fan constar que *con la expresa Protesta empero que no quieren perjudicarse en el recurso que sobre este particular se halla pendiente ante el Illmo. Sr. Comissario General de la Santa Cruzada y de todos los derechos y acciones que para ello competan y puedan competir a dicho Ayuntamiento y de todo lo demás lícito y permitido de protestar.*

No es té constància de la manera com va acabar, però s'ha de remarcar que, malgrat la migrada preparació cultural i alfabetització de la majoria de veïns, amb les autoritats incloses -la meitat dels assistents a les reunions que hem comentat eren analfabets-, quan convenia pel bé de la comunitat ho defensaven amb aferrissament, tant si l'opositor era l'Estat com si era l'influent clergat.

49 ADQUISICIÓ D'UNA PROPIETAT PER AL MUNICIPI

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 465, pàg. 40 i 169 i Ll. 471, pàg. 25.

Després de molts anys d'endeutament que el Comú arrossegava i que va portar la Universitat o Ajuntament a demanar a l'autoritat competent l'autorització per imposar un trentè (una part de cada trenta de tot el gra que es recol·lectava al terme), havien aconseguit el seu propòsit de liquidar tots els deutes.

En un capítol anterior⁴¹ hem observat com en la reunió general dels veïns celebrada l'any 1769 les autoritats locals van presentar els comptes i, contràriament al que passava, any rere any, en aquella ocasió hi havia hagut superàvit. Aquest pujava a 292 lliures barceloneses i les destinarien a comprar una casa per ubicar-hi l'hostal i l'arxiu del Comú.

Dos anys més tard se'ls va presentar l'ocasió de fer realitat aquesta aspiració.

Joan Morat era propietari d'una casa situada a l'actual carrer Alt de Girona, que el seu pare Josep havia adquirit l'any 1757. Davant la casa, a l'altre costat del carrer, també tenia un hort d'un quart de vessana. Casa i hort eren coneguts com d'en Gironí⁴². El desembre del 1771 el propietari va fer els tràmits per subhastar-ho tot, ja que havia traslladat la seva residència a Cassà de la Selva.

Narcís Barti, porter reial i corredor públic, va fer les gestions oportunes i després va anar amb el notari Francesc Thió dient-li que *a instància de Joan Morat pagés, avui en la Vila de Cassà, ha encantat y subhastat la taba*⁴³ *en diferents dias y en la Plassa publica*.

A més de la relació que feia del que se subhastava, detallava una sèrie de condicions i una d'aquestes deia: *Sápia lo comprador que les ditas casa y*

41. Vegeu *S'han acabat els deutes*.

42. Vegeu *Presa de possessió d'una herència*.

43. Taba: plec de condicions referents a un encant, una venda, un arrendament, amb especificació del que és objecte de contractació.

Carrer Alt de Girona. Aquesta casa va ser adquirida per la Universitat, avui en diríem Ajuntament, l'any 1772.

hort se tenen a Directe Señoria del Obtentor del Benefici de la Clau de la Parroquial Iglesia de Llagostera, ab prestació de cens annual de un sou y sis diners barcelonesos, es a saber un sou per la casa y sis diners per lo hort al qual haurá de pagar lo lluhisme devedor per rahó de dita venda, a rahó de quatre sous per lliura (...), qual lluhisme deurá pagar, so es, la mitat dins quinze dias de firmat lo acte y la restant mitat de dit dia a dos mesos. L'Ajuntament de Llagostera va considerar oportú participar en la subhasta i pujant fins a 650 lliures barceloneses la va guanyar. Era el 4 de febrer del 1772. Ens trobem davant de la que podria ser la primera propietat municipal de la història de la vila. Aleshores l'Ajuntament estava compost per Francesc Fonalleras, batlle; Guerau Font, Llorenç Mundet, Jaume Esteve, Josep Gilabertó i Llorenç Boada, regidors; Miquel Barceló i Guerau Borrell, diputats; Pere Prats i Falgons, síndic procurador i el Dr. Gaspar Boada, síndic personer.

La clàusula de la taba que hem descrit va restar ignorada durant uns anys, fins que el responsable del Benefici de la Clau va reclamar el pagament dels censos endarrerits.

El 9 de gener del 1783 es van reunir les autoritats presidides pel batlle Guerau Madreny i van acordar el següent:

Confessem y regoneixem al Rnt. Josep Baulida, pbre. en dit Castell de Llagostera residint com a obtenint lo Benefici baix invocació de St. Pere Claveria y Diaconil anomenat en la Iglesia Parroquial de St. Feliu del predit Castell (...) que per títol de venda perpétua a favor de dita Universitat y comú de dit Castell feta y firmada per Joan Morat pagés, en lo dia de son óbit en la vila de Cassá de la Selva habitant, ab acte rebut en poder del notari baix escrit als quatre Febrer mil setcens setanta dos, tenim y possehim en dit nom (...) ha estat convingut que mentres lo dit comú y Universitat y nosaltres en nom de aquella possehirem y los successors en dit nostre empleo possehiran se pagará annualment dels reddits y emoluments eo propis de dit comú y Universitat al referit Rnt. Josep Baulida, com a obtentor del expressat Benefici y als seus en aquell Successors, a mes dels cens de un sou y sis diners sobre explicat, Tres lliuras dotse sous Barcelonesos per dret de amortisació en lo citat dia de Nadal, comensant a fer la primera paga en igual dia del any pròxim vinent y així succesivament los demás anys en semblant termini.

Durant segles no es disposava de cap local per reunir-se i les autoritats s'aplegaven a la plaça de Dalt, a casa del notari o d'algun particular. I quan la concentració de gent era més gran es reunien al “paviment”, al portal de la muralla conegut com d'en Nicolau o al cementiri. Després de guanyar aquella subhasta ja van disposar d'un lloc per reunir-se i aixoplugar-se.

50 DENÚNCIA PEL PREU DEL VI

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 473, pàg. 117 i 118.

Una de les atribucions de l'Ajuntament era la d'arrendar l'hostal, la taverna i la gabella, que es feia pel sistema de subhasta pública. El millor postor es guanyava el dret a l'explotació sense cap mena de competidor a la vila i terme, però havia de complir una sèrie de normes que prèviament s'havien donat a conèixer als interessats.

L'any 1787 l'arrendatari dels tres comerços era Narcís Tarré i segons tres veïns venia el vi més car del que estava permès. Per aquest motiu van decidir comunicar aquest fet a les autoritats. El dia 11 de juny d'aquell any, a instància del negociant Bernadí Tarré i els tapers Feliu Estrach i Josep Carreras, el nunci jurat Baldiri Puig va notificar a Francesc Fonalleras i a Jaume Borrell, tots dos diputats de la vila, un requeriment que després va relatar al notari i que deia el següent:

Ignorar no poden Vm. Francesc Fonalleras, Apotecari y Jaume Borrell, teixidor de lli, los dos Diputats del present Castell de Llagostera, com a tals diputats de com en lo arrendament y taba de la taberna y hostal eo del dret a vendre y tenir posada, lliurat per lo magnific Ajuntament a favor de Narcís Tarré per lo termini de sinch anys que comensaren a correr por lo dia primer de Janer prop passat, en altre de sos capítols se obliga a aquell a tenir tot compliment de vi Claret bo y de la Costa. Y que per vendre dit vi se li donaria de ganancia dos lliuras barcelonesas per cada carga, del de la Costa y per lo vi Claret una lliura, deu sous barcelonesos per quiscuna carga y que en lo Arrendament de la Gavella o dret a vendre Ayguardent, també concedit a dit Tarré, se li donarien vuyt diners de ganancia per cada lliura de ayguardent. Tampoc ignoran que comprant com compra aquell, dit vi Claret en lo terme y Parroquia de Calonge, com lo compran molts particulars, sols se paga y ha pagat a nou y lo que mes a deu pessetas la carga, al qual añadint los quinse reals de ganancia encara no arriban de molt a setse pessetas entre tots y no obstant se li permet a aquell vendre com es públich la Maytadella del vi Claret a Catorse diners que correspon a vint pessetas per Carga y que lo ayguardent apor-

tat de Palafrugell y Calonge en lo present Castell de Llagostera se paga y ha pagat a Sinch pessetas lo Mallal (...)

Continuava la relació dient que l'arrendatari ja cobrava un preu més elevat del que estava autoritzat, però dies enrere havia venut aiguardent a Jaume Vagué i li havia cobrat a un preu encara més alt. Consideraven que aquest perjudici per al públic, al qual les autoritats no posaven remei, podia estar motivat perquè Tarré era fill d'un cosí germà del regidor Josep Sabater. A més demanaven que s'acabés aquest favoritisme i que *convocant Ajuntament y com corresponga fassa cessar dit gravamen y vexació del publich*. Exigien que l'arrendatari vengués el vi claret i l'aiguardent al preu que estava fixat en la taba o condicions de la subhasta i al mateix temps que de cada compra mostrés el justificant o certificat firmat i segellat per l'Ajuntament del poble on residia el seu proveïdor, en què es detallava el nombre de càrregues que havia comprat; així s'evitaria el frau que suposava el fet d'actuar sense cap control, venent al preu que li donava la gana i en perjudici dels clients. Acabaven dient que *altrament los protestan de acudir contra Vm y demás que tinga lloch corresponent, per fer cessar dit gravamen y per los danys y gastos y tot lo demás lícit y permés de protestar (...)*

Aquest enèrgic requeriment va ser contestat dos dies més tard ja que, tal com demanaven els denunciants, es va reunir el Consistori presidit pel batlle Miquel Vingut. També hi era present el regidor Josep Sabater que els recurrents citen en l'escrit.

En aquesta sessió es va contestar als tres demandants que una part del que expressaven, en especial el fet que la taba digués que del vi claret es donaria a l'arrendatari 1 lliura i 10 sous de benefici, era errònia; la taba deia que si aquest volia tenir vi de la costa l'hauria de vendre al preu que li facilitarien els regidors i els diputats. Referent a la resta del seu escrit *quantinga lloch y sie just procuraran com fins vuy han procurat en que lo Arrendatari cumplia a sa obligació*.

Acabaven dient que només ells tres s'havien queixat del preu del vi de Calonge i que havien de tenir en compte que era de millor qualitat que el que venien en altres pobles circumveïns. Amb aquesta resposta van donar per tancada la polèmica, però es troba a faltar una referència al cosí germà i al regidor. Devien considerar que no valia la pena remenar-ho. Qui sap si els denunciants havien posat el dit a la llaga... dels favoritismes.

51 L'AFER DELS CIRURGIANS

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 473, pàg. 107, 148 i 163.

La professió de cirurgia, anys enrere, abarcava molts més aspectes que no en l'actualitat ja que tractava les malalties, les deformitats, els traumatismes, a més de fer sagnies, extraure dents i queixals i fins i tot afaitar. Per poder exercir de cirurgia era necessari cursar els estudis als reials col·legis de cirurgia.

L'any 1787 a Llagostera hi havia establerts tres cirurgians, com a mínim. Eren Antoni Pujol i Guerau Ballell, que van fer front comú per aconseguir fer plegar el tercer, que era Llorenç Mundet. L'acusaven de no haver acabat els estudis, cosa que no li permetia exercir la cirurgia. Alguna cosa hi devia haver de cert ja que Mundet treballava en nom del cirurgia d'Aiguaviva, Antoni Deulonder.

El 22 de maig d'aquell any el batlle, Miquel Vingut, va anar a veure el notari a qui va lliurar un memorial i un decret que li havien entregat Pujol i Ballell. Feia uns mesos que tots dos havien denunciat el que consideraven un intrús, a més d'un competidor que convenia eliminar.

El memorial portava data del 7 de maig. El van escriure els dos denunciants i anava dirigit al director de la Reial Escola de Cirurgia de Barcelona.

En atención que se notificó el día quince de marzo del corriente año mil Sete Cientos ochenta y siete, a Lorenzo Mundet, Memorial y Decreto de V Ea. que se acompaña y no habiendo cumplido el dicho Lorenzo Mundet lo mandado por V Ea., antes bien ejerciendo el dicho oficio de Cirugia con todo desahogo y desprecio de los suplicantes y del Decreto de V Ea. para hazer todo contra la ordenansa Real (...) no habiendo cumplido los años de Estudio en los Reales Colegios de Cirugia no se puede exercer en parte alguna. Por lo que manda V Ea. a Lorenzo Mundet cierre su tienda por haver mas que expirado los días del Decreto de V Ea., o si quiere dicho Mundet exercer la cirugia con el nombre de Antonio Deulonder Cirujano de Aiguaviva se le mande tenga dicho Deulonder la habitación en la casa del dicho Mundet y que del contrario se sirva V Ea. actuar contra el dicho Lorenzo Mundet para que cierre dicha su tienda por ser así de Justicia (...).

Tal com està redactat aquest memorial fa l'efecte que els denunciants portaven la veu cantant en aquest afer, ja que marcaven el camí que calia seguir al mateix director de la Reial Escola de Cirurgia: li deien que manés a Llorenç Mundet que tanqués la botiga perquè ja havien passat els dies que deia el decret i també feien anar el cirurgià d'Aiguaviva a viure a casa d'en Mundet. Fet aquest incís, continuarem la lectura dels documents que el batlle va entregar al notari i les explicacions del primer.

L'informe del director de l'Escola de Cirurgia, del 10 de maig, deia: *Exmo. Sr.= Lorenzo Mundet no ha presentado ni tiene título alguno legítimo con que ejercer la Cirugia, siendo por lo muy justo que se le prohiba continuar (...) sin que sea de ningún mérito allegar que exerce dicho arte en nombre de Antonio Deulonder Cirujano de Aiguaviva porque siendo muy distante este pueblo de la Villa de Llagostera donde reside Mundet(...) resulta ser este convenio en claro y evidente subterfugio adoptado para burlar las reales ordenanzas y en perjuicio de la salud pública y de los Suplicantes.*

El 12 de maig Francesc Pascual Cler, del Consell de sa Majestat, va ordenar al batlle que d'acord amb l'informe anterior fes tancar *el aparatorio de Cirugia de Lorenzo Mundet*.

El batlle, acompanyat per Baldiri Puig i Ramon Nohé com a testimonis, va anar a la casa de Mundet i li va ensenyar l'ordre de tancament i l'informe, advertint-lo que plegués el negoci. Mundet va contestar que protestava ja que a l'establiment que tenia obert, a nom d'Antoni Deulonder, només s'a-faitava i si els denunciants tenien alguna cosa a dir havien de dirigir-se a Deulonder d'Aiguaviva.

Tot això és el que va explicar Miquel Vingut al notari aquell 22 de maig perquè aquest donés fe de tot plegat i esperant que els ànims s'asserenessin. Però no va ser així, ja que el 7 d'agost següent el trobem de nou a casa del notari portant-li un altre memorial i un decret que li havien entregat els mateixos Pujol i Ballell.

El document datat el 3 de juliol feia referència a la gestió anterior de l'autoritat i al resultat nul obtingut en la visita feta a Llorenç Mundet. Al mateix temps se sol·licitava a Francesc Pascual Cler que ordenés al batlle de la vila que fes clausurar la botiga a Mundet o, en cas contrari, que el tanqués a la presó. Aquesta vegada les exigències dels dos denunciants havien anat més lluny.

En el decret de Pascual Cler, dirigit a la primera autoritat, consten fil per randa les demandes dels acusadors, és a dir, la clausura del negoci o l'empressonament.

Novament el batlle va anar amb dos testimonis a casa de Mundet dient-li que, d'acord amb l'ordre que portava de la superioritat, havia de deixar d'exercir de cirurgia o en cas contrari l'hauria de tancar a la presó. Mundet va replicar que feia temps que havia deixat l'ofici, cosa que Miquel Vingut va poder comprovar ja que només tenia a la porta de la casa un instrument de ferro que servia per a posar el senyal *de haver allí Botica de Barbero*. A instància seva els dos testimonis van treure la peça de ferro. Igual que l'altra vegada que el batlle va actuar, el notari va fer-ne el document corresponent.

Pocs dies després tots dos demandants, fent servir el nunci Baldiri Puig, van tornar a la càrrega. Aquest va anar a la notaria dient que el dia 15 d'aquell mes d'agost, a instància dels cirurgians Guerau Ballell i Antoni Pujol, havia notificat a Miquel Vingut un escrit en què li recriminaven que no fes complir les ordres de la superioritat de clausurar la botiga de Llorenç Mundet o de tancar-lo a la presó si aquest s'hi resistia.

També el culpaven del fet que Mundet continuava *el oficio de Cirujano llevando su aparatorio a casa del Escrivano [notari] y secretario del Magnífico Ayuntamiento y demás partes (...)*.

Al mateix temps li comunicaven que Mundet visitava a casa de la seva germana, actuant d'amagat i en contra de la llei.

Per tot això li exigien que fes la seva obligació i tanqués l'establiment de l'infractor, segons l'ordre donada per Francesc Pascual Cler.

El batlle, que començava a estar tip de tot aquell afer entre competidors, va anar a veure el notari per respondre el requeriment anterior i li va portar un paper en què deia:

Respondiendo Miguel Vingut Bayle de la Villa de Llagostera, al voluntario requerimiento que por parte de Antonio Pujol y Gerardo Ballell se le ha instado y salvandose todos los derechos y acciones que le competan contra dichos requirentes dice: que del contenido del Decreto que citan en su requerimiento se ve claro quando maliciosamente proceden pués no previene sino el cerrar el aparatorio de cirugía, que entienden los requirentes que no tenga dicho Lorenzo Mundet Botica abierta y pública de Barbero

pués así lo instaron al respondiente quando le presentaron al mencionado decreto que no solo mandase a dicho Mundet cerrase su Botica sino que le hiciesse quitar, como lo quitó el hierro que servia para poner y tener el señal de haver allí Botica de Barbero (...).

Vingut continuava i sostenia que si Mundet afaitava a casa de la seva germana o anava a casa de l'escrivà —és a dir, a fer un servei a domicili— això no tenia res a veure amb la cirurgia i no creia que s'hagués de fer plegar. No obstant això, com a batlle i sempre que la superioritat decidís i manés que Mundet no podia afaitar, estava disposat a fer-ho complir ja que no era la seva intenció actuar en contra dels seus superiors.

Al final es va descabdellar dient que requiere a dichos Pujol y Ballell se abstengan de molestarle con semejantes requerimientos y cessen de propalar voces contra el Bayle, ni se jacten de otras cosas (...) que otramente acudirá contra ellos para hacerlos tener mas respeto y mas recato en el hablar. Protestándoles de todos los daños, perjuicios y costas que al respondiente se le ocasionen y han ocasionado, y de todo lo demás lícito y permitido de protestar.

Pel que es pot observar, el batlle estava fins al capdamunt del comportament dels dos cirurgians, que l'havien fet anar amunt i avall buscant la manera de fer plegar el competidor. A més, ara per la vila es començava a fer córrer coses desagradables per a la primera autoritat local, que no estava disposat a tolerar i que els ho va deixar ben clar en la resposta al requeriment que li havien fet.

La rèplica va ser tan clara que mai més es va sentir a parlar de l'afer dels cirurgians.

52 UN MAS COMPARTIT

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 474, pàg. 79 i 80.

Ens trobem davant d'uns fets motivats per la desídia d'un masover que descuidava les obligacions de bon pagès, no tenia les terres de cultiu degudament adobades ni treballades i, a més, no netejava una sureda ni plantava els arbres a què estava obligat, etc. A part d'això, també devia una quantitat de lliures barceloneses; tot plegat el va portar a l'embargament. Josep Vinyas era el masover del mas Mestres del veïnat de Mata i ho tenia tot tan descuidat que els propietaris el van denunciar a la Cúria del castell de Llagostera que va procedir a l'embargament de les garbes de la collita d'aquell any.

Les faltes del masover que constaven en la denúncia eren les següents:

Per no cumplir lo pacte imposat de amenar y cultivar las terras de dit Mas a us y costum de bon pagés.

Per haver associat un roure, tallat diferents ramas dels suros, no obstant de ser privat de tallar, associar, ni coronar ningún albre.

Per no haber plantat los Cent albres blancs y polls, no obstant de haverse obligat per pacte exprés ab dit arrendament.

Per no haver limpiat la sureda de dit mas Mestras.

Per no haver empleat sinch homens y quatre parells de bous per treballar y llaurar las terras de dit mas com estava obligat.

Y per no haver cuydat de femar a son temps ditas terras a us de bon pagès, ni cuydar de las plantas, com correspon.

A part de tot això, devia 100 lliures barceloneses i altres coses no especificades que estava obligat a pagar com a arrendatari.

L'embargament va tenir lloc el 6 de juliol del 1789.

La propietària del mas era Maria Mestres, casada amb Sixt Simondevall, i residia a Sant Gregori. Tant el seu marit com el seu sogre figuraven com a usufructuaris.

El mas Mestres es va arrendar l'any 1783 a Joan Vinyas, germà de Josep, i quan va morir el primer se'n va fer càrrec aquest últim, que va acceptar

Can Mestres al veïnat de Mata. El 1789 tenia dos masovers.

els mateixos tractes i clàusules del contracte de l'arrendament inicial. Davant l'embargament, Josep Vinyas va reaccionar i va anar a parlar amb els propietaris, amb la mediació de Miquel Gruart, pagès de Vilablareix, *com a Expert elegit per sa part a fi de terminar amistosament no sols las sobre insinuates sino també las demás pretencions que contra ell tenen dits pare y fill y nora y muller respectivament. Simondevall y Mestras mogué de compasió a las llástimas y urgencias (...).*

Els propietaris van elegir com a expert Jaume Clos de la Vilaplana, de Sant Gregori, que era familiar del Sant Ofici.

Després d'estudiar i discutir la manera d'arribar a un acord satisfactori per a ambdues parts van decidir el següent:

Primer de tot van aixecar l'embarg sobre les garbes del masover i, per tant, aquest les podria batre quan volgués.

Josep Vinyas podria continuar com a arrendatari del mas durant un any i mig, temps estimat com a comiat, però amb la condició que *haurá de habitar en dita casa y mas junt ab Jacint Clará pagés de la Parròquia de*

Montcal y sa familia, arrendatari y masover que será de la mateixa casa y terras finit que sie lo arrendament de dit Vinyas.

A partir d'aquell moment el mas passaria a tenir dos masovers. Josep Vinyas es cuidaria de repartir les terres de cultiu, de prat, de bosc i les ermes i de fer-ne dos lots. Després el nou arrendatari en triaria un que quedaria a càrrec seu, mentre que la resta seria per a l'altre masover. Totes dues famílies viurien a la mateixa casa del mas *y per evitar tota diferencia sels farà, per dits Simondevall una cuina separada en cas que no se avingan en una.*

Cadascú dels dos masovers elegiria les corts per al seu bestiar i el marcarien d'alguna manera per evitar confusions. A part d'això seguia en vigor el primer contracte, fet a Joan Vinyas i ratificat pel seu germà Josep.

Però, a més de totes aquestes normes, a partir d'ara i fins a l'acabament de l'arrendament, pel Nadal del proper any, Vinyas hauria de complir el següent:

No podria vendre palla ni herba ni farratge sec o verd, que es colliria i s'hauria de gastar tot al mas, sense poder emportar-s'ho quan se n'anés.

De la palla de la collita d'aquell any hauria de fer dos pallers i el nou masover triaria el que volgués per a ell. També li donaria dues carretades d'herba bona de prat, i Clarà li entregaria alguna cosa com ja havien acordat entre tots dos.

Hauria de plantar els arbres i altres plantes que havia deixat de fer ja que hi estava obligat, tal com està detallat en l'arrendament. Abans de plantar-los avisaria els propietaris o l'altre masover per poder comprovar que els feia.

Vinyas hauria d'arreglar els valls, els recs i les motes i hauria de netejar-ho tot, en compensació pels danys i perjudicis greus que havia fet al mas i a les terres. Totes les despeses anirien al seu càrrec.

Cada any havia d'engreixar un porc per als propietaris, però feia dos anys que no ho complia. Els Simondevall li'n van perdonar un, però per compensar l'altre —que van estipular d'un valor de 12 lliures barceloneses— Vinyas ho pagaria en dos terminis. El primer, amb blat o amb diners, tan aviat com hagués batut les garbes, i la resta el mes de setembre vinent.

També hauria de pagar als propietaris 30 lliures barceloneses per les despeses de cúria i embargament, 8 de les quals abonaria dintre dels vuit dies següents i la resta, abans d'acabar el mes.

Tampoc no podria impedir que el masover nou fes ús de la llenya de qual-sevol part del mas, però ell també tindria el mateix dret d'agafar-ne per al consum propi.

Només hauria de pagar la meitat dels *adjutoris, censos, talls y tallas y demás servituts, tan reals com personals tocants a dit mas y terras y cumplir també per mitat los demás pactes*. L'altra meitat aniria a càrrec de Jacint Clarà.

I finalment quedava la qüestió del porc per a l'any vinent, que s'havia de donar als propietaris per Carnestoltes. Es faria de la manera següent:

Vinyas entregaria un porc dels seus a Clarà i aquest es cuidaria d'engreixar-lo i de portar-lo als Simondevall i aquests *degan, per ell, venint la última paga del Adjutori que vencerá per Nadal pròxim o pagar o bonificar a Vinyas nou lliures barceloneses*.

Era el 12 de juliol del 1789.

A Josep Vinyas l'esperava un any i mig força complex, ja que no solament hauria de fer tot el que estava estipulat en el contracte d'arrendament i que moltes coses no s'havien fet, sinó que ara se n'hi sumaven d'altres i, a més a més, ell i la família haurien de conviure amb la del nou masover, dintre la mateixa casa. I...el bestiar, els caràcters, la convivència... molt complicat.

Les causes exactes que van portar el nostre protagonista a actuar amb desídia es desconeixen. Tal vegada era motivada per altres coses, com ara malalties, desgràcies, etc. També hi ha la possibilitat que no tingués tanta culpa com sembla de l'estat d'abandonament en què es trobava el mas, ja que l'embargament va ser el mes de juliol i ell el 25 de maig anterior havia acceptat les condicions de l'arrendament fet al seu germà difunt, Joan. En seria aquest el responsable i no ell? O tots dos?

Fos com fos, Josep Vinyas va aconseguir parar l'embargament de les garbes i tot gràcies al fet que, als propietaris, els *moгуé de compasіó a las llástimas y urgéncias...*

El devien veure molt malament.

53 DUES MORTS VIOLENTES

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 483, pàg. 9 a 11.

El 18 de desembre del 1790 el duc de Medinaceli i marquès d'Aitona va trametre des de Madrid l'ordre per nomenar el batlle del castell de Llagostera. El dia 5 de gener del 1791 Guerau Nadal va fer el jurament i va rebre la vara i la insígnia que l'acreditaven com a batlle de mans del regidor degà Jaume Gascons i Noguera.

Nadal va començar a exercir el càrrec immediatament nomenant Narcís Llambí síndic procurador, d'acord amb l'ordre rebuda del mateix duc i marquès. Els actes van tenir lloc a la plaça de Dalt.

En els afers de la Universitat era un fet habitual en aquella època que a cada bienni es nomenés un vilatà perquè vetllés per la bona i recta marxa del poble. Menys corrent, i que no es devia imaginar el nou batlle, era que poc temps després hauria d'assistir a l'aixecament dels cadàvers en dos fets luctuosos succeïts al terme de Llagostera.

El 15 de maig d'aquell any a les dotze del migdia Pere Danis es va presentar davant del batlle per informar que a la riera Verneda hi havia un home mort. La dona de Pere Costa li havia dit el mateix i ho havia anat a comprovar i, efectivament, va veure-hi un home que semblava que s'hagués negat. Després, ell i un treballador del mas Santrich⁴⁴ de Cassà de la Selva el van treure de l'aigua.

Això havia succeït *cerca del llano del manso Santrich, en drecho del manso Hostalet*. Quan el van treure de l'aigua van deixar el cos a la part corresponent a Llagostera —allà la riera fa de terme amb Cassà— i, per tant, va ser el batlle del nostre poble qui va fer les diligències en aquest cas de mort violenta.

Nadal, junt amb Danis i el nunci Baldiri Puig, es va dirigir al lloc dels fets, on els esperaven els dos germans del mort i Andreu Lloberas, treballador de la casa nova d'en Bota, entre altres persones. Van informar el batlle del que havia passat. El dia anterior el difunt, que era Dalmau Garriga, un tre-

44. Actualment aquest mas de Cassà és conegut amb el nom de can Palau.

Riera Verneda. El 1791 s'hi va negar Dalmau Garriga de la casa nova d'en Bota de Romanyà de la Selva.

ballador de Llagostera que habitava a la casa nova d'en Bota de Romanyà de la Selva, va voler travessar la riera i, com que anava molt plena, va posar una escala de marge a marge -com se solia fer en aquests casos- per passar a l'altre costat, però va tenir la desgràcia de caure a l'aigua i per més que el van buscar no el van trobar, ni viu ni mort.

Tant Jaume com Miquel, tots dos germans del difunt, així com altres persones, van identificar el cadàver i, després de comprovar que *no se halló herida alguna* i que s'havia negat, el batlle va intervenir cridant tres vegades: *Dalmau levántate que el Sr. marqués de Aytona te llama*. Com que no va rebre contesta el va donar per mort.

Es van fer les diligències a corre-cuita, *por la inconstancia del tiempo de lluvias que quasi no se podía passar por los caminos (...)*.

Aquells mesos de primavera devien ser molt plujosos i la riera devia anar molt plena, cosa que explicaria que el cos fos trobat a uns dos quilòmetres d'on va caure.

Ben diferent del temps que feia quan preparàvem aquest capítol. També era un mes de maig quan vam visitar el lloc dels fets i a la riera Verneda, d'aigua, no en baixava, ni poca ni molta; només algun gorg donava constància que temps enrere en fluïa per aquell indret.

El dia 2 d'agost següent de nou trobem el batlle Guerau Nadal preparant-se per fer una altra diligència. Aquesta vegada es tractava d'un home mort per un llamp. Aquest fet havia succeït en una peça de terra dels Vidal de Llobatera, que era coneguda com "l'arrabassada".

El batlle es va fer acompanyar pel cirurgià Antoni Pujol i per Vicenç Mallorquí i Josep Matas, aquests dos com a testimonis. L'infortunat era Miquel Massa, treballador de la casa nova d'en Vidal, que van trobar sota un suro. Nadal va dir al cirurgià que examinés el cadàver per saber amb exactitud la causa de la mort. Acabat el reconeixement va dictaminar que *ha muerto sufocado de algun rayo habiendo quedado con un antimosís quasi universal*.

Després d'escoltar el cirurgià, el batlle va procedir com havia fet en el cas anterior i *en nombre del Excmo. Marqués de Aytona y de Cogolludo, Sr. y Baron de dicho Castillo*, tot dirigint-se al difunt li va cridar tres vegades: *Miquel Massa levántate que el Excmo. Marqués de Aytona te llama. Y viendo no respondia se vió claramente por dichos testigos y demas personas que se hallaban allí presentes, que era muerto*.

Aquesta fórmula, o similar, utilitzada pel batlle no era un costum local sinó que era una pràctica molt generalitzada al país. Però resulta curiosa aquesta manera que tenien de declarar, oficialment, que una persona era morta.

54 DEFENSA DEL PRIVILEGI DEL REI JAUME I

AHG. Notaria de Cassà de la Selva, Ll. 104, pàg. 455 a 460.

Al segle XIII el rei Jaume I va concedir un privilegi a Llagostera, Caldes de Malavella i Santa Ceclina, que aleshores era prou important i que al llarg dels segles les autoritats locals i els veïns es van preocupar de defensar-lo i fer-lo complir. En el cas de Llagostera, quan els batlles prenien possessió del càrrec juraven respectar-lo i aplicar-lo. També els jutges de la baronia i els procuradors en nom dels nous barons quan venien a prendre possessió del castell i baronia tot seguit juraven defensar-lo. Els nostres avantpassats el van utilitzar en processos, litigis i sempre que en van tenir oportunitat.

Amb aquest privilegi⁴⁵ els veïns gaudien, entre altres coses, del següent: Les famílies sense fills legítims podien deixar la propietat a germans, nebots o qualsevol parent sense haver d'abonar el lluïme o impost que es pagava quan es venia una propietat.

Quedaven eximits d'haver de fer cap treball a l'obra del celler reial o el vi. Només estaven obligats a fer tragines de raïms al celler.

Les querelles, queixes i accions en contra dels veïns serien jutjades pel batlle, essent la justícia gratuïta, sempre que es donessin dins el domini i no fora d'aquest.

Cap persona no hauria de pagar per casar-se amb algú de les parròquies de Caldes, Llagostera o Santa Ceclina. Tampoc cap donzella pagaria per marxar si es casava amb alguna persona dels tres termes.

Estaven exempts de pagar pel fet d'haver mort sense fer testament o sense fills o per haver comès adulteri.

Els autoritzava a treballar, caçar, recollir llenya, fusta, aglans per als porcs als boscos, etc.

Ens consta que es van viure situacions delicades, amb dificultats per preservar el privilegi, cosa que va fer mobilitzar autoritats i veïns per arribar

45. Varas, M. 1241. *Un privilegi Reial*, Crònica. Publicació de l'Arxiu Municipal de Llagostera, núm. 19.

fins a les més altes instàncies en la seva defensa. Un d'aquests moments es va donar l'any 1788. Es desconeix d'on procedia el perill que va fer que el mes d'octubre quinze llagosterencs concedissin poders notariais a uns lletrats de Madrid i Barcelona per defensar el privilegi davant del Rei. S'han localitzat cinc cartes de poders, cadascuna atorgada per tres veïns. Totes eren idèntiques, només canviaven els noms dels signants. Un altre document assegura que van ser trenta els veïns que van donar els poders. En reproduïm una:

Sepasse por esta Carta de poder como nosotros Pedro Maymir, Vicente Aymerich y Tarré, Labradores y Pedro Oliver, Fabricante de tapones, todos vezinos y propietarios de Casas y tierras del término y Castillo de Llagostera, Corregimiento de Gerona. Por quanto por ignorancia u otros motivos no está en una total observancia el privilegio que se ha presentido se dignó el Señor Dn. Jayme Rey de Aragón. de feliz recordación conceder a los vezinos de dicho Castillo de Llagostera, Caldas de Malavella, Sant Ceclina y Solius, de este mismo Corregimiento, expedido en la Ciudad de Gerona a los siete días de las Chalendas de Marzo de mil ducientos quarenta, que fué recibido y confirmado por los Exmos. Sres. Oton de Moncada en Barcelona en diez de las Chalendas de mayo de mil trescientos veinte y quatro y después por Roger de Moncada con su privilegio dado en Barcelona en quinze de Febrero de mil quatrocientos diez. Y deseando que el citado Real Privilegio concedido por el referido Señor Don Jayme Rey de Aragón se confirme, o a lo menos que se ponga en su total observancia a fin que los vezinos de dicho Castillo de Llagostera gozen de las gracias que con aquel se les concedió.

Por tanto espontaneamente otorgamos que damos y conferimos todo nuestro poder y de cada uno de nosotros insolidum libre, lleno y bastante y aquel que de derecho se requiere y sea necesario de los Señores Dn. Benito Vizcayno Agente de los Reales Consejos en la Real Villa y Corte de Madrid residente y a Pedro Serra Notario Real y Causidico de la Ciudad de Barcelona, ahunque ausentes como si fueren presentes. Para que por nosotros y cada uno de nosotros insolidum y junto con otros y como si fueran nosotros mismos y representando nuestras propias Personas, voz, derecho y acción puedan juntos y cada uno de ellos insolidum, comparecer y comparezcan ante el Rey Nuestro Señor (que Dios guarde) y en sus

Reales consejos, en la Real Audiencia del presente Principado de Cathaluña y en otros quales quier tribunales y Curias, assí Ecclesiásticas como seglares y allí juntos y a solas supliquen, pidan, instan y obtengan a nuestro favor y de los vezinos de dicho Castillo de Llagostera, la observancia u confirmación del insinuado Real Privilegio concedido por el expresado Señor Don Jayme Rey de Aragón (...).

Com es pot observar, a més de Llagostera, Caldes i Santa Ceclina, inclouen també Solius.

Les altres cartes de poder estaven subscrietes per:

Josep Rourich i Josep Gotarra, pagesos, i Joan Mas, “mestre de fer carros”.
Guerau Comas i Salvi Barti, treballadors, i Salvi Estrach, taper.

Francesc Aymerich, treballador, Narcís Cruz, mestre de cases i Marià Barnés, taper.

Miquel Casas i Tarré, Joan Oliu i Miquel Massó, pagesos.

Aquests poders es van signar el 5 d'octubre del 1788. Cinc anys més tard la sentència dictada pel rei Carles IV a San Lorenzo del Real va ser favorable als veïns. Era el 2 de novembre del 1793.

Aquella mobilització podia haver estat provocada per la negativa d'algun propietari de boscos a deixar fer alguna de les activitats que el privilegi atorgava.

Ens referim a aquesta possibilitat perquè cinquanta anys després de tot aquell enrenou va haver-hi una altra protesta general, i aquesta vegada autoritats i habitants del poble i terme el van haver de defensar de nou perquè els propietaris de boscos Pere i Joan Rissech, pare i fill, el complissin.

El 23 de setembre del 1842 la justícia va tornar a donar la raó a l'Ajuntament i als veïns, i així va preservar novament el preuat privilegi del segle XIII.

Per cert, què se n'ha fet?

55 UN CAS DE MASSA LLET QUE VA SORTIR CAR

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 483, pàg. 9 i 10.

El 10 de gener del 1794 el batlle Vicenç Aymerich i Tarré va reunir Narcís Taco, treballador, i la seva dona, Margarida Taco i Ribas, per una part i Francesc Nohé, també treballador, per l'altra, per celebrar un judici verbal sobre un afer succeït el mes de novembre de l'any anterior.

El matrimoni reclamava a Nohé la quantitat de 23 lliures barceloneses que, segons va declarar Margarida, aquest les hi havia agafat quan eren a l'hostal de Mollet; actualment Sant Joan de Mollet. A més, van presentar un paper signat pel mateix acusat en què reconeixia el deute. Semblava un cas senzill per al batlle, però va resultar més complicat del que s'esperava. Els fets del 22 de novembre van ser aquests:

Margarida i Francesc Nohé, *que le servia de mosso y venian de la Bisbal*, cap al tard van parar a l'hostal de Mollet i passada una estona *sobrevino a ella dicha Margarita un desmayo fuerte*. Entre l'hostaler, en Nohé, Jaume Bou, de Vidreres, i altres la van auxiliar, i van arribar a la conclusió *que el desmayo provenia de la demasiada leche tenia en sus pechos. Luego el mosso se puso a mamar y sacar la leche de los pechos de ella dicha Margarida y con esta diligencia a poco rato quedó aliviada de dicho desmayo y en vista de esto todos se apartaron y dexandola sola dormió un rato*.

Quan es va despertar va veure que li faltava la *faldriquera* —on portava les 23 lliures, en una moneda d'or i la resta de plata—, que li havien tret quan es va desmaiar. Llavors va cridar Jaume Bou dient-li *que salvase la faldriquera y le respondió en esta ocasión el Convenido* [Francesc Nohé] *que ya estaba salvada*. Passada una estona, quan la dona ja estava ben refeta, va dir a Nohé que li donés la faldriquera i aquest li va contestar que no la tenia i que es pensava que ja l'havia agafada ella. Tothom la va buscar però no va aparèixer, motiu pel qual tots van sospitar que la tenia Nohé o que l'havia amagada ell.

Llavors va intervenir l'hostaler dient que si no es trobaven els diners faria avisar el batlle per aclarir-ho. Com que cap dels presents no va dir res, el va fer anar a buscar, però possiblement com que era tard va comparèixer l'endemà al matí.

Fins aquí les dues parts coincidien bastant –llevat del fet que Nohé havia dit “que ya estava salvada”–, però no es posaven d’acord en el que havia passat a continuació a l’hostal. Margarida va explicar que quan va arribar el batlle, al matí, Nohé li va dir a ella que no digués res, que li firmaria un paper reconeixent el deute, paper que va fer Jaume Bou, de Vidreres, que era el que tenia a les mans el batlle Aymerich.

En canvi, segons Nohé no era veritat que ell hagués contestat que la faldriquera *ya estava salvada, si que pensaba era con la demás ropa de ella*. Referent al paper que ell va signar en què reconeixia deure les 23 lliures, va considerar que no tenia cap valor ja que el batlle el va coaccionar i amenaçar que *lo llevaria preso a las Cárceles de Gerona y de allí al Ejército*.

A més d’això, va al·legar que ell no havia tocat ni vist els diners i, per tant, era innocent.

El matrimoni es va mantenir ferm dient que la veritat del que havia passat era tal com ells ho explicaven.

Després d’escoltar totes dues parts el batlle els va dir que al cap de deu dies hi hauria la sentència.

No ens consta de quina manera va acabar aquest judici, però hem de convenir que l’excés de llet va resultar molt car als protagonistes.

56 EL MAS COLLELL

AHG. Notaria de Caldes-Llagostera, Ll. 452, pàg. 116, 119, 121 i 123 i Ll. 477, pàg. 65 i 66.

A la meitat del segle XIX Antoni Romeu i Raig va presentar el projecte d'urbanització de les seves terres, que és conegut com el “pla Romeu” i que va representar un creixement important de la vila. Antoni era el nét de Josep Romeu, negociant de Vidreres i de Margarida Collell, hereva del mas Collell. Aquesta masia era coneguda també com a mas Collell del Mas i havia estat molt important al llarg de moltíssims anys; en tenim constància des del segle XVI.

Dos segles després les seves terres de cultiu, ermes i boscos arribaven fins a la riera Gotarra; bona part de les terres que hi havia des d'aquesta riera fins a l'actual carrer Joan Maragall van conformar el “pla Romeu”.

Però en aquest segle XVIII ja hi va haver una parcel·lació important de terreny que va facilitar el creixement urbanístic de Llagostera a la part de sol ixent i va permetre obrir i formar nous carrers com el de l'Hospital, el de l'11 de Setembre i el de Saragossa. Els propietaris eren també els Collell, la casa dels quals encara existeix; està situada al carrer de Saragossa i fa xamfrà amb el de l'11 de Setembre. Avui ens centrarem en la planificació d'aquella parcel·lació efectuada sobre les terres que circumdaven la masia: començant pel carrer Joan Maragall seguia per part del de Ganix fins quasi al de Lleó I; després anava des del darrere de les cases del carrer de Sant Feliu —les situades baixant a la dreta— fins a la carretera de Girona a Sant Feliu de Guíxols; continuava a l'esquerra cap a la Baixada de la Costa fins poc abans d'arribar a la cruïlla del carrer Cantallops; seguia a l'esquerra per la propietat de la casa número 9 del carrer de l'Hospital —aquesta estava situada arran del bosc del mas Collell— i passava a l'altre costat del carrer, just a l'edifici de l'hospital —situat en terreny dels Collell—, fins a trobar de nou el de Joan Maragall.

S'ha de tenir en compte que, a la meitat d'aquell segle, per la part de sol ixent del nucli de població només es trobava urbanitzat fins a l'encreua-

- 1

Aquests nous propietaris han de deixar 17 pams per formar el que serà el carrer de l’Hospital
- 2

Venda feta per Miquel Noguera i Prats
- 3

Venda feta per Llorenç Vall-Ilosera
- 4

Lloc dit la creu d’en Callís
- 5

Lloc dit de les tres creus. En un document de l’any 1747 consta “Lloc on existeixen tres creus”
- 6

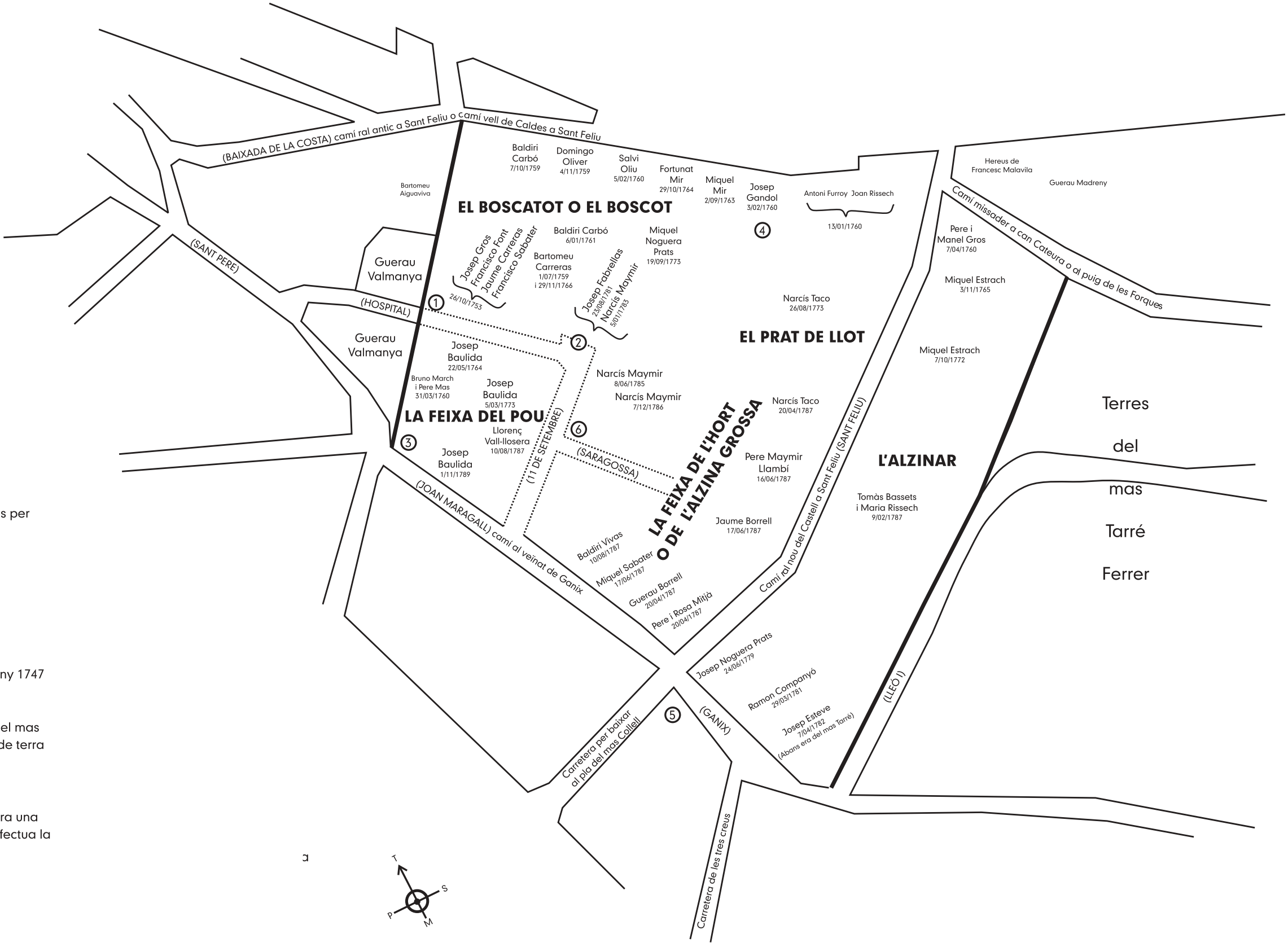
Mas Collell. El 1787 Llorenç Vall-Ilosera compra el mas Collell amb l’era, la bassa, el pou i 2 vessanes de terra

Límits del mas Collell

Josep Baulida (05/03/1773) Nom de qui compra una parcel·la de terra del mas Collell i data que s’efectua la compra-venda

(JOAN MARAGALL) Nom actual del carrer

Traçats dels futurs carrers

ment dels actuals carrers de Sant Pere, Joan Maragall, Santiago Rusiñol i Consellers, mentre que al de l'Hospital només hi havia tres cases; l'última era la número 9, que des del segle XVI fins a la dècada dels cinquanta (1950) havia estat de la família Valmanya. Per aquella part el poble no podia créixer fins que les terres dels Collell no fossin venudes, cosa que a partir de l'any 1753 Joan Collell i el seu fill Josep van començar a fer.

Les primeres vendes del seu terreny van ser quatre peces de terra boscosa. Totes elles tenien les mateixes mides. De llargària, des de l'actual carrer de l'Hospital fins a la Baixada de la Costa i 36 pams de cana de llana barcelonesa d'ample. Havien de deixar 17 pams, des d'on farien la casa, per fer el carrer. El primer comprador va ser el sastre Josep Gros, que havia de prendre *tot linia recta de la casa de Guerau Valmanya, ferrer*, [la número 9 a què ens hem referit] *fins arribar al camí real que es a tramuntana*.

Les altres peces dels tres compradors restants situades per ordre a continuació de la de Gros eren la de Francesc Font, taper, la de Jaume Carreras, treballador, i la de Francesc Sabater, també treballador. Havien de construir les cases abans de tres anys.

Tot aquest terreny formava part del que anomenaven “boscatot” o “boscot” d'en Collell. Les quatre primeres vendes es van fer el 26 d'octubre del 1753.

El 31 de març del 1760 els Collell van vendre el primer tros de terra del que seria l'altre costat del carrer, davant del de Josep Gros. Els compradors van ser Bruno March i Pere Mas, sogre i gendre, tots dos metges. La peça de terra arribava fins a l'actual carrer Joan Maragall. El 9 d'octubre del 1760 l'Ajuntament va comprar aquesta propietat i actualment forma part de l'ampliació de l'hospital.

El 22 de maig del 1764 el reverend Josep Baulida, clauer de l'església, va comprar un terreny al costat de l'anterior. Posteriorment va adquirir dues altres peces de terra al costat. L'hospital actual es va començar a fer a les propietats de Baulida. Tant les terres d'aquest com les de March i Mas formaven part de les que es coneixien com de la “feixa del pou”, que arriba-

Can Collell al carrer Saragossa. Les terres del mas Collell es comencen a parcel·lar el 1753 per fer-hi cases.

ven fins on hi havia aquest. Amb les esmentades vendes i edificacions posteriors començava a prendre forma l'actual carrer de l'Hospital, que van començar a anomenar-lo "del Clauer".

Els Collell van continuar venent les terres⁴⁶ compreses dins el perímetre al voltant de la casa pairal. La culminació va esdevenir el 10 d'agost del 1787 quan van vendre la casa i pràcticament tota la terra que els quedava a Llorenç Vall-Iloera, masover del mas Galceran del veïnat de Mata. En algunes d'aquestes vendes va intervenir el primer Romeu, vingut de Vidreres i, com hem dit, avi del Romeu que va projectar el pla urbanístic que va eliminar les últimes terres rurals d'un dels masos importants que hi ha hagut a Llagostera.

46. Vegeu el plànol.

En diversos documents consta que antigament, des del carrer que actualment és el de Sant Pere, passant per davant de la casa número 9 dels Valmanya, el camí que anava a l'hospital de pobres entrava a la propietat dels Collell. En dues vendes de terreny del 1580, afrontant una d'elles amb Valmanya i el mas Collell i l'altra amb Valmanya, consta que és terra *prop l'Hospitalet*. Malauradament fins avui no hem trobat cap nou indici que ens permeti aclarir on va estar ubicat amb exactitud.

En el transcurs dels segles l'hospital de pobres ha estat situat en tres llocs. Primerament, en terrenys del mas Collell i totes les pistes apunten que seria molt a prop de l'enclavament actual. Es desconeix la data de la seva fundació –possiblement es remunti al segle XIV- i el temps que va estar en aquest lloc. Després va ser traslladat al carrer de Sant Antoni. Un document del 1577 ens confirma que en aquesta data estava ubicat allà. I finalment, a començament del segle XIX, es va traslladar a l'emplaçament actual.

Els Collell, per anar a les seves terres i boscos, tenien camins i carreteres, alguns dels quals anys més tard –amb retocs i alguna rectificació del traçat- es convertirien en carrers del poble, com va ser el cas del de l'Hospital, del de l'11 de Setembre i del de Saragossa. Llorenç Vall·llosera, set anys després d'adquirir la masia i la terra del mas Collell, ho va vendre tot a Manuel Martí Altabàs, prevere, el dia 5 de febrer del 1794.

El canvi de propietari va comportar una sèrie de problemes als veïns que havien comprat el terreny als Collell: els privaven de treure aigua del pou de la masia i no els deixaven passar pel camí que enllaçava amb el que anava al veïnat de Ganix. Actualment comprendria del carrer 11 de Setembre al Joan Maragall. El pou en qüestió estava situat a un costat del primer carrer esmentat, pujant a mà dreta, a uns trenta metres de la casa del mas. Alguns lectors el recordaran encara. Fins abans de construir el bloc de pisos, hi havia una font pública, situada on hi havia hagut aquest pou. El camí o carretera dels Collell, abans de convertir-lo en carrer, diferia una mica del traçat actual, ja que el pou quedava a la part esquerra, motiu pel qual la terra venuda a Baulida, March i Mas era coneguda com la “feixa del pou”, com hem dit.

La desavinença va acabar a la Reial Audiència del Principat, però un temps després van anul·lar el plet i tots plegats van arribar a un acord. El 27 de juliol del 1795 van firmar una concòrdia. Els veïns implicats eren: Josep Baulida, clauer; Josep Mas, metge; Narcís Maymir i Miquel Noguera Prats, tots dos tapers; Josep Gros, sastre; Josep Fabrellas, mestre de cases, i Joan Pifarrer, àlies Balandrich, treballador. Aquest últim va morir abans de signar l'acord. Tots van firmar en contra del prevere Manuel Martí Altabàs. És curiós que dos sacerdots es trobessin en bàndols oposats.

En la concòrdia van renunciar a prosseguir la *causa impositantse a ells y als llurs scilencio sempiterno y callament perpetuo (...)*. Manuel Martí Altabàs havia de refer o fer de nou el camí que era el motiu de la discòrdia, però només el tram que passava per la seva propietat *ab la declaració emperó que aixis com dit camí ara comensa en la cantonada de la casa del precitat Clauer deurá lo mateix de esta hora en avant tenir principi enseguida del Carrer nomenat del Clauer que baxa al nomenat den Fabrellas y Grech y dende la casa de dit Maymir recta línea fins a encontrar lo dit Camí Real de anar a Ganix.*

Aclarem que la casa de Josep Fabrellas era l'actual número 33 i que Grech era el motiu que tenien els Maymir. Aquest àlies ha perdurat fins fa pocs anys amb els Virallonga i això és degut al fet que Llorenç Virallonga Sabater es va casar amb Florentina Maymir Ballell.

Continuarem amb la concòrdia. Manuel Martí Altabàs els deixaria passar, tant de dia com de nit, a peu i també amb animals, però havien d'anar en carreta o bé portar els animals lligats, i en cap cas podrien anar solts. Si més endavant volia tancar el camí o posar una porta on aquest s'unia al camí que anava a Ganix, els altres no hi posarien cap impediment ja que la tindria oberta des del matí fins al vespre, i a la nit la podria ajustar però mai tancar amb pany i clau. I si volia recular o modificar el camí també ho podria fer sense cap impediment.

També Narcís Maymir tindria l'obligació de deixar pas franc per la seva part del camí a la resta d'implicats en aquesta concòrdia i als que anaven a buscar aigua al pou del mas. Referent a aquest tema van acordar que

pugan traurer aygua del sobredit Pou, esto es tots los que tingan dret per axó o llurs actas del terreno que possehiran del nomenat mas Collell, propi de dit Altabas los donia permis per tal camí emperó ab obligació de ajudar a pagar la corda al dit Marti Altabas per quedar com queda a son carrech lo mantenir aquella en dit pou.

El pou del mas Collell va desaparèixer després de molts anys de ser públic. Actualment les terres del mas estan urbanitzades, però ens queda la casa com a testimoni del que va ser un dels masos importants de Llagostera. Cal conservar-la i, per què no, millorar-la. Està ben situada dintre de la vila. Ja l'any 1972 es va enderrocar una bonica casa enjardinada de finals del segle XVIII i principis del XIX, en terrenys dels Collell. Ens referim a la que estava situada a la plaça de Catalunya; la casa i la plaça eren conegudes com “d'en Romeu”.

Seria una llàstima que perdéssim aquesta masia que ha estat testimoni dels canvis del nostre poble. Molts d'ells els va patir ella mateixa i va veure la transformació del seu entorn immediat, que acabem d'explicar. A curt o a llarg termini podria formar part del conjunt patrimonial històric del nostre poble, amb la possibilitat que es convertís en centre cultural o que pogués fer qualsevol servei en benefici de la societat; així se'n preservaria la integritat.

57 PROTESTA DE L'ARRENDATARI DE LA FLECA

AHG. Notaria de Cassà de la Selva, Ll. 107, pàg. 570.

L'any 1799 Miquel Bataller era l'arrendatari de la fleca del castell de Llagostera en haver guanyat la subhasta pública convocada per les autoritats locals per cobrir aquesta plaça. El primer de gener va començar l'activitat comercial, però uns dies després li va sortir un competidor que venia bescuits fets amb *sola massa de pan y chiliandria y matafaluga*.

Bataller, a més del pa, també feia i venia bescuits elaborats d'acord amb les normes dictades pel marquès de la Mina que, segons el Real Acuerdo del 7 de juliol del 1749, consistia a posar-hi *mixtura de huevos, manteca y azúcar*. Considerant que el contracte d'arrendament l'emparava, ja que només ell estava autoritzat a vendre pa i bescuits, va queixar-se al batlle i als regidors de la intromissió de Salvi Esteve, que diàriament li feia la competència. Va protestar diverses vegades sense obtenir cap resultat positiu; mentrestant, el contrincant seguia venent bescuits fets amb elements sense homologar i, a més, ara també es dedicava a comercialitzar el pa. Això va portar l'arrendatari a prendre el determini d'actuar seguint el sistema habitual per presentar queixes, requeriments, sol·licituds a les autoritats. Fins aleshores ho havia fet de paraula.

El dia 1 d'abril va notificar a Baldiri Puig, porter reial del castell de Llagostera, el que li passava. Aquest va fer les diligències oportunes i va anar a casa del notari per aixecar acta de les gestions que s'havien portat a terme. En nom de Miquel Bataller havia notificat i presentat al batlle Pere Vidal, al degà Pere Llambí i al síndic Guerau Ballell un escrit de protesta que començava dient:

Respeto que Vm. y todos los individuos que componen esa Junta de propios de la Villa y Castillo de Llagostera, no pueden ignorar ni dexar de saber que con la taba de la Panaderia de la propia Villa y Castillo que se subhastó para el arriendo desde el primero de Enero del corriente año de mil setecientos noventa y nueve, que fué librada a favor del requirente

como a mayor postor fué concedida la privativa de vender pan, con otro de los tratos de la misma taba el estar expresamente prohibido a todo otro sugeto poder vender pan, (...) no ha dudado, ni duda esa Junta proceder con disimulo y tolerancia en razón a la venta que diariamente ha hecho y hace Salvio Esteve, en contravención de dicha privativa y en perjuicio del requirente que no ha logrado de Vm. la más mínima satisfacción sobre el particular, con todo de haber hecho a Vm. repetidas quejas de lo contravenido por Salvio Esteve. Bataller continuava indicant que, a més de vendre bescuits que no reunien les condicions estipulades, el seu competidor també venia pa, sense que hi intervinguessin les autoritats i el fessin plegar.

El sùmmum arribava quan deia que no solament no l'expedientaven sinó que algunes autoritats també compraven el pa i els bescuits a l'intrús, cosa que no es podia tolerar de cap manera. Com a conseqüència d'aquesta situació anòmala les vendes li havien minvat, motiu pel qual es veuria incapaç de pagar el preu acordat per l'arrendament. Acabava l'escrit dient que exigia que instessin el contraventor perquè deixés de fer-li la competència.

La queixa presentada pel flequer va donar els fruits ja que, a diferència de les que havia fet oralment al batlle i als regidors sense cap resultat positiu, aquesta vegada va ser escoltada.

Després de la gestió Miquel Bataller, sense la competència deslleial, es va poder dedicar fins a l'acabament del contracte, a fi d'any, a treballar tranquil·lament subministrant el pa i els bescuits fets com Déu mana als convilatans.

BATLLES DEL CASTELL DE LLAGOSTERA

Els batlles eren els administradors d'un senyor territorial i en nom d'ell exercien una jurisdicció reial baronial. Van romandre fins a l'abolició de les senyories i la implantació del sistema lliberal al s. XIX.

Aquesta llista ha estat confeccionada consultant els protocols notariais de l'Arxiu Històric de Girona, a més de l'Arxiu Municipal i del Parroquial, ambdós de Llagostera.

Malgrat que no s'han localitzat tots els batlles en cada un dels anys del seu mandat –generalment un trienni i a partir del Decret de Nova Planta un bienni–, entenem que pel que fa als segles XVII i XVIII es pot considerar que aquesta llista és completa.

Relació dels batlles amb la data del document on consten exercint aquest càrrec

Guerau Albertí

6 març 1513
9 juliol 1520
27 febrer 1524

Miquel Albertí

9 setembre 1524
12 abril 1527
15 desembre 1529

Francesc Gotarra, àlies Alou

5 octubre 1530
29 novembre 1531
26 setembre 1532

Miquel Albertí

1 març 1533
29 gener 1534
16 març 1539
4 març 1540

Antoni Gotarra

27 febrer 1541
14 juny 1542
11 agost 1543
17 agost 1544
26 juliol 1545
10 octubre 1546

Pere Gali

21 novembre 1547
10 abril 1548
16 març 1549
14 desembre 1550

Roc Duran

9 agost 1551
16 gener 1552
17 juliol 1554
15 desembre 1555

Antoni Roura

15 gener 1559

**Guerau Ruira, àlies
Ballell**

10 novembre 1561
15 novembre 1562

Miquel Albertí

4 abril 1563
29 juny 1564
7 gener 1566

**Guerau Ruira, àlies
Ballell**

27 febrer 1566
(nomenament)
9 març 1567

**Feliu Balle, àlies
Pifarrer**

20 novembre 1569
10 agost 1570
11 març 1571

Miquel Albertí

4 febrer 1573
7 juny 1574

Pere Mestra

24 juny 1575
27 desembre 1576
19 gener 1578

Antic Galceran

8 maig 1579
7 novembre 1580

Antic Esteve

28 febrer 1581
20 juny 1583

Pere Mestra

23 juny 1584
26 novembre 1586
24 febrer 1587
18 abril 1589

Antic Esteve

14 juny 1590
29 febrer 1591
28 gener 1592

Pere Mir

27 setembre 1594
1 maig 1595

Antic Esteve

30 juliol 1597
10 abril 1598
2 maig 1599

Pere Mir

29 novembre 1599
10 març 1600 ¹

Joan Fonalleras

19 agost 1600 (resta
trienni)
11 febrer 1601
8 gener 1602

Feliu Mahensa

20 març 1602 (nome-
nament)
1 juny 1603
9 gener 1604

Antic Esteve

2 agost 1605
26 març 1607
27 desembre 1607
(defunció)

Sebastià Boffill

29 desembre 1607
(resta trienni)
14 maig 1608
16 febrer 1609
27 febrer 1610
22 març 1611

Jeroni Gasconell

7 març 1612
10 març 1613
1 gener 1614

1. Pere Mir va delinquir com a batlle i el baró el va destituir. En fugir, aquest el va fer ban-
dejar, és a dir, el va castigar desterrant-lo de la baronia.

Montserrat Albertí

21 setembre 1614

12 març 1616

Joan Coll

25 juliol 1617

5 agost 1618

10 agost 1619

Joan Comas

16 desembre 1620

9 maig 1621

11 agost 1622

(atemptat)²

Feliu Mahensa

14 febrer 1623

(nomenament)

1 agost 1623

Pere Ballell

10 març 1624

6 juny 1625

Joan Coll

12 juliol 1626

24 maig 1627

30 abril 1628

Bartomeu Valmanya

28 octubre 1629

20 abril 1631

6 gener 1632

Joan Coll

25 febrer 1632 (jura
el càrrec)

7 octubre 1633

Antic Gotarra

5 març 1636

24 setembre 1636

Feliu Albertí

8 setembre 1638

15 novembre 1639

1 abril 1640

Guerau Soler

19 juliol 1641

20 octubre 1642

4 febrer 1643

Joan Codolar

20 novembre 1645

Pere Boet i Vidal

24 octubre 1647

23 juny 1649

Jaume Prats

26 juliol 1650

27 febrer 1651

26 febrer 1652

Salvi Boffill

18 octubre 1652

3 desembre 1653

(defunció³)

Jaume Prats

23 octubre 1654

16 abril 1655

Josep Gros

20 maig 1656

12 desembre 1657

10 desembre 1658

Jaume Ballell

13 agost 1659

21 gener 1661

Josep Gros

27 desembre 1662

25 novembre 1663

6 gener 1665

2. En aquesta data Joan Comas va patir un atemptat. A les tres de la matinada van trucar a la porta de casa seva i quan va obrir la finestra va rebre un tret al muscle esquerre.

3. El mes de novembre del 1653 Salvi Boffill es va discutir i barallar amb un convilatà i aquest li va disparar un tret que el va ferir greument. Pocs dies després va morir.

Guerau Barceló

3 juny 1666

6 gener 1668

Guerau Buada

3 gener 1669

5 febrer 1670

6 gener 1671

8 gener 1673

18 agost 1674

Pere Oliva

12 abril 1676

6 gener 1677

Bernat Castelló

25 març 1677

11 gener 1679

1 gener 1680

Pere Oliva

8 novembre 1680

7 gener 1681

26 desembre 1682

6 gener 1683

Feliu Buada

11 març 1683

23 gener 1684

25 febrer 1685

Pere Oliva

24 febrer 1686

1 novembre 1687

(defunció)

Guerau Sureda

8 febrer 1688

Jaume Pla

19 juliol 1689

9 abril 1690

30 desembre 1691

6 gener 1692

Guerau Barceló

25 febrer 1695

Feliu Buada

14 març 1695

6 gener 1697

Antoni Rissech

30 octubre 1698

23 abril 1699

23 maig 1700

Antoni Oliva

27 novembre 1702

23 març 1703

10 febrer 1704

Antoni Rissech

25 novembre 1706

24 octubre 1707

6 gener 1709

Josep Tarré

21 gener 1710

12 juliol 1711

Llorenç Codolar

28 febrer 1713

Joan Borrell

11 març 1714

6 febrer 1715

30 juny 1716

17 gener 1717

Jaume Llach i Matheu

22 agost 1718

9 març 1719

24 desembre 1720⁴

16 març 1721

14 agost 1723

Ramon Barceló i Valmanya

5 setembre 1724

4. Amb el Decret de Nova Planta del 1716 els batlles van començar a exercir durant un bienni, contràriament al que s'estava fent, que normalment era un trienni. En el cas de Llagostera no es va començar a efectuar aquest canvi fins a l'any 1720. En el document del 24 de desembre s'especifica que Jaume Llach i Matheu és batlle per aquell bienni, mentre que en els dels anys 1718 i 1719 consta que ho és "pel present trienni".

Llorenç Codolar

2 octubre 1726
13 setembre 1727
15 febrer 1728

Jaume Valmanya

27 maig 1729
23 agost 1730

Feliu Codolar

8 juny 1731
4 gener 1733

Llorenç Codolar

4 març 1734

Joan Borrell

24 octubre 1735
24 febrer 1737

Vicenç Rissech

3 juny 1737
10 març 1738
1 gener 1739

Joan Fonalleras

17 març 1740 (jura el
càrrec)
23 febrer 1741

Jaume Vidal

28 novembre 1741
27 maig 1742

Guerau Axandri

27 gener 1743 (jura el
càrrec)
8 març 1744

Jaume Buada

15 febrer 1745
5 febrer 1746

Feliu Codolar

17 setembre 1748

Vicenç Rissech

8 agost 1749
5 març 1750

Vicenç Buada

3 abril 1752

Miquel Vidal

29 març 1753 (jura el
càrrec)
10 novembre 1754

Francesc Masferrer

18 febrer 1755 (jura
el càrrec)
3 novembre 1756

Narcís Llambí

4 març 1757 (jura el
càrrec)
27 agost 1758

Vicenç Rissech

13 agost 1759
28 març 1760

Vicenç Buada

16 març 1761 (jura el
càrrec)
7 març 1762

Francesc Regolta

14 febrer 1764
17 setembre 1764

Narcís Llambí

1 gener 1765 (nome-
nament)
11 març 1766

Vicenç Buada

25 gener 1767
11 “ 1768

Guerau Nadal

26 febrer 1769
8 maig 1770

Francesc Fonalleras

30 gener 1771 (jura el
càrrec)
18 desembre 1772

Narcís Llambí

20 juliol 1773 (jura el
càrrec)
30 gener 1774

**Jaume Gascons i
Noguera**

12 març 1775
13 juny 1776

Narcís Barceló

23 febrer 1777

28 novembre 1778

Narcís Llambí

5 febrer 1779

27 agost 1780

Francesc Regolta

1 març 1781

27 gener 1782

Guerau Madreny

9 gener 1783

10 maig 1784

Narcís Llambí

21 febrer 1785

Miquel Vingut

14 gener 1787

6 novembre 1788

Guerau Codolar

22 desembre 1789

Guerau Nadal

5 gener 1791 (jura el
càrrec)

26 desembre 1791

Vicenç Aymerich i**Tarré**

3 gener 1793 (nome-
nament)

10 gener 1794

Antoni Prats i**Falgons**

14 gener 1795 (jura el
càrrec)

30 desembre 1795

Josep Tarré

5 gener 1797 (jura el
càrrec)

23 gener 1798

Pere Vidal

1 abril 1799

6 juliol 1800

Joan Masferrer

15 desembre 1800
(nomenament)

6 febrer 1801

Vicenç Buada

16 desembre 1802

13 febrer 1803

26 desembre 1804

Antoni Prats i**Falgons**

25 gener 1805

10 març 1806

Jaume Fullà

18 octubre 1807

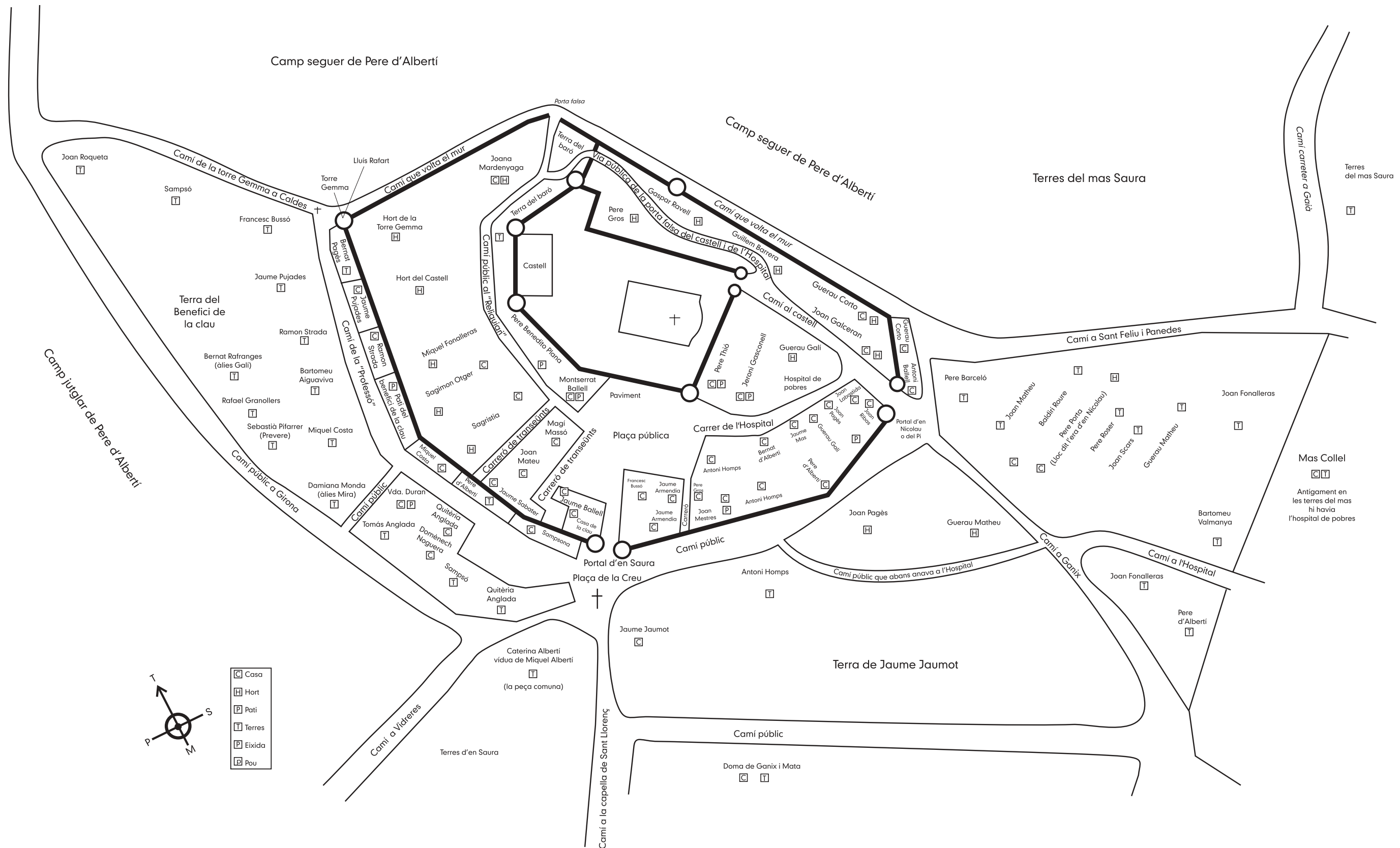
7 novembre 1808

RECONSTRUCCIÓ DE L'ESTRUCTURA URBANA DE LLAGOSTERA. SEGLE XVI

PROPIETARIS QUE FIGUREN EN EL PLÀNOL DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XVI

El número, darrere el nom i cognom, correspon al nombre de propietats de cadascun d'ells.

Aiguaviva, Bartomeu	1	bracer
Albertí, Bernat de	1	
Albertí, Caterina	1	
Albertí, Pere de Albertí	3	militar
Albertí, Pere de Albertí	2	militar
Anglada, Quitèria	2	
Anglada, Tomàs	1	prevere
Armendia, Jaume	2	fuster
Ballell, Antoni	1	bracer
Ballell, Jaume	1	
Ballell, Montserrat	1	
Barceló, Pere	1	ferrer
Baró (terra del)	2	
Barrera, Guillem	1	sabater
Benefici de la Clau	2	
Busso, Francesc	2	sastre
Casa de la Clau	1	
Collell (terres del mas)	1	
Corto, Guerau	2	sabater
Costa, Miquel	2	teixidor de lli
Doma de Ganix i Mata	1	
Duran, vídua	1	
Fonalleras, Joan	2	paraire
Fonalleras, Miquel	1	
Galceran, Joan	1	pagès
Galí, Guerau	2	sabater

Gasconell, Jeroni	1	
Granollers, Montserrat	1	
Granollers, Rafael	1	
Gros, Pere	2	sabater
Homps, Antoni	3	negociant
Hort del Castell	1	
Hort de la torre Gemma	1	
Hospital de pobres	1	
Jaumot, Jaume	2	ferrer
Labastida, Joan	1	carreter
Mardenyaga, Joana	1	
Mas, Jaume	1	negociant
Massó, Magí	1	sastre
Matheu, Guerau	2	pagès
Matheu, Joan	2	
Mestres, Joan	1	pagès
Monda, Damiana	1	
Noguera, Domènec	1	
Otger, Segimon	1	
Pagès, Bernat	1	serrador
Pagès, Joan	2	
Pifarrer, Sebastià	1	domer
Plana, Pere Benedito	1	sagristà
Porta, Pere	1	prevere
Pujades, Jaume	2	pagès
Rafart, Lluís	1	sabater
Ravell, Gaspar	1	
Ribas, Joan	1	
Rofranges, Bernat	1	mestre de cases
Roqueta, Joan	1	prevere
Roser, Pere	1	mestre de cases
Roura, Baldiri	1	bracer
Sabater, Jaume	1	
Sagristia (casa i hort)	1	
Sampso	2	teixidor de lli
Sampsona	1	

Saura (terres del mas)	1	
Saura (terres de)	1	
Scars, Joan	1	fuster
Strada, Ramon	2	traginer
Thió, Pere	1	
Valmanya, Bartomeu	1	traginer

colofó

LLIBRES DE CRÒNICA

Volums publicats

FRANCESC FERRER I GIRONÈS

Isabel Vilà i Pujol.

La primera sindicalista catalana

J. CANTÓ I A. MASCORT

Les muralles de Llagostera

M. ALBÀ I LL. TORRES

El termenal de Llagostera

J. CANTÓ I A. MASCORT

Episodis de la història de Llagostera.

S. XVIII

AJUNTAMENT
DE LLAGOSTERA

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona